

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Škola Aria jako případ implicitního náboženství

Ario school as a case of implicate religion

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Autorka:

Doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, ThD.

Mariana Slačálková Otterová

Praha 2017

Poděkování

Ráda bych v první řadě poděkovala všem dvaadvaceti respondentům, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout. Děkuji také svému školiteli, doc. Zdeňku Vojtíškovi za důležité připomínky i za trpělivost, ochotu a inspiraci nejen v akademické oblasti. Velký dík patří též mému muži Ondřejovi, který mi byl po celou dobu velikou oporou. Poděkování rovněž zaslouží má dcera Róza, která se na pár měsíců výborně adaptovala ve vídeňské školce a umožnila mi tak zpracovávat výzkum a napsat na jeho základě tento text.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Škola Aria jako případ implicitního náboženství“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Jméno autorky

Anotace

Tato práce ukazuje na příkladu Školy Aria, že i skupina, která se sama nechápe jako náboženská, může prokazovat implicitně náboženské prvky. O Škole Aria neexistují žádné odborné ani jiné texty, proto je první část práce věnována představení této organizace a rekonstrukci její historie. Druhá část práce potom analyzuje konkrétní jevy, které lze vnímat náboženskou optikou. Tato analýza vychází z koncepce Niniana Smarta, který v knize *Dimensions of the Sacred* vymezil sedm dimenzí posvátna – rituální, doktrinální, narativní, etickou, emocionální, sociální a materiální. Informace o Škole Aria vychází především z rozhovorů s dvaadvaceti respondenty, kteří byli do této organizace v různých dobách jejího fungování zapojeni. Pod názvem Škola Aria působila tato skupina od roku 1992 do roku 2014.

Anotation

This work uses the example of Ario school to show that a group, which does not understand itself as a religious one, can have implicit religious elements. There are no academic or other texts on Ario school thus the first part of this thesis introduces this organization and reconstructs its history. The second part of the thesis analyzes specific phenomena, which can be looked at from the religious point of view. The analysis is based on the concept introduced by Ninian Smart, which he introduced in his *Dimensions of the Sacred*, where he defined seven dimensions of the sacred: ritual, doctrinal, narrative, ethical, emotional, social, and material. Information about Ario school comes from the interviews with twenty-two interviewees, who have been engaged in this organization at various times of its existence. This group was using the name Ario school from 1992 to 2014.

Klíčová slova

Škola Aria, implicitní náboženství, Ninian Smart, skauting, zážitková pedagogika

Keywords

Škola Aria, implicate religion, Ninian Smart, scouting, outdoor education

Obsah

Úvod	1
Metodologie.....	3
1. Seznámení se Školou Aria.....	8
1.1 Historie	8
1.2 Znak Školy Aria	14
1.3 Akce ŠA	15
1.4 Struktura	19
1.5 Společenství.....	26
1.6 Hodnoty Školy Aria a inspirační zdroje	30
2. Škola Aria jako případ implicitního náboženství	37
2.1 Dimenze rituální	39
2.2 Dimenze doktrinální	44
2.3. Dimenze materiální	47
2.4 Dimenze narativní	49
2.5 Dimenze etická	52
2.6 Dimenze emocionální.....	56
2.7 Dimenze sociální	58
Závěr.....	68
Seznam použité literatury	70
Summary	71
Obrazová příloha	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Škola Aria byla uskupení snažící se

celé republiky. Vyvinula se ze

se datuje k 28. únoru 1992.

V čele oddílu Alvarez i Školy Aria st

Škola Aria bylo elitní společenství lidí, které si kladlo za cíl rozvíjet člověka jak po stránce intelektuální, tak mravní, byla zde také snaha o prohloubení vzájemných vztahů a práci pro společnost. Na setkání (tzv. konzilia) Školy Aria jezdila přednášet celá řada známých osobností z oblasti kultury, politiky, společenských věd nebo náboženství.

Název Škola Aria je kombinací tří významů. *Aria* je „starodávné, téměř magické slovo, zachycující vznik melodie z hvězdných sfér“, *Ario* značí „pomyslnou pevninu, na níž platí mezi lidmi přímočaré vztahy“ a *Arion* se jmenuje „Puškinova báseň symbolizující věčnost umění příběhem o pěvci, jemuž ani mořské vlny neublíží.“¹ Název Škola je genitivní vazbou, nominativ zní tedy Ario. V samotné organizaci se nejčastěji používaly termíny „Škola Aria“, „Ario“ nebo zkráceně „ŠA“.²

Škola Aria oficiálně zanikla v roce 2014, její někdejší účastníci se ale scházejí dodnes. Instrukce s propracovanou hierarchickou strukturou se proměnila v určitý druh komunity, v níž se všichni členové aktivně podílejí na jejím směřování, setkávají se v menších tematických skupinkách, tzv. buňkách. Vzhledem k věku účastníků – mnozí z nich mají dnes už své vlastní rodiny – není potřeba formálního vedení ani právního zaštitění. Způsoby setkávání, přemýšlení a vztahování se k sobě navzájem a ke světu jsou ale do velké míry shodné s praxí instituce jménem Škola Aria. Má práce se zaměřuje především na období 1992-2014, činnost oddílu Alvarez je stručně shrnuta pro lepší pochopení podmínek vzniku Školy Aria. Současná neoficiální podoba je zmíněna kvůli přiblížení síle a trvání školoariánských hodnot a pevnosti vzájemných vztahů mezi členy společenství.

Já sama jsem se se Školou Aria poprvé setkala v roce 1998

jste mohli být do Školy Aria vybráni. Vzhledem k blížícímu se konci školního roku jsem

¹ Citace použity z dopisu Školy Aria

² Tyto termíny budou používány také v této práci. Člen ŠA se pak nazývá „arián“ či „školoarián“, jak uvnitř organizace, tak v této práci.

nakonec dala přednost jiným aktivitám a esej nenapsala. [redacted]

[redacted] Vrátily se velmi nadšené a ponoukaly mě k tomu, abych esej napsala i po termínu, protože nešlo jen o jednorázovou akci, Škola Aria funguje přes celý rok a určitě mě vyberou i poději. Stalo se, a já jsem po prázdninách na příští víkendové konzilium Školy Aria odjela s nimi. [redacted]

[redacted] i aktivní účast ve Škole Aria. [redacted]

[redacted] v podobě pevných přátelství.

Ve Škole Aria jsem byla zhruba rok a čtvrt, ale vzhledem k bydlišti mimo Prahu a také několikaměsíčnímu pobytu v Německu jsem nestihla proniknout do všech vrstev této organizace a můj odchod nebyl nikterak dramatický. [redacted] potkala lidi, kteří o Školu Aria nějakým způsobem zavadili. [redacted]

[redacted]

V souvislosti se Školou Aria jsem se setkala ze strany lidí, kteří s ní přišli nějakým způsobem do kontaktu, čas od času s označením „sekta“ nebo se spojením „sektářské rysy“. Slovo „sekta“ se pro svůj hanlivý význam v religionistice již nepoužívá, nahradil jej výraz „nové náboženské hnutí“. Po dvou semestrech kurzu Nová náboženská hnutí na HTF UK vyučovaného školitelem této práce, doc. Zdeňkem Vojtíškem, jsem si na Školu Aria po téměř dvaceti letech opět vzpomněla. [redacted]

Škola Aria není náboženskou organizací, jedná se o společenství lidí, kteří se snaží rozvíjet intelektuální dovednosti, mravní uvědomění a mezilidské vztahy, a tyto hodnoty pak proměnit v práci pro společnost a v kultivaci jejího směřování. Ačkoli nejsou hodnoty Školy Aria primárně duchovní, tedy vázané na nějaký druh transcendence, nelze říct, že by se vztahování jejich členů k těmto hodnotám a následkem toho i způsob jejich chování, myšlení a vnímání, výrazně lišily od vztahování se věřících lidí k prvkům své náboženské víry. Rozhodla jsem se

---

³ Jména jsou změněna.

proto uchopit téma Školy Aria z religionistické perspektivy a dát práci název „Škola Aria jako případ implicitního náboženství“.

Práce je rozdělena na dvě části. Vzhledem k tomu, že o Škole Aria nebylo doposud nic publikováno,⁴ bylo nutné vytvořit jakýsi nástin základních rysů, způsobu fungování, třicetileté historie, hodnotových měřítek atp., tento nástin tvoří část první. Druhá část pak obsahuje religionistické jádro této práce, tj. v čem byla Škola Aria implicitně náboženskou organizací.

První část – „Seznámení se Školou Aria“ – popisuje fungování ŠA po formální stránce, jak vznikla, jaké byly její ideály a jak vypadala její struktura a typy setkání. V této části je však nutné brát v úvahu, že ŠA je velmi živý organismus, který si mj. na své flexibilitě zakládá, není tudíž v mých silách rekonstruovat všechny vývojové peripetie a všechny druhy akcí a seskupení od jejího počátku. Snažím se podat alespoň základní přehled.

Druhá část této práce – Škola Aria jako případ implicitního náboženství“ – popisuje Školu Aria religionistickým pohledem a mnohdy odkrývá věci, ke kterým účastník pronikal teprve postupem času nebo které byly ve ŠA přítomny implicitně. Pro přiblížení Školy Aria jako organizace implicitně náboženské používám typologii Niniana Smarta,⁵ která popisuje jev z náboženské perspektivy prostřednictvím sedmi oblastí (dimenzí) posvátna.

Metodologie

Ve své práci vycházím především z dvaadvaceti rozhovorů s jejími členy, aktivními ve Škole Aria v různých časových obdobích. Rozhovory jsem vedla polostrukturovaně, některé otázky byly stejné pro všechny (např. jakým způsobem se o Škole Aria dozvěděli, ve kterém roce přišli, případně ve kterém odešli, jaká byla v jejich době struktura organizace, jaké typy setkání probíhaly, jaké hodnoty byly ctěny, jak bylo vnímáno přátelství, jaké probíhaly rituály atd.), další otázky se odvíjely od osobního vyprávění respondenta, jeho situace a vztahu ke Škole Aria.

---

⁴ Jediný delší text, který jsem k tématu četla, je text nazvaný „O Škole Aria“. Jeho autorem je bývalý dlouholetý člen, psal ho rok a půl, dokončil v roce 2015, text má 28 stran a je znám pouze v prostředí Školy Aria. Text je systematicky členěn na tematické celky a snaží se přiblížit čtenáři, který prostředí ŠA nezná, jak to v ní vypadalo. Zaměřuje se především na strukturu, mezilidské vztahy uvnitř ŠA a ideové zakotvení. Z tohoto textu občas cituji v druhé části práce. Autora nechávám v anonymitě.

⁵ Smart, Ninian: *Dimensions of the Sacred. An Anatomy of the World's Beliefs*, Berkeley: University of California Press, 1996

Při vedení rozhovorů jsem do velké míry vycházela z knihy *Chápající rozhovor* od Jean-Clauda Kaufmanna.⁶ Ten ve své metodě mění pořadí ve fázích výzkumu. Oproti původní formulované hypotéze (založené na již ucelené teorii), která je ověřována různými technikami v terénu a následně poupravena, přichází s přesunutím těžiště na práci v terénu, ze které se teprve následně konstruuje teoretický model. Volí metodu osobního rozhovoru bez snahy tazatele zůstat co nejvíc zdrženlivý, která nemusí dobře působit na dotazovaného, „neosobnost otázek se projevuje v neosobnosti odpovědí“.⁷

Já jsem zůstala také u metody osobního rozhovoru, který se snažil o maximální otevřenost vůči perspektivě jednotlivých respondentů, o zmapování toho, co Škola Aria znamenala pro ně samotné. Oproti Kaufmannově přístupu se však tato práce lišila v tom, že měla hypotézu vycházející z teorie. To se projevilo i na přípravě rozhovorů – vedle snahy o osobní přístup obsahoval také některé otázky informované teorií, z níž jsem vycházela (koncept implicitního náboženství, viz níže) a z mé předchozí znalosti o organizaci. Nelze tedy říci, že bych aplikovala Kaufmannovu metodu, spíše mi sloužila jako volnější východisko pro vedení rozhovorů.

Po prvních pěti rozhovorech jsem narazila na některé vlastní limity ve vedení rozhovoru, které mohly být způsobeny mou bývalou účastí ve zkoumané organizaci, byť šlo o minulost starou téměř dvacet let. Proto jsem seznámila jednoho vybraného člověka s tématem své práce, se způsobem vedení rozhovoru a nechala ho si pro představu tři rozhovory přečíst. Následně udělal on rozhovor se mnou, který mi umožnil jednak všimnout si možné vlastní předpojatosti a zároveň zažít perspektivu druhé strany.

Rozhovory jsem nahrávala, přepisovala a posléze kódovala v programu Atlas. Podobné pasáže napříč rozhovory jsem shromáždila vždy pod určitým kódem. Kódů jsem vytvořila celkem devadesát pět, některé sloužily více k pochopení jednotlivých organizačních prvků (např. „struktura“, „Večery setkání“, „hodnoty“), jiné tvořily religionistická hesla („rituály“, „implicitní náboženství“, „hierarchie a stupně zasvěcení“). Respondenti byli ve většině případů seznámeni s výroky, které jsem pro svou práci vybrala, především v případech použití velmi osobních výpovědí.

Respondenty ve své práci anonymizuji a dělím do tří skupin: **S** jako „stálý člen“, **B** jako „bývalý člen“ a **O** jako „odpadlík“. Stálým členem je míněn respondent, který přišel do Školy Aria (v jednom případě dokonce už do oddílu Alvarez) a ve společenství zůstal do dnešní doby.

---

⁶ Kaufmann, Jean-Claude: *Chápající rozhovor*, Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2010, přel. Marie Černá

⁷ Tamtéž, str. 23.

Bývalým členem je míněn respondent, který po určité době ze ŠA odešel, důvod jeho odchodu byl nějakým způsobem vynucen okolnostmi (nejčastěji vyšším věkem a s ním spojenou změnou životního stylu, např. nová práce, nová rodina apod.) a odchod ze společenství proběhl hladce, ani jednou stranou nebyl vnímán negativně. Odpadlíkem je míněn respondent, který je sice bývalým členem, avšak jeho odchod nebyl ani tak vynucen okolnostmi jako spíše jeho kritickým pohledem na organizaci, v některých případech proběhl i velmi konfliktně.

Rozhovor mi poskytlo šest stálých členů (S1, S2, S3...), šest bývalých členů (B1, B2, B3...) a deset odpadlíků (O1, O2, O3...). V jednom případě jsem váhala mezi zařazením do skupiny B nebo O, nakonec jsem se přiklonila spíše k B. Každé období je zachyceno minimálně dvěma respondenty (viz graf níže). Mluvila jsem s dvanácti muži a deseti ženami. Snažila jsem se, aby výběr respondentů odpovídal i různým kruhům v rámci ŠA, aby byl zastoupen někdo z tzv. „jádra“ nebo z neformální filozofující skupiny okolo [REDAKCE] z různých generací a z různých buněk. Odpadlíky jsem zase vybírala podle různých časových období, abych měla představu, jak se organizace proměňovala a co zůstávalo stejné.

Často jsem dostávala tipy na další rozhovory od samotných respondentů. Tak se stalo, že jsem se setkala s člověkem, u kterého se ukázalo, že byl ve ŠA pouze čtyři dny. Zpočátku jsem váhala, zda rozhovor s ním zařadit, ale nakonec jsem se rozhodla ho právě kvůli této specifičnosti ponechat. Existuje hodně lidí, kteří se Školou Aria přišli nějakým způsobem do styku a jejichž svědectví by přinášelo ještě další rozměr, ale z důvodu objemu práce jsem je nezařadila. Tento hlas „zvenku“ tak alespoň částečně zastupuje respondent O6, který prošel výběrovým řízením ŠA, zúčastnil se první akce, ale velmi rychle pochopil, v čem by pro něj bylo delší setrvání tam problematické. S ariány se potom ještě nějaký čas intenzivně potkával na [REDAKCE]

Z dvaadvaceti respondentů je tedy nejkratší účast na dění ve společenství ariánů zaznamenána u jednoho, který tam strávil čtyři dny, jde ale o výjimku (důvody byly vysvětleny

výše). Ve většině případů se u odpadlíků účast ve ŠA počítala na roky, průměrně jde o dobu čtyř let.⁹ Naopak u stálých členů je nejdelší doba dvacet sedm let. Zároveň byla záměrně vybrána i jedna respondentka ze stálých členů, která počtem let zažila mnohem víc současnou podobu buněk (v práci toto společenství nazývám pracovně „ŠA+“) než původní Školu Aria. Co se týče třetí skupiny, tzv. bývalých členů, tam se počet let strávených ve ŠA pohybuje od tří do jedenácti, průměrně však jde o sedm a půl roku.

Oddíl Alvarez vznikl v roce 1987, počátky Školy Aria spadají do raných devadesátých let, někteří respondenti tudíž hovořili o dvacet i třicet let starých záležitostech. Ne vždy si všichni dobře pamatují, co se kdy a jak událo, i proto jsem se snažila mít různé časové úseky zastoupené dvěma až třemi lidmi. Celá část věnovaná historii vychází z jejich vyprávění, částečně pak také z oddílového časopisu *Kocour* a informačníku ŠA s názvem *Kocourek*. Tyto zdroje jsem používala i později v analytické části pro doplnění a ověření informací z rozhovorů. Webové stránky Školy Aria v době mé práce již nefungovaly, stejně jako na internetu existovalo minimum stránek s informacemi o této organizaci.

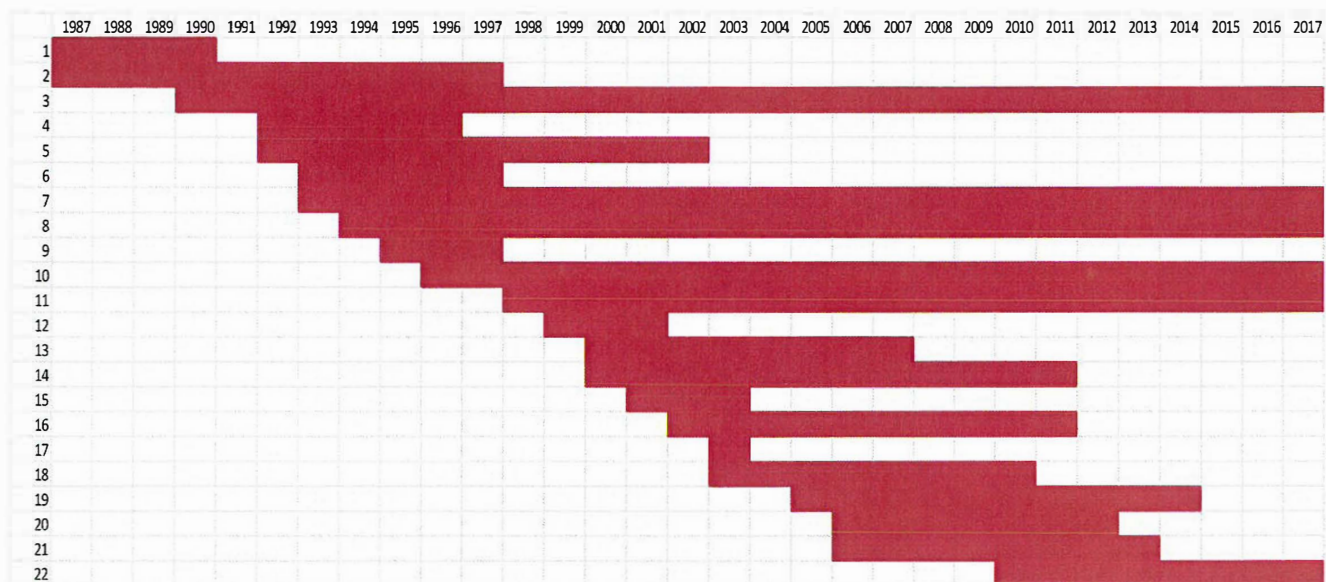
Mnoho výpovědí napříč různými skupinami respondentů se často shodovalo, používám v práci k určené citaci většinou jednu, maximálně dvě, ale ne všechny. Pokud je výpověď respondenta ojedinělá, uvádím to explicitně v textu. Pouze u záležitostí starších dvaceti až pětadvaceti let se některé výpovědi více lišily z důvodu nedostatečné paměti. V jednom jediném případě se výpovědi stálých členů a odpadlíků lišily velice výrazně – v názoru na

Stálí členové ho jednomyslně popisovali jako

---

⁹ Tři odpadlíci se účastnili aktivit ŠA dva roky, čtyři odpadlíci sedm let, jeden devět let a jeden čtyři roky.

Graf podle doby účasti jednotlivých respondentů ve Škole Aria:

1. Seznámení se Školou Aria

1.1 Historie

Škola Aria se vyvinula z oddílu Alvarez, který se scházel od konce roku [redacted]. Žáci [redacted] vyjeli v říjnu toho roku na měsíc [redacted], V [redacted] to fungovalo tak, že se na měsíc sebrala celá škola a odjela někam, typicky do [redacted] kde byly obrovské paneláky, kde se celá ta škola dala ubytovat.“ ([redacted] jel s jednou třídou [redacted]

[redacted] Tato [redacted] byla vnímána jako velmi prestižní, [redacted] si padli do oka. „Dokázal udělat program takový, co nikdy nikdo“ (B1), vzpomíná někdejší [redacted] se tehdy domluvil s [redacted] aby směl po [redacted] jednom pokoji ještě dvacet minut číst – tak je seznámil s Foglarovými knihami.

Po návratu [redacted] byl zájem scházet se spolu dál ve volném čase, [redacted] tedy [redacted] Oficiální datum vzniku oddílu Alvarez je 28. 12. 1987. Tvořilo ho zhruba dvacet [redacted] šlo převážně [redacted] Scházeli se k pravidelným schůzkám, hráli hry, osvojili si Foglarův „modrý život“,¹⁰ chodili na výpravy. A právě jedna z výprav – do známého¹¹ kostela Nanebevzetí Panny Marie v Mostě – zavdala příčinu k udání, že jde o náboženskou sektu řízenou západními centrály a k vyšetřování StB. [redacted] byl rozpuštěn. V [redacted] časopise [redacted] se uvádí, že [redacted] se z hlediska vědeckého ateismu oddílové aktivity jeví jako „podivná hra“, která vykazuje „příliš mnoho tajemna“, a v modrém životě spatřovala „propagaci náboženského pojetí dobra a zla“.

Aby se oddíl mohl dál legálně scházet, podařilo se z něj nakonec udělat „specifický útvar [redacted] byla vůči systému svým způsobem

¹⁰ Modrý život je sedm úkolů, které jsou pro každý den seřazeny v tabulce a za jejichž splnění si člověk může příslušné pole v tabulce vybarvit modře. Jedná se o tyto úkoly: ranní cvičení, čištění zubů, mytí studenou vodou, slušná mluva, čestné jednání, dobrý skutek a radostný prožitek. Tento systém úkolů představil Jaroslav Foglar poprvé v knize *Přístav volá* v roce 1934. Modrá barva tu odkazuje k aristokracii, resp. k vzácným vlastnostem pravých aristokratů, kdy nejde o to být aristokratem „z nějakého zděděného šlechtického titulu, který by na mě přešel bez mé zásluhy, ale který bych si zasloužil vším, co dělám,“ jak říká Láďa Vilemín, jedna z hlavních postav románu *Přístav volá*.

¹¹ Kostel proslul především v roce 1975, kdy byl přesunut po kolejích o 841 metrů, aby byl zachráněn z města, které bylo srovnáno se zemí kvůli těžbě uhlí.

v opozici, ale ještě pořád legální. [redacted] je skupina, kterou založil ve Francii odboj za nacistů a byla to skupina lidí, kteří společně poslouchali vážnou hudbu, protože to se nedalo zakázat, a v podstatě na podobné bázi to fungovalo v komunistickém Československu.“ (B4)

[redacted] byla vázána na Dům kultury, kde měla podporu hned několika lidí ve vedení. Oddíl Alvarez tedy fungoval dál, každý pátek měl od tří do šesti pravidelné schůzky ve své klubovně uvnitř Domu kultury, a k aktivitám skautského typu přibýlo zaměření na vážnou hudbu. „Sjezdili jsme s [redacted] úplně všechno, co se v té době dalo. Což pro mě bylo úžasný. V životě bych se jinak k vážné hudbě asi nedostal, nebýt jeho. A další věc, kterou nás drtil, byla čeština, protože s tou jsme teda měli potíže. To, co nás naučili ve škole, zjevně nestačilo. Pořád jsme museli něco psát, i když jsme byli na vandru.“ (B1)

Do raného období Alvarezze spadá vymýšlení a skládání slibů, vytvoření Kroniky, vybavení Klubovny, [redacted] konání výprav, hry a soutěže,¹² psaní deníků a příspěvků do [redacted] letní tábory, tvůrčí studio, přezdívký, speciální pozdrav atd. Oddíl byl rozdělen na tři družiny [redacted] které mezi sebou soutěžily, která získá více bodů za vítězství v jednotlivých hrách. Vedle toho fungovala paralelně další bodová stupnice pro jednotlivce, tzv. iby. Iby se udělovaly za účast a za projevenou aktivitu, například zorganizování výletu, příprava hry na schůzku apod. Vedle toho se Alvarezzané účastnili akcí pořádaných [redacted]. Ačkoli se po revoluci dalo mnohem víc věcí dělat přímo, napojení na [redacted] ještě několik let zůstalo. [redacted] o pár let později popisuje specifičnost [redacted] (viz Obrazová příloha, str. 72).

Oddíl [redacted] nezůstal pouze u skautských aktivit určených výhradně vlastním členům. V Domě kultury se začaly od roku 1989 pořádat besedy nad aktuálními tématy společenskými nebo kulturními. V návaznosti na okruh okolo Karla Čapka a kvůli pravidelnému setkávání v pátek večer se ustálil termín [redacted]¹³ S menší frekvencí scházení se konaly [redacted] [redacted] komponovaný pořad, který si vždy někdo dopředu připravil, at' už [redacted] nebo členové oddílu.

Idea „Aria“ se v oddílu poprvé objevila na podzim roku 1989, kdy se na jedné zářijové schůzce hrála hra Arisův kvítek. „V oddíle už se hrála hra s Ariem, což byl takový lístek. Byl to typ zkoušky a la Modrý život. Vystříhl se květ sněženky, a byly tam nějaké podmínky, kdy ho

¹² Vděčným zdrojem inspirace co se týče her byly např. knihy *I dospělí si mohou hrát* od Eduarda Bakaláře nebo *Velká encyklopedie her* od Miloše Zapletala.

¹³ „Vždycky se vybralo téma, které bylo zajímavé z hlediska toho, co se zrovna dělo ve společnosti nebo v kultuře, a to se řešilo.“ (B4)

můžeš nosit. Byly tam požadavky na čestné chování, nemluvit hrubě apod. Něco jako když Rychlé šípy nosili žlutý špendlík. Něco jste splnili, tak to nosíte, pokud ne, tak to sundáte.“ (B2)

Jeden z respondentů má debatu o možném vzniku Školy Aria spojenou se zavedením povinného psaní deníků¹⁴ a celkovým zpřísněním požadavků na jednotlivce. [redacted] *přišel s tím, že to celé změní a udělá Školu Aria. A tam už začaly být potíže. Řekl bych, že laťku na ty lidi postavil tak vysoko, že už to prostě přestala být zábava a začala to být dřina, takže spousta lidí se z toho vymanila. Tam tehdy mohlo být tak dvacet lidí.*“ (B1) Z přehledu členů ke konci roku 1990 skutečně vyplývá velký početní úbytek, ze zakládajících zůstávají touto dobou už jen čtyři, velká většina Alvarezanů, resp. aspirantů na členství sestává z lidí, kteří přišli do oddílu v jeho pozdějších letech.

[redacted] pracoval už během svých studií v [redacted]

[redacted] „A jak se potkával s dalšími lidmi prostřednictvím [redacted] tak přišla myšlenka na něco dalšího, pro starší děti. Myslím, že to souviselo s tím, jak jsme se vyvíjeli.“

(B2) Zřejmě se rozhodl vyzkoušet ještě jiný formát setkávání. Proto [redacted]

[redacted] Na první konzilium pozval některé členy oddílu Alvarez [redacted] které znal přes [redacted] Probíhalo o víkendu krátce po založení Školy Aria na jedné půjčené chatě u [redacted] a sešlo se tam šest lidí včetně svolavatele. Účastníci na něm psali eseje, debatovali nad různými tématy a texty a vzájemně se poznávali. Určitou romantiku tomu dodala ohromná zima, která ten víkend byla, i moment, kdy [redacted] našťípál dříví ze starých železničních pražců a topil jím, což se později s oblibou objevovalo ve vyprávěních o dávných začátcích.

Škola Aria byla zaměřena filozofičtějším směrem a na rozdíl od Alvarezze fungovala více jako škola, kde se četly a rozebíraly texty, psaly a hodnotily vlastní eseje, debaty byly intelektuálněji zaměřené a nároky na jednotlivce vyšší. „*Když by se to srovnalo se skautem, který má také rozvíjet mladé lidi a nějak je připravovat na práci ve světě a na službu ve světě, tak Škola Aria se v tom vymezovala tak, že dnešní doba už tolik nepotřebuje takové dovednosti*

---

¹⁴ Viz Obrazová příloha, str. 73. Z výpovědí respondentů však vyplývá, že povinné psaní a odevzdávání deníků později už nikdy nebylo. Psaní deníku se doporučovalo a bylo nahlíženo jako hodnotné a následováníhodné, nikoli nutné.

¹⁵

jako umět zapálit oheň pomocí tření dřev, ale ta oblast zájmu má být víc v rozumnění společenským jevům a vzbám ve společnosti a mezilidským vztahům, ale jinak ta linka byla vždycky zaměřená na elitu, což i v těch devadesátých letech bylo spíš výjimečné.“ (S1)

Organizační struktura Školy Aria vznikala za chodu. Už na táborech Alvarezze asistovali [redacted] jako vedoucí jeho kamarádi. Dva z nich pak spolu s ním vytvořili tzv. [redacted] se později začali účastnit akcí Školy Aria.¹⁷ V [redacted] byla aktivní několikačlenná skupina ariánů až do konce devadesátých let. Od roku 1993 pořádali každý čtvrtek **Čtvrtečníky**, což byla obdoba Pátečníků konaných [redacted]

rovněž začal [redacted] čím dál více akcí konalo také [redacted]

O všech aktivitách bylo přehledně informováno v [redacted] a zpočátku se dbalo na to, aby se nekřížily s akcemi [redacted]. V roce [redacted] zaniklo a Škola Aria se stala samostatnou organizací, vedenou jako občanské sdružení. Akce [redacted] byly stále hojně navštěvovány a některé osobnosti s ní spojené – zejména [redacted] – byly vysoce ctěny.

[redacted] se zaměřil výhradně na Školu Aria a vedení Alvarezze přenechal starším členům oddílu. Oddíl byl zaměřený na mladší děti, některé z nich později přešly do ŠA. Okolo roku 1995 oddíl zanikl.¹⁹

Pro období první poloviny devadesátých let je tedy charakteristický přechod od oddílových aktivit k činnostem více intelektuálním, k rozšiřování aktivit i mimo oblast [redacted] vytvoření pevné organizační struktury, postupné vyvázání ze zastřešení [redacted] a větší

¹⁶ Složení Lektorského sboru se postupem času proměňovalo.

¹⁷ [redacted] „ž tehdy dělal nějakou [redacted] jel s námi také na nějakou výpravu, myslím že první akce byla v devadesátém prvním, kdy jsme byli na takovém zimním pobytu v [redacted] horách a my jsme tam točili film s jednou režisérkou filmů pro děti. [redacted] tam byl s námi a povídal si tam s náma, a několik z nás, co jsme mu přišli taková bystřejší, pozval na nějakou jinou akci tehdy ještě Alvarezze nebo [redacted] pak ještě někdy, a pak zhruba za rok v devadesátém druhém jsme jel na nějaké své první konzilium.“ (B3)

¹⁸ Kocourek byl zkrácenou verzí časopisu Kocour, byl psán na počítači a sloužil už pouze jako informačník. Na prvních dvou stranách se nacházelo více méně originální shrnutí předešlých akcí včetně vypíchnutí důležitých citátů účastníků nebo hostů. Kocourek také obsahoval seznam všech členů a přehled akcí v následujícím měsíci.

¹⁹ „Lidi, co byli v Alvarezze a chodili i na akce ŠA, tam potom dělali vedoucí. Ono je ale těžké něco přebírat a pokračovat dál jiným směrem, když je to hodně založené na osobnosti toho vedoucího. A i tím, jak se měnila doba, tak ty děti začaly mít možnosti chodit i do jiných oddílů. Alvarez totiž fungoval dost intenzivně v té své činnosti – schůzka, divadelní studio, víkendová akce... pořád něco.“ (B2)

propojení [redacted] poskytoval nejen kontakty na zajímavé hosty či potenciální nové členy, stávající ariáni se mohli sami podílet na vzniku některých pořadů, což pro mnohé z nich znamenalo v době školních prázdnin i možnost přivýdělku.

V druhé polovině devadesátých let byla tendence vyzkoušet nové způsoby nabírání nových členů. V [redacted]²⁰ Soutěžilo se ve čtyřech kategoriích – umělecká próza, poezie, publicistika a esejistika. Závěrečné vyhlášení vítězů probíhalo v rámci víkendového semináře, na němž se mohli soutěžící poznat navzájem a vítězové pak obdržet knižní odměnu, případně pozvání na nejbližší akci ŠA. Podobná akce proběhla dvakrát v [redacted] ýkala se však amatérských divadelních souborů a nesla název [redacted]

V roce 1998 se záběr ještě zvětšil. Škola Aria rozeslala dopisy na [redacted] „osobnosti schopné v dobrém slova smyslu reprezentovat svoji generaci“ (viz Obrazová příloha, str. 74). Ti měli napsat úvahu na určité téma a připojit několik řádků o sobě. Ti nejlepší pak byli vybráni a pozváni na letní konzilium. V pozdějších letech (náborů probíhaly ještě v letech 2000, 2003 a 2005) mělo výběrové řízení více postupových kol.

V roce 2005 dostali [redacted] kromě zvacího dopisu do ŠA také dopis anonymní, resp. podepsaný pseudonymem [redacted] Dopis označoval Školu Aria jako spolek, který „vykazuje v určitém smyslu sektářské rysy“ a obviňoval ji ze zneužívání loga [redacted] kvůli nalákání nových členů. Výběrové řízení nakonec přesto proběhlo, vybraní zájemci se na něj dostavili a byl jim přečten i [redacted] dopis s vysvětlením, že Škola Aria je sdružení spojující lidi zcela dobrovolně a pokud by se někdy rozhodli z něj odejít, nikdo

²⁰ Celkem proběhlo pět ročníků soutěže, v letech 1995, 1996, 1998, 2000 a 2002.

²¹ Jeho celé znění zde:

[redacted] píšu Vám kvůli jedné poměrně nepříjemné záležitosti. V době nedávne jsem zjistil, že se na gymnázia po celé republice opět obrátil jeden z nebezpečných spolků, aby získal přísun nových členů. Je jim tzv. Škola Aria. Tento spolek vykazuje v určitém smyslu sektářské rysy – má pevnou hierarchii, na jednotlivé členy na nižších stupních je kladen psychický nátlak, členové jsou vytrháváni z rodinných pout, jsou nuceni trávit valnou většinu volného času s ostatními a jsou neustále utvrzováni v zkreslujícím pohledu na svět. Tento spolek je osobou svého vůdce, [redacted] Důvěryhodnost navenek získává Škola Aria právě zneužíváním tohoto spojení, zejména prostřednictvím dopisů odesílaných z [redacted] Nové adepty nejprve nechá psát eseje na nejrůznější témata. Dle esejů a jejich veřejných rozborů je dále ustanoven užší okruh ‚vhodnějších‘ nováčků, kteří se mohou zúčastnit druhého kola výběru. Ti, kteří projdou ještě dále, mají poté právo stát se právoplatnými členy a absolvovat čtyřletý kurz ‚kultivace mysli‘. V letošním roce je pořádán výběr již osmé generace tohoto spolku. Účastníci jsou zváni na konzilium Školy Aria, kde by 30. 12. 2005 mělo proběhnout první kolo výběru nové generace. Tento dopis píšu, abych Vás varoval. Vstoupit do Školy Aria je možné poměrně jednoduše, vystoupení však už tak jednoduché není. Lidé tak učinili buď po silném traumatizující zážitku ze skupiny poznamenané vůdcovským principem, nebo byli vyloučeni – v lepším případě pro individualitu, kterou si byli s to zachovat, v horším s pocitem nedostatečnosti a zničeným sebevědomím. Doporučuji Vám, abyste své studenty na akce pořádané Školou Aria neposílali. Pokud mi nevěříte, snažte se prosím alespoň získat o této organizaci co nejvíce informací z nezávislých zdrojů. Jedná se o opravdu nebezpečný spolek, který může [redacted] s ideály zničit život, nebo alespoň jeho část. S pozdravem [redacted]

jim bránit nebude. Také se nově upravily Stanovy, aby bylo z některých bodů očividné, že Škola Aria není žádnou „sektou“ – např. etická zásada č. 5: „Nekritické přijímání názorů tradovaných ve Škole Aria či hlásaných kýmkoli v ní necht' je pokládáno za projev neúcty, stejně nedůstojný jako názorová lhostejnost“.

Od této chvíle se však přestaly dělat podobné velké náborové akce a ŠA se po dvanácti letech přestala scházet v [REDACTED]. Místo konání víkendových konzilií se tedy v roce [REDACTED]. O pár let později zde [REDACTED]. Na této škole setkání ŠA pokračovala prakticky až do jejího rozpuštění v roce 2013.

Z pohledu ŠA ale nebyl anonymní dopis hlavním důvodem k upuštění od hromadných náborů na [REDACTED]. „Nepřinášelo to výsledky. Poprvé jsme měli na letním konziliu sedmdesát nových lidí, a to je pak těžko zvladatelné, a zároveň jak je to pro ně první akce, tak už se pak mnozí vůbec neukážou, i když se jim to třeba líbilo. Takže další pokus byl udělat to jinak ten nábor, aby zažili nějaká konzilia před tím létem a už na to léto jeli s tím, že budou vědět, co se tam tak dělá. A pak jsme to takhle opakovali. Ale ten výsledek byl vlastně slabý. Přijde ti dvě stě nebo čtyři sta esejů, pak to musíme číst a vybírat, a pak některé ty lidi pozveme a děláme nějaké výběrové kolo... Myslím, že to bylo cenné pro lidi, co byli v tom Ariu, že zažili tenhle způsob práce a učili se u toho různé věci. Ale ten výsledek – kolik lidí se z téhle velké sítě lidí chytí a je to zajímavé pro ně i pro nás – byl maličký, nakonec dva nebo třeba jeden, nebo nikdo.“ (S3)

V souvislosti se Školou Aria stojí zato zmínit ještě jednu organizaci, která byla sice samostatná, ale personálně výrazně propojená – [REDACTED]. Fungovala zhruba sedm let na začátku nového tisíciletí a vznikla odštěpením několika ariánů od [REDACTED]. „Vzniklo to tak, že [REDACTED] se začala více zaměřovat na lidi, kteří hrají na nějaký hudební nástroj, my jsme na hudební nástroj nikdo moc nehráli, my jsme spíš tu muziku chtěli poslouchat nebo pořádat nějaké hudební akce. Také nám už bylo hodně a ve Škole Aria byla nějaká další generace. Tehdy byl ten systém nastavený tak, že v určité chvíli má člověk prokázat, že se něco naučil a má vyvíjet nějakou svoji vlastní činnost, za kterou je odpovědný. [REDACTED] nebylo jen o muzice, bylo to o širším pojetí kultury, takže ty akce, které jsme dělaly, se nevěnovaly jen hudbě, ale i výtvarnému umění, literatuře... Tím že lidi ve vedení [REDACTED] v té době jí směřovali pouze k muzice a ještě k lidem, kteří reálně hrajou, už to pro nás nebyla cesta. Domnívali jsme se, že jestli máme odevzdat něco z toho, co jsme se naučili, tak to má vypadat trochu jinak.“ (B4)

Per Artes byla organizace zaměřená výhradně na středoškoláky a scházela se o víkendů jednou za dva až tři měsíce. Stejně jako Škola Aria [REDACTED] na své akce, kam také zvala zajímavé hosty. Postupem času dostali možnost připravit vlastní pořad i sami členové Per Artes. „Per Artes byla volnější forma Školy Aria. Bylo fajn, když se na ty semináře jezdilo pravidelně, ale zároveň se tam nemuselo jezdit. Ale také jsem tam z některých lidí, kteří už byli ze Školy Aria zvyklí na tu disciplínu, cítila, že když někdo nepřijede nebo má nějaké hloupé výmluvy, že nepřijel, nebo odjíždí dřív, tak že to neberou úplně lehce.“ (O10)²² Per Artes a Škola Aria byly personálně propojené, vedení Per Artes tvořili převážně tehdejší nebo bývalí ariáni, na akce Per Artes jezdili i členové Lektorského sboru ŠA, pokud se mezi členy Per Artes objevil někdo „nadějný“, byl zván i do Školy Aria.

V nultých letech přestala být taková důslednost ohledně odchodu jednotlivých ročníků („generací Školy Aria“) a zároveň ani nejstarším účastníkům se nechtělo ze ŠA odejít. Věkový rozptyl účastníků se o něco zvětšil. Pokud byla v devadesátých letech Škola Aria tvořena [REDACTED], později ji tvořili jak nově příchozí [REDACTED]

V letech 2010/2011 procházela Škola Aria určitou krizí, o které budeme podrobněji referovat v kapitole 1.4 Struktura, neboť jejím důsledkem je zánik původní „školní“ struktury a přechod do formy podobající se komunitě. K právnímu zániku došlo v roce 2014, nicméně ariáni se scházejí ke svým aktivitám i nadále, pouze už nemají oficiální název a komunita stojí mnohem více na aktivitách svých členů než na centralizovaném vedení.

1.2 Znak Školy Aria

Znak Školy Aria tvoří rovnostranný trojúhelník vrcholem nahoru, ve kterém je vložen druhý trojúhelník vychýlený údajně o třináct stupňů od trojúhelníku vnějšího.²³ Škola Aria tento znak používala po celou dobu dvě existence.

---

²² Srv. „Ale vlastně už tam jsem měla s některými lidmi problémy, a pohádala jsem se tam. Byly tam letní semináře, stejně jako byla letní konzilia ve ŠA, a tam [REDACTED] ož je ve Škole Aria přísně zakázáno, takže i v Per Artes... Škola Aria vznikla ze [REDACTED] takže nekouřit bylo součástí toho správného života, jako že je to hloupá závislost, která člověka omezuje a je iracionální. Ale mně přišlo, že člověk se nemá soudit podle toho, jestli kouří, nebo ne. Takže tam už byly některé prvky Školy Aria, ale také se v tom všichni neshodli. V tom Per Artes to bylo ještě rozmělněné těmi lidmi, co nebyli ve Škole Aria, tak tím to bylo takové pestřejší a vlastně se mi tam líbilo mnohem mnohem víc.“ (O10)

²³ Znak je použit např. v hlavičce dopisu na [REDACTED] viz Obrazová příloha, str. 74)

1.3 Akce ŠA

Jednou za 77 dní se konala pravidelná setkání pro všechny školoariány, případně nové zájemce, tzv. **konzilia**. Konzilium bylo víkendové setkání, které se konalo jednou za 77 dní. Probíhalo od pátku večer do neděle po poledni a neslo se vždy ve znamení určitého tématu. Název konzilia a jednotlivé příspěvky přednášejících byly známy dostatečně dlouho dopředu, stejně jako s tím související téma **eseje**, který se měl na konziliu odevzdat. Na esejích měli účastníci v předkonzilijní době pracovat, promýšlet je, nejlépe i s někým konzultovat a přepracovávat.²⁴ Psaní esejů mělo sloužit k lepší schopnosti formulovat své myšlenky, „*kultivovat myšlení*“ (S2) a výsledek pak „*vystavit tomu, že se tě někdo ptá, jestli to opravdu myslíš takhle blbě, jak jsi to napsal*“ (S3). Eseje se pročetly a vyhodnocovaly v menších skupinkách (po 4-5 lidech) a jejich hodnocení a stručné souhrny se pak pro ostatní prezentovaly na plénu. Některé z nich se na plénu četly. Hodnotovou stupnici tvořily známky jedna (nejlepší) až sedm (hodně špatné). Většina účastníků se pohybovala někde mezi dvojkou a šestkou, jedničkami se šetřilo.

Letní konzilium trvalo deset až čtrnáct dní a bylo mnohem intenzivnější nejen co do délky. Často mu předcházeli tři tzv. **Psí dny**. Název odkazuje na Psí dny (dies caniculares) ve starověkém Římě. Jde o nejteplejší a nejsušší dny v roce (mezi 22. červencem a 23. srpem), na oblohu vychází Sírius (psí hvězda) a venku je takové horko, že „by psa ven nevyhnal“. „*Psí dny měly charakter formulování textů, pracovalo se ve skupinách, záměrně tomu byla daná jakási klášterní podoba. Hráli jsme si na klášter, kde je omezen přísun jídla, vstává se brzo, je tam určitý asketický prvek, který myslím ani nebyl vymyšlen s nějakým záměrem. Spíš se tomu dal nějaký takový zajímavý rámeček, že se uvidí, co to udělá. No a vzhledem k tomu, že když se to dělalo poprvé, tak se to povedlo, tak se to pak opakovalo. Zajímavé na té Škole Aria je, že spousta věcí, které se zaužívaly a působily pak nějak promyšleně, vznikly vlastně totálně ad hoc.*“ (S2) Atmosféře napomáhala i místo konání, řadu let se letní konzilia odehrávala v [redacted]²⁵ Vstávalo se okolo půl páté ráno,²⁶ četly se texty, psaly se texty, k občerstvení se podával po tři dny jen chléb (pro zájemce s česnekem) a voda, mluvilo se vznešeným jazykem, jak po stránce formální, tak obsahové.

²⁴ „*Určitě se přihlíželo k tomu, jestli ses snažila ten esej s někým konzultovat. Když to bylo blbý, ale vědělo se, že na tom ten člověk urazil kus práce (že to třeba na začátku bylo ještě blbější), tak se hodnotilo, že se někam posunul. Svědectví těch lidí, kteří viděli nějakou prvotní fázi, také přispívalo k hodnocení – jako že se ten člověk snažil s tím něco udělat. Když jsi večer předtím napsala průserový esej, tak se ti k tomu ještě připočetlo, že to píšeš na poslední chvíli, nekonzultuješ to atd.*“ (B6)

²⁵ Část obce [redacted]

²⁶ První den byl budíček ve 4.00, o den později ve 4.30 a poslední den v 5.00.

Pokud přibýly nové tváře, přijížděly až po Psích dnech, na oficiální začátek letního konzilia. Ráno se začínalo tzv. **Osobním slůvkem**, kdy několik v ten den vybraných účastníků mělo v pár minutách promluvit k ostatním na nějaké osobní téma. „*To tě probudili třeba o půl páté ráno a řekli ti, že máš slůvko a máš dvě a půl hodiny na to, si to připravit, rozmyslet si, co ostatním řekneš, jak zhodnotíš svůj život.*“ (O10) „*Byly to tak tři čtyři slůvka denně a konzilium trvalo deset dvanáct dní... Těch lidí tam bylo téměř padesát, mohl se dostat asi ke slovu každý.*“ (P5) Počet účastníků se pohyboval většinou mezi čtyřiceti a padesáti. Krátce po větším náboru nových členů – což se dělo zhruba jednou za dva až tři roky – se na konziliích mohlo objevit i kolem šedesáti lidí.

Důležitým bodem programu konzilií byly přednášky zajímavých **hostů**, „*ke kterým by se člověk jinak nedostal*“, jak uvádí většina respondentů. „*To bylo dobrý. [redacted] měl kontakty, tak tam zval různé zajímavé hosty. A také v Praze byly ty podmínky jiné, to jsem vnímala. My jsme měli možnost chodit na přednášky. Já jsem chodila na výběrový gympl, kde jsme měli také přednášky. Představuju si, že pro člověka z nějakého malého města to muselo být úplně úžasné. Prostě přijede a hovoří s ním [redacted] I na mě to samozřejmě udělalo dojem, mě to také bavilo. Spousta věcí tam byla přitažlivá, už jen to, že to bylo v tom [redacted] A mě teda přitahovalo i to, že tam právě nebyli [redacted] Bavilo mě, že to jsou lidi z různých měst, a potřebovala jsem se vyhranit vůči svým pragocentrickým spolužákům, bavilo mě, že se jezdí do [redacted] že poznávám tu svoji zemi.*“ (O3) Vedle příspěvků inspirativních hostů ze společenského a kulturního života, byl program tvořen také samotnými ariány, ať už jednotlivci nebo menšími skupinkami. Po nich následovala diskuze. Na víkendových konziliích se stihly vystřídat dvě až tři (někdy i víc) osobnosti ze společenského a kulturního života, v létě jich bývalo více.

Program však nestál pouze na hostech, konala se i konzilia bez hostů. Příspěvky vytvářeli také sami účastníci, buď jednotlivě nebo v přípravných týmech. Dále se např. rozebíraly básně, četly a hodnotily eseje, poslouchala vážná hudba s odborným výkladem atd. Během letního konzilia se vždy našel čas na jednu nebo více výprav do přírody nebo na nějaké místo, které bylo shledáno důležitým. Na mnoha konziliích byl vymezen určitý čas také na Modré hry.²⁷

Na konci každého dne probíhala **reflexe** všeho, co se během dne událo.²⁸ Počínaje reflexí Osobního slůvka přes jednotlivé body programu až po analyzování různých situačních napětí, selhání či naopak vyniknutí jednotlivců. Čím déle se člověk v ŠA pohyboval, tím víc byl zvyklý

---

²⁷ Modré hry budou podrobněji popsány v kapitole 1.6 Společenství.

²⁸ „*Byly dlouhé, začalo to třeba v jedenáct a končilo to tak v jednu, byl tam důraz na to, probrat opravdu vše.*“ (O5)

na určitý styl komunikace, kritiky i transparentnosti v té kritice. Na někoho zvenčí to mohlo působit hyperkriticky až podivně: „*Přes den byly nějaké workshopy a semináře, týkalo se to třeba poezie nebo filozofie nebo hudby, a bylo to strašně zajímavý po obsahový stránce. A večer se vždycky sedělo v jedné místnosti a rozebíral se program a byla o tom velká rozprava, která byla často taková jebací, kdo co udělal špatně. Bylo to docela tvrdý, bylo v tom vidět, že je to takový exkluzivní spolek, kterej má nějaký standardy, a ten, kdo prostě přednesl špatný referát, ten není v pořádku.*“ (O6)

Účast na konziliu byla žádoucí. Jako řádná omluva se brala pouze nemoc nebo nějaký zahraniční pobyt. Pokud by někdo nepřijel na konzilium a neomluvil se, přestal by být nadále zván. Pokud by uvedl nevhodný důvod neúčasti, např. babiččiny narozeniny, nebyl by vyloučen, ale padl by do řeči. Jednotlivé omluvy se předčítaly veřejně na začátku konzilia. „*Ono hrálo dost velkou roli, co se od tebe očekávalo. Asi tam mohl být někdo, kdo se tak sem tam objevil a zase vyšuměl. Ale ti mladší lidi, kteří tam vstupovali nebo přišli třeba na základě nějakého náboru, tak na ně byl vyvíjen tlak, jestli to myslí vážně, nebo to nemyslí vážně, jestli to jsou jen takový diskotékový typy, co se tam zjeví v půlce konzilia a odjedou, ještě než to skončí, to se tam hodně prožívalo, hodně se ti lidi buzerovali. Nebo když třeba chodili pozdě. Když začínala akce nebo přednáška s hostem a někdo se tam ještě trousil s čajem, tak potom při reflexi nedopadl dobře.*“ (O9)

Mezi Vánoce a Novým rokem se konalo zimní soustředění, pokud na ten čas zrovna nevycházelo konzilium. Konzilia byla hlavními akcemi Školy Aria. Pokud se však v jednom městě vyskytovalo více ariánů, vznikaly spontánně další možnosti setkávání, [REDAKCE] nebo [REDAKCE]

Tradičním místem setkávání byl také [REDAKCE], kde čas od času zasedal [REDAKCE]. Tento byt fungoval také jako otevřená domácnost, skoro každý den tu někdo z účastníků přespával, dělo se tu hodně neformálních akcí v menších skupinách.

Těžištěm většiny školoariánských akcí se ale čím dál více stávala [REDAKCE]. Mnoho původních [REDAKCE] a tak nebyla nouze o nové a nové podněty k tematickým setkáním. Nejdůležitějším bodem programu pro pražské účastníky byly **Večery setkání**, nebyly povinné, byly doporučené.²⁹ „*Scházeli jsme se v [REDAKCE] bylo to třeba na dvě hodiny. Sešli jsme se [REDAKCE] všichni jsme se pozdravili tím ariánským pozdravem,³⁰ a potom se šlo nahoru. Vždycky bylo nějaké téma, které se mám dojem vybíralo docela demokraticky, že jsme se na tom*

²⁹ Kolem roku 2011 (v období krize Aria) pak byly velmi důrazně doporučené.

³⁰ Podání pravé ruky, přes ní překřížení spojených levých rukou a pozdrav „Salve!“

nějak domluvili. A lidi měli připravené rétorické slůvko. Bylo tam právě určité napětí, protože jsme si to měli všichni připravit, ale pak byl někdo náhodně vybrán, nevědělo se to dopředu. Někdy to bylo tak, že se to vědělo (buď si to vyžádal ten člověk, že to chce, nebo mu ■■■■■ řekl, že ho vyvolá další týden). Ale každý si to měl připravit, protože to na tebe mohlo padnout, byli to třeba tři, čtyři lidi za večer. Už si přesně nepamatuju, jestli to byla minuta nebo tři minuty, ale bylo to formalizované. Lidé, co měli slůvko, si museli stoupnout a mluvit. No a pak se cupovalo. Nejdřív mluvil ■■■■■ o té formální stránce, což uměl dobře, byl trénovaný z rozhlasu, a pak se mluvilo o té obsahové stránce.“ (O3) Následovala debata moderovaná ■■■■■ ■■■■■ Povídalo se často dlouho do noci, nezřídka se stávalo, že se účastníci v pozdních hodinách domů už nevraceli a v ■■■■■ přespali.

V druhé polovině nultých let tradiční formát Večerů setkání občas prostřídaly **Večery dialogu**. Šlo o jakési interview mezi členem Lektorského sboru (■■■■■) ale ne nutně) a jiným ariánem (případně vícero ariány), do kterého pak vstupovalo publikum. *„Probíhalo to různě, často se tam probíraly i velmi osobní věci. U těch osobnějších témat bylo opravdu tak, že se spolu ti dva lidi nějak bavili, hlavně ti dva, a pak do toho bylo nějakým způsobem vpouštěno publikum. Pokud tématem byla např. demokracie, tak to bylo spíše tak, že ten člověk téma nějakým způsobem představil, a pak do toho byli ostatní lidi vpouštěni více.“ (O5)*

Jeden čas mohli být pražští ariáni skoro každý den na nějaké akci. V úterý brzy ráno se scházeli **Nadraníci**. Sraz byl v ■■■■■ a potom se četly ve stoje různé texty, *„dlouhou dobu se dělalo téma Boj o smysl českých dějin nebo Bělohradského eseje, Václav Černý... bylo to různé. Nesmělo to být moc dlouhé, nebo se to četlo na pokračování, když to bylo dlouhé. Protože ráno bylo opravdu zima, a pak člověk šel opravdu rád na to kafe.“ (S3)* Ve čtvrtek večer se zase konaly **Filmové večery**, promítání zajímavých filmů v bytě jednoho ariánského ■■■■■ O víkendech bývaly scholy, výpravy, konzilia nebo akce literární či hudební.

Okolo roku 2001, shodou okolností přibližně ve stejné době, kdy po mnoha letech skončilo setkávání Čtvrtečníků v ■■■■■, vznikly **Večery setkání** v ■■■■■ *„Ono vůbec to ■■■■■ mělo trochu jinou povahu než ■■■■■, tím, že to nebylo úplně v centru, tak ti lidi, co se tam scházeli, patřili k takovým ‚méně zapáleným‘ lidem, takovým normálnějším, přirozenějším. Také se tam častěji objevil někdo, kdo s tím neměl vůbec nic společného. Ani ■■■■■ tam vlastně nejezdil. Občas tam jezdil ■■■■■ se to tak různě proměňovalo, hodně si to ti lidi dělali sami. Někdy jsme se scházeli v pěti, jindy ve víc. Bylo to takové méně formální, méně moralistní, méně pod tím tlakem.“ (O5)*

Ve stejném roce se objevil také nový formát – tzv. **textappeal**, kde se buď rozebíral nějaký zrovna aktuální text (nejčastěji novinový článek, případně eseje školoariánů), nebo byla snaha o to, společně nějaký text vytvořit. „Škola Aria nikdy nebyla prostředím primárně pro politickou debatu, spíš pro hodnotovou debatu, pro osobní debatu spojenou s tím tlakem na setkávání, sdílení zážitků a čehokoli. Ale když se dělaly politické věci, tak se dělaly na těch text-appealech, pokud se nedělaly na nějakých dílnách. Na textappealech se psaly texty, různá politická prohlášení, projevy k 17.listopadu, k Palachovi atd., které se pak používaly, když zrovna někdo z toho školoariánského okruhu zastával nějakou funkci. Na těch textappealech se generovaly nějaké nápady.“ (B5) Vznikly tu také texty jako 3000 slov, projev k Inventuře demokracie a další. Byl-li nějaký takový text otištěn v periodiku, byli pod ním podepsaní konkrétní autoři, nikoli Škola Aria.

Vedle toho se spolu účastníci potkávali individuálně, k tzv. **setkáním**.³¹ „Co si já pamatuju, tak to byl terminus technicus ‚mám setkání s někým‘, ale nikdy to nebyl sraz ve smyslu, jít s někým normálně na pivo. Třeba se i šlo do hospody nebo se objednálo víno, ale vždycky se čekalo, že bys měl říct aspoň něco osobního nebo důležitého, nebo se aspoň bavit o filozofii.“ (O8) Jeden čas diáře ariánů přetékal množstvím různých setkání, pak se řeklo, že už je toho nějak moc a hrozí jakási mechanizace, tak se od tohoto konceptu zase upustilo.

V ŠA se dlouhodobě střídaly dva trendy – jak snaha být veřejně činný a působit směrem ven, tak snaha pracovat na sobě a svých přátelských vztazích uvnitř komunity. Proto se také střídala období, kdy se více psaly texty a pěstoval se určitý občanský aktivismus, s obdobími, kdy se komunita více stáhla do sebe a rozvíjela osobní vztahy, např. i pomocí častých setkání. Obě polohy byly v ŠA vždy přítomny současně, občas docházelo k většímu vychýlení k jedné z nich.

1.4 Struktura

ŠA měla vždy hierarchickou strukturu. Ve vedení stál **auktor** a **Lektorský sbor**, který tvořili začátkem devadesátých let tři až čtyři lidé a zhruba od přelomu tisíciletí pět až sedm. [REDACTED] V Lektorském sboru měl nejvýraznější hlas,³² později místo auktoru přenechal jinému členovi Lektorského sboru, z důvodu únavy i touhy předat mnohé administrativní a organizační záležitosti někomu jinému.

³¹ V raných dobách ŠA se setkání (zejména s [REDACTED]) říkalo „konzultace“, později se užíval pouze termín „setkání“.

³² „Organizačně i silou své osobnosti je zcela převládávající“ (O1)

„Auktor Školy Aria stojí v čele Školy Aria a je navenek odpovědný za její činnost. Auktorem se může stát člen Lektorského sboru starší 21 let. Auktor je vždy členem Lektorského sboru,“ píše se ve Stanovách Školy Aria z roku 2006. Dále se zde zmiňují jeho kompetence – svolávat a řídit zasedání Lektorského sboru, z rozhodnutí Lektorského sboru provádět jmenování nebo odvolání členů Lektorského sboru, vyhlašovat usnesení Lektorského sboru, vydávat nařízení k organizačním věcem Školy Aria, jednat jménem Školy Aria navenek a podepisovat smlouvy, vykonávat další pravomoci určené Lektorským sborem.

Lektorský sbor měl na starosti jak organizaci akcí, tak jakési ideové vedení. „*Té dobrovolnické práce, co ti vedoucí odvedli, bylo fakt spousta. Oni organizovali akce pro desítky lidí, zvali spoustu hostů, sháněli nějak peníze, organizačně to zajišťovali, zaštiťovali, vydávali ty tištěné zpravodaje. Ze svého dnešního úhlu pohledu to vidím jako ano, fakt se snažili.*“ (O4). Mluvíme o době, kdy nebyl internet, k dobré organizaci bylo zapotřebí mnohem více času a dovedností než dnes.³³

Účastníkům chodil poštou [redacted] většinou jednou za měsíc, občas byl z důvodu zaneprázdněnosti auktora interval o něco delší. Začínal osobitým shrnutím větších akcí, které se v posledním měsíci konaly, a končil přehledným plánem na měsíc příští. V novém tisíciletí tento tištěný informačník nahradily internetové stránky Školy Aria. Ty byly veřejně přístupné, pouze adresy členů a některé interní záležitosti byly zaheslované.

Už v dobách Alvarez se odlišovali „členové“, kteří složili vstupní slib³⁴, od „aspirantů“, kteří museli nejdřív absolvovat určitou dobu s Alvarezem, aby mohli slib složit. I ve ŠA se rozlišovalo na „členy“ a „účastníky“, případně „účastníky bez ambic“. Členové se pak dělili na **Žáky** (ti byli na nejvyšším postu a byly na ně kladeny větší nároky), **Žáky v naději** a **Posluchače**. Přechod účastníka z jedné kategorie do druhé navrhoval Lektorský sbor. Tyto kategorie se používaly zhruba do druhé poloviny nultých let a byly vytvořeny pro každou **generaci**, tj. pro skupinu lidí, kteří do ŠA přišli zhruba ve stejné době.

„*V době, kdy ještě ŠA chtěla fungovat do jisté míry jako škola, měla nějaké ‚generace‘, mohli bychom tomu říkat ‚ročník‘. Měla generaci, kterou nějak provedla, a pak ji vypustila pryč. Ty odchody byly různé. Odchod té první generace byl poměrně bouřlivý. Když odcházela moje generace,³⁵ tam to bylo velmi milé. Pak u té další generace to bylo trošičku prožívané s jistými*

³³ Narážím např. na vyhledání nejlepších vlakových či autobusových spojů, které byly otištěny v pozvánce na akci, konala-li se na nějakém méně známém místě.

³⁴ Slova slibu jsou následující: „V této slavnostní chvíli, s plnou vážností a při vědomí plné odpovědnosti slibuji, že pokud budu členem oddílu Alvarez, dostojím oddílovým Zákonům, budu respektovat Stanovy a Zásady a uznávat tradice oddílu. Své schopnosti dám do služeb dobrých věcí a učiním vše pro to, abych neztratil důvěru, kterou jste mi dali. Tak zní můj slib.“ O slibu ve ŠA bude řeč později.

³⁵ Tato generace se nazývala „Staré bárky“ a těšila se velké úctě.

rozpaky, ale na tu už se pak vážou nějaké příběhy. Ale celkově to bylo sledování principu školy, že člověk do školy přijde a pak z ní také odejde. I na tohle se dbalo.“ (S2) Nakonec se ustálilo pojetí, že lidé z „odplouvající generace“ by si měli dát na rok od ŠA pauzu, a po roce si rozmyslet, zda se vrátí, nebo ne. Pro navrátilce se jednu dobu používal výraz „Staré Kobry“. Ti nebyli vázáni bezpodmínečnou pravidelnou účastí, ani jim nebyly akce zakazovány. Pokud se však akcí účastnili, platily pro ně stejné účastnické povinnosti jako pro ostatní.

Čas od času se v rámci každé takové generace vytvořil z motivačních důvodů **žebříček**. Nefigurovaly v něm očíslované pozice a počty dosažených bodů. Z organizačních důvodů vypadal jako druh adresáře (u každého bylo uvedeno jméno, příjmení a adresa trvalého bydliště), lidé v něm ale nebyli řazeni podle abecedy, nýbrž podle toho, jak si zrovna stojí ve svém životě, jak se angažují ve veřejné sféře a jak dopadají ve srovnání s ostatními. „*Lektorský sbor to vždy sestavil na základě reflexe těch lidí, jak si vedou, jestli na sobě pracují, jestli nějak rostou, jestli jsou nějak zajímavě zapojeni do aktivit i mimo ŠA, jestli nějak působí ve společnosti. A na základě toho se to sestavovalo. Myslím si, že to není od věci, že to je jeden ze způsobů reflexe.*“ (S2) Žebříčky se čas od času objevily, pak se od nich upustilo, pak se zas někdy objevily, a zase zmizely. Názory na ně se velmi lišily a v rámci ŠA byly některými hlasy kritizovány. Nejspornějším prvkem u nich byla absence jasných kritérií, podle kterých se lidé ocitali v pozici přiřknuté Lektorským sborem.³⁶

Dalším motivačním prvkem k práci na sobě a způsobem prohlubování vzájemných vztahů byla **Schola**, užší skupinka lidí (zhruba deset až patnáct) podobného věku, resp. přibližně stejně dlouhého účastnického poměru v ŠA. „*V první Schole bylo míň lidí, vznikla z okruhu [redacted] nejbližších lidí, z těch, se kterými se často setkával a filosofoval s nimi. At' už na individuálních setkáních nebo v menších skupinkách. Někdy to byly takové improvizované spontánní výklady. Pamatuju si třeba takovou ‚školu‘ rozpoznání neznámé skladby – jak si tipnout období, případně autora (od té doby vcelku bezpečně poznám Mozarta). Všechny zúčastněné to bavilo, bylo to nevšední, spojené s objevováním, s dychtivostí, s radostí přemýšlet o duchovních tématech. Byla v tom jasná role učitele a žáka a ostatně i pojmenování byla přiznaná inspirace Platónovou akademií. V jádru to tedy bylo hodně podobné směřování Aria, jen intenzivnější (a tedy nutně v užším okruhu). Schola pak byla vždycky založená na sdíleném zájmu všech*

---

³⁶ „*Jednu dobu fakt bylo zřejmé, že [redacted] je zřejmé i všichni ostatní, to posuzují z nějakých drbů nebo fakt dojmologií. Na druhou stranu dojmy jsou také zajímavé, ale je otázka, jestli můžeš na jejich základě hodnotit osobnost. Navíc je to ještě v období, kdy je ti nějakých šestnáct až dvacet, kdy je ten největší růst, kdy se nějak hledáš, a zároveň se potýkáš s ledasčím, a taky ne vždy je na všechno pravý čas to otevřít.*“ (B6)

zúčastněných, pokud se to nějak oslabilo, Schola se rozpustila. A po nějakém čase třeba znova vznikla s jinou generací nebo v obměněném složení (současná je tuším desátá).“ (S1)

Schola Platonica, jak zní celý její název³⁷, stojí za detailnější rozbor. Členové ŠA se vídali všichni dohromady jednou za 77 dní na konziliích, Schola se však scházela jednou za měsíc a kladla na účastníky vyšší nároky nejen časové, ale i morální. *„Od scholisty se očekávalo, že bude mít některé věci v pořádku, nemyslím esej, ale v životě, že třeba nebude pařit do rána v klubu nebo okrádat stařenky na chodníku.“ (S3)*

Schola se stala prestižní záležitostí, jakousi elitní skupinkou uvnitř elitní skupiny (viz Obrazová příloha, str.75), vstoupit do ní šlo jedině na základě pozvání Lektorského sboru, účastníci brali pozvání do Scholy jako čest. Schola měla pevně ukotvenou etiku. Etika scholní a školoariánská se překrývaly, ale ta scholní byla formulována závazněji a od scholistů se očekávalo, že budou žít co nejmrvnější životem.

Na Schole se nejčastěji četly vybrané Platónovy dialogy, především *Faidros* a *Sympozion*, dále třeba texty Václava Havla, Jana Patočky nebo Ladislava Hejdánka. *„Cílem nebylo podat kvalifikovanou interpretaci Platóna, ale najít tam něco oslovujícího, motivujícího pro vlastní osobní růst, pojmout to malinko osobněji nebo víc s ohledem na nás, co to znamená pro nás. A naprostá většina programu Scholy bylo povídání [redacted] na Schole dělal „výklady“, její účastníci pak měli za úkol do příště připravit tzv. **souhrn**, shrnutí minule probrané látky, „v ideálním případě do toho ještě vložit nějaký vlastní vklad. Když bys to jen převyprávěla, tak by to nebyl úplně ideální souhrn.“ (S5)* Koncem devadesátých let přibyl na Schole formát Osobních slůvek. Scholista měl během deseti minut shrnout, co se mu dělo v životě v uplynulém půlroce, ostatní na to potom reagovali. O tomhle typu Osobního slůvka však věděli dlouho dopředu, proto se i hodnotilo jiným způsobem než ranní Osobní slůvko na konziliu.

S přibývajícím počtem ariánů se otvírala Schola vždy pro každou další generaci. *„Za mě to bylo tak, že když jedna generace dozraje, tak se pro ni prestižně otevře Schola.“ (O9)* *„Vždycky to bylo stylem: vy jste nějakí chytrí, to bychom vám mohli zřídit scholu, ale musíte se ještě trochu snažit, aby to vzniklo.“ (O7)* V novém tisíciletí se ve vedení Scholy střídali většinou dva ariáni z nejstarší generace, [redacted]

Byla popsána struktura ŠA a různé typy účastnického poměru. Je namístě zmínit ještě jeden typ postu v pomyslné hierarchii, ovšem pouze velmi symbolický – **profesoři Školy Aria** – šlo spíše o způsob vyjádření úcty těmto lidem. Inspirativních hostů přijela po dobu dvaceti let na

---

³⁷ Běžně se však používal pouze zkrácený výraz „Schola“.

konzilia ŠA celá řada, následující osobnosti se však cenily nejvíce: [REDACTED]

[REDACTED] Do činnosti ŠA „zasahovali minimálně, v nějaké fázi s tím i souhlasili, akorát [REDACTED] on to tak říkával, ale zároveň na ty akce jezdil rád. Byla to funkce formální, ti lidi byli jednou za rok na nějakém konziliu, kde přednesli nějakou zprávu, [REDACTED] jim většinou připravil podklady o tom, co se dělo a oni si to nějak pročetli. Pak také často měli na tom konziliu přednášku. Byli to většinou lidé, kteří když byli někdy předtím na konziliu jako hosté, tak se ukázalo, že jsou myšlenkově hodně blízko tomu, jak je Škola Aria vedena. To bylo kritériem, proč se stali profesory. Většinou se s [REDACTED] znali nějak víc nebo se s nimi on postupně seznamoval. Většina těch profesorů byla na nějaké přátelské bázi.“ (S1) „Že by se všichni najednou sjeli na konzilium, to se stalo snad jen jednou, že přijeli, vyslechli tu zprávu, vyslechli diskuzi nad tím a nějak to komentovali.“ (S2) Na tomto místě se sluší zmínit i Václava Havla, který se na půdě ŠA těšil veliké úctě a na konzilium zavítal dvakrát, do vnitřního dění však zasvěcen nebyl.

V letech 2010/ 2011 nastala ve ŠA krize způsobená více faktory (některé jsou zmíněny v následujícím odstavci, jiné v druhé části práce). Vyvrcholila tím, že na konzilium [REDACTED] velká část lidí nepřijela.³⁸ Následné letní konzilium bylo nakonec dopředu zrušeno. Lektorský sbor oznámil, že [REDACTED] že zájemci o spolupobyt jsou vítáni. Oficiální program však organizován nebude, spontánnímu se nikdo nebrání. Podle toho akce také proběhla.

„Škola Aria se ocitla v krizi ke svému konci, najednou ztratila schopnost oslovovat mladou generaci. A byla konstatována taková vyčerpanost. Potom z iniciativy tehdejšího Lektorského sboru, ale vlastně na základě poměrně širokého konsensu, který se uskutečnil na jednom velkém setkání, bylo rozhodnuto o tom, že to bude spět k tomu, že se Škola Aria zruší. Pak byla otázka, jestli se dál setkávat, nebo ne. Bylo konstatováno, že nejzajímavější na tomto společenství není ani tolik to, že se tam zvou zajímaví hosté a že se tam píšou eseje, ale nějaká práce na osobní proměně, zjednodušeně řečeno, abys na sobě pracoval, aby ses zlepšoval, a to z hloubi a od základu, nikoli jen na základě nějakých dílčích kompetencí. Bylo konstatováno, že je to vlastně záležitost velmi duchovní, tato osobní proměna. A byl navržen takový organizační postup, že se

---

³⁸ Na webových stránkách Školy Aria to bylo shrnuto následovně: „90. Konzilium bylo máchovské. Začalo tragicky: seznamem omluv, jejichž počet byl naprosto rekordní, v historii ŠA dosud nezažitý. Ještě horší byla lehkovážnost (a místy sociální debilita), se kterou byly některé formulovány – a odeslány v den začátku akce. Nadto jsme tři další pasažérky, které se ani neomluvily, vyškrtli ze seznamu, a další omluvenky připutovaly v průběhu akce. Konzilium skončilo asi osmnáctitisícovým prodělkem. Lektori tudíž začali zvažovat, že na příští akci pošlou v den jejího začátku omluvenky, že mají moc práce (to mají) anebo že nestíhají napsat esej (to si lze zařídit snadno).“

to vlastně totálně decentralizuje, lidi, at' se sdružují na základě toho, jak chtějí. Teoreticky bylo umožněno cokoli. Že se jednou za čas sejdem, řekneme si, jak se nám daří, a pak se uvidí.“ (S2)

ŠA přestala fungovat jako škola s formálním vedením³⁹ a vznikly tzv. **buňky**. Lektorský sbor zanikl, společenství se decentralizovalo a funguje dále, „*nijak se tomu neříká, oficiálně se to nejmenuje vůbec nijak*“ (S2).⁴⁰ Postupem času se ustálilo pět buněk, dvě hlavní (Modrá a Scholní) a tři vedlejší (Zelená, Pátečníci, Experti). Ve vedení jednotlivých buněk je tři až pět lidí, kterým se říká **animátoři**. Generace ŠA se smísily, jejich rozlišování už nehraje roli, lidé se potkávají na základě příslušnosti k určité buňce, kterou si sami vybrali.

Schola (Schola+) je jednou z dvou hlavních buněk, je však početně větší (přes dvacet lidí), schází se dvakrát během čtvrt roku. „*Scholy jsou vždycky půlvíkend. Buď pátek večer a celá sobota, nebo sobota večer a celá neděle. Ono je to vždycky v jednom víkendu s Modrou buňkou, což je taková druhá hlavní buňka, aby se to vešlo do jednoho víkendu, aby si rodiče dětí mohli předat děti, má to i takové praktické roviny.*“ (S6) Sleduje vždy delší dobu určité téma, a k němu se pak vážou osobní promluvy, výklad a diskuze. Posledním tématem např. byla Proměna člověka, „*jestli je možná, žádoucí, co proměna znamená, jak o ní přemýšlet filozoficky a jak konkrétně u přítomných lidí. To osobní je tam obsaženo ve formě osobních promluv, které jsou aktuálně na téma ‚Jaký je můj první krok k Proměně‘, a vždycky jsou tři lidi, kteří mají připravené slůvko na toto téma, ví se to nějaký měsíc, dva dopředu. A na Schole má pak prostor každý. Ti, kteří znají toho člověka míň, se můžou na něco zeptat, ti, kteří ho znají víc, můžou víc komentovat.*“ (S6)

Modrá buňka má okolo patnácti lidí. „*Scházíme ke společnému promýšlení duchovních témat. Naposledy jsme třeba probírali téma ‚Co znamená pravé lidství a proč k němu člověk musí být veden‘. Celé se to děje ve školoariánském duchu, to znamená, že je to hodně opřené o vlastní zkušenost, důraz se klade na důkladnou reflexi, aby ta zkušenost byla dobře*

---

³⁹ Škola Aria v právním slova smyslu ještě nějakou dobu paralelně existovala, k jejímu oficiálnímu zániku došlo v roce 2014. Jeden z respondentů mi poskytl text stažený z původních internetových stránek Školy Aria, který se týká jejího konce: „V samotném závěru týdne se do střední Evropy začne nasouvat oblast vyššího tlaku vzduchu, díky čemuž bychom se měli dočkat více modré oblohy a slunečních paprsků. Teploty ale nikterak vysoké nebudou, stále k nám bude proudit vzduch ze severních oblastí. Hm, takže se rozpustíme. Výletně komponovaná akce sestává ze vzpomínkových zastavení na dvou památných místech: [redacted] onalo první „Konzilium“, a na Měsíčních terasách, kde tradiční mohyla pomalu mizí pod korunami modřínů. Žádná obřadní specialita se ovšem nechystá, jen stisky rukou.“ Tato akce s názvem „Výprava s konečným rozpuštěním ŠA“ se konala 4. 5. 2014.

⁴⁰ Kvůli přehlednosti uvádím pojmenování ŠA+, kterým je míněno dnešní společenství fungující na bázi buněk, nikoli jako škola, personálně totožné s původní ŠA. Stejně tak uvádím rozlišení Schola a Schola+, kde v druhém případě je míněna současná buňka ŠA+.

zformulovaná, pokud možno nějak objektivně a zároveň pravdivě. “ (S2) Název buňky nemá žádný zvláštní význam.

Zelená buňka je literární buňkou, čtenářským kroužkem. Momentálně se schází jednou za pět týdnů, a vedou ji tři lidé. „*My, co to vedeme, jsme se snažili, aby to nebyla jen taková volná debata nad textem, ale aby to mělo tým lidí, kteří to připraví. Aby třeba předtím promysleli, nad kterou otázkou víc hloubat a kterou pak rozvíjet v té diskuzi.*“ (S3) Schází se tam lidé v počtu 9 až 17 a přijít může kdokoli, jak nárazově zevnitř ŠA+, tak zvenčí.

Pátečníci (Pátečníci+) vznikly jako návaznost na [REDACTED]. Ze začátku tuto buňku několik let vedl, hodně se tam četl Seneca a další filozofické texty. Později předal vedení jiným. „*Máme to jednou za čtrnáct dní, je to hlavně pro mladé lidi. Je to vedené úvahou, že když chceš udržet nějakou kontinuitu s mladým člověkem, tak jednou za dva týdny je minimum pro to, aby to bylo intenzivní. To je i zkušenost lidí, co dělali vedoucí ve skautu. Zatímco ve Schole, když se ti lidé znají dvacet let, tak jim bohatě stačí, když se vidí jednou za měsíc. Ale když jsou to lidé, kteří se moc neznají a je tam i snaha z toho vytvořit nějakou partu, tak je potřeba vidat se častěji. Ale je to takové volnější, vůbec se nestřílí z toho, když tam někdo jednou nebo i vícrát nepřijde. Spíš se snažíme být takoví podpůrní a ty lidi zaujmout. Snažíme se to dělat tak, aby to lidi vedlo k tomu, aby přemýšleli o sobě, aby to nebylo jen intelektuální cvičení, jako že se bavíme na nějaké složité téma, ale aby se co nejvíc přemýšlelo, co to pro nás může znamenat dneska. Třeba teď od podzimu jsme četli Moc bezmocných od Havla a hodně jsme se to snažili vztahovat k tomu, v čem se to pořád trefuje, v čem je ta situace dnes jiná, a nějak to vztahovat k nám. Ale jinak v Pátečnicích není nějaká vyloženě osobní linka, že by se tam třeba sdílelo, co kdo zrovna řeší, oproti těm jiným buňkám, a je to takové dilema nebo téma, co se periodicky vrací, jestli by to tam být mělo, nebo nemělo. Ale mně přijde, že je to skoro prakticky nemožné, tím, že je to nastavené tak, že je to takové volnější.*“ (S6)

Experti je buňka zaměřená na mediální výstupy, ať už jde o články, vystoupení v rozhlase nebo televizi, knihy atp. „*Je to o tom veřejném působení. Vlastně není vůbec problém, aby tam chodil někdo, kdo jinak nemá s Ariem nic společného, musí snést tvrdou kritiku bez nějakých servítek, to je asi tak jediné. Lidi si tam hodnotí texty a řekne se jasně ,tohle je blbě‘, ,tohle je nepřesvědčivé‘ a člověk to musí zkousnout a nějak umět s tou kritikou zacházet. Ale to bych neřekl, že je něco výjimečného, není to úplně běžné zejména v českém prostředí, ale třeba v německém jsem to takhle zažil často.*“ (S4) Tato skupina si ze začátku řekla, že „*se bude scházet a bude se snažit publikovat v médiích a stát se takovými experty, co je zvou do médií. A bylo to převážně (ne úplně) pro absolventy, aby nežili jen Školou Aria, ale aby také přinášeli*

něco světu. Aby ten názor byl slyšet, aby si novináři všimli, že umíš formulovat myšlenky, a pak když třeba zvou někoho na nějaké téma, tak si tě zavolají.“ (B6) V současné době dochází do Expertů okolo osmi lidí, jsou domluvení na jeden večer v měsíci, ale pokud zrovna nikdo nemá nějaký výstup, schůzka se ruší.

Nejintenzivněji se pěstují vztahy v Modré a scholní buňce. Ve vedlejších buňkách se pak mohou u debat jiného druhu také potkávat lidé, kteří patří do odlišné hlavní buňky. Všichni dohromady se pak scházejí na **textappeal** (textappeal+), který nemá na rozdíl od někdejšího konzilia pevně stanovené datum. Vychází to však zhruba na interval jednou za čtvrt roku⁴¹ celý víkend a v létě pak na jeden delší zhruba desetidenní textappeal.

„Letní textappeal je orientovaný na to, že se hodně přemýšlí a formuluje společně do nějakého textu. Má to i prvky jistého typu relaxace, to je i rozdíl oproti minulé formě. Ta letní konzilia byla v podstatě velmi výkonová, tam se spalo málo a vstávalo brzo, pořád se něco dělalo a něco poslouchalo, i byl kladený velký důraz na to, že člověk má něco vydržet. Teď asi stárneme a taky jsme roztěkanější, tak ten textappeal uvozuje tentokrát to, že je několik dní volna, leckdy se u toho má mlčet, jsou zakázané mobily, je zakázané připojení na internet a je to vyloženě určené tomu, aby lidi ze sebe shodili ten shon, na který jsou zvyklí a na kterém jsou i leckdy závislí, vlastně si i obyčejně odpočali, pokud se potřebují dospat, aby se dospali. Zároveň aby spolu neblekotali o těch běžných věcech, ale začli se nějak soustředit, vlastně bez toho už se dnes nějaká soustředěná práce neobejde.“ (S2)⁴² Texty na textappealu+ se píšou různým způsobem, jednou to bylo úplně volné a v malých skupinkách se psalo na libovolné téma. Jiný rok se zkoušely psát apokryfy. Někdy se naopak příliš nepíše, ale spíš přemýšlí o nějakém již napsaném textu. Každý rok se zvolí jiná forma. Poměrně nedávno se ustanovil tým animátorů letních textappealů, který letní akci připravuje.

1.5 Společenství

Mnoho respondentů – ať už z řad současných nebo bývalých ariánů – uvádí, že je ŠA ze začátku zaujala především kvůli přednáškám se zajímavými hosty a setkání s chytrými vrstevníky. *„Bylo to nádherný. Vypadneš z toho venkovského gymplu, kde si nemáš s kým*

---

⁴¹ Ze tří měsíců, které spadají do čtvrt roku, je jeden víkend v měsíci Text-appeal, a ve zbývajících dvou měsících jeden víkend v měsíci Schola+/Modrá buňka.

⁴² *„Mně přijde, že tohle hodně reaguje na stárnutí, na to, že ti lidé mají čím dál víc dětí a jedou hodně na doraz, takže tam v létě jsou ty první tři dny takové hodně odpočívací, že se i celkově hodně omezuje komunikace, aby člověk byl víc sám se sebou a přemýšlel si. Děti tam nejezdí. To se také vcelku vyvíjelo, postupně se to zpřísňuje. Ty první roky to bylo hodně volné, hodně lidí tam bylo s dětmi a různě se střídali na těch programech. A v posledních letech se to hodně zpřísnilo, že se řeklo, že děti by tam neměly být vůbec, nebo když tam někdo chce jet s dítětem, tak se nemá účastnit toho programu, a má být někde na nějaké okolní chajdě.“ (S6)*

povídat, hraješ tam to divadlo s babičkama, protože ty jsou tak nejkulturnější široko daleko, a teď tam jedete to seznamovací kolečko v rozhlase, sedí se v nahrávacím studiu, a všichni mají ty zájmy, skoro všichni hrajou nějaké divadlo a čtou nějaké básně, píšou nějaké básně, zajímají se o to, jaké se teď čtou noviny a jaké vyšly knihy, a najednou si připadáš jak mezi svýma.“ (O6)⁴³

Velké množství respondentů uvádí, že je Škola Aria z výše zmíněných důvodů zaujala, ale trvalo delší dobu, někdy i dva až tři roky, než se rozhodli pro aktivní participaci.⁴⁴ Většina lidí ze začátku nevnímala tolik hodnotu společenství jako takového.

Dříve nebo později účastník zjišťoval, že nejde pouze o intelektuální kroužek, kde se hodně diskutuje a čas od času program zpestří významný host. *„Vzpomínám si na své první překvapení, když jsem zjistil, že to je asi trochu jiná organizace než jen takové diskutování o nějakých tématech. Myslel jsem si, že když je to v [redacted] že přijdu vždycky jen na ten den a spát půjdu domů, když bydlím v [redacted] Pamatuju si, jak mi [redacted] říkal, že ne, že to probíhá tak, že ti lidi tam jsou spolu, spí někde na zemi ve spacácích, ale tráví celý čas spolu. Já neměl problém spát na zemi ve spacáku, jen mě to překvapilo, že nepůjdu normálně spát tam, kde bydlím, nedovedl jsem si představit, že tam jde i o nějakou soudržnost té skupiny a že ti lidi tam třeba večer diskutují do pozdních hodin, nebo že poslouchají hudbu ve spacácích nebo že si pozdě ještě něco předčítají. To byl první moment, kdy jsem si říkal, že je to takové zvláštní, a trochu jsem váhal, a těchhle momentů byla pak spousta.“ (S4)*

V ŠA se mluvilo o hodnotě přátelství, o poznávání Pravdy skrze vztahy, o důležitosti zpětné vazby, nezbytnosti reflexe vztahů s druhými lidmi, svízelnosti osamocené cesty apod. *„Málokdo je tak silný, odhodlaný a křišťálový, aby bez nějakých dalších lidí dokázal dobře rozlišovat sám u sebe a svých činů, v tom je nějaké pevné zapojení do společenství, konkrétně do tohoto společenství asi pro většinu lidí tou nejlepší cestou, jak mít nějakou pravdivou reflexi zejména sebe sama a svého jednání.“ (S4)*

Vztahy uvnitř ŠA a jejich reflexe vytvářely jeden z pilířů cesty poznání sebe sama, okolního světa i Pravdy. Ariánské uchopení vztahů lze charakterizovat zhruba takto: *„Hodně vztahů, které běžně máme, vzniká na základě sympatií nebo vyloženě na základě zamilování, kde ten*

---

⁴³ Podobný pocit popisuje i jedna pražská respondentka: *„Žila jsem na okraji Prahy a bylo pro mě lákavé už jen to, že tě někdo pozve [redacted] a že se tam setkáváš s nějakými lidmi, kteří se zajímají o to, o co se zajímáš ty. Na sídlišti těch možností moc nemáš a když už seš u maturity, tak už si trochu vybíráš tu společnost.“ (O2)*

⁴⁴ *„Ale trvalo to dlouho. Já jsem třeba chodila párkrát na nějaké diskuzní večery na podzim a v zimě, a na jaře už jsem zas dělala jiné věci. A takhle to bylo tři podzimy.“ (S3) nebo „Přišlo mi to takový divný – brejlatí divní lidi, kteří chodí po lese a vypráví si furt o něčem strašně zásadním – a to mi vlastně vydrželo až do prvého, což bylo rok nebo dva, než jsem přišel do Prahy, kdy se to změnilo. Do té doby jsem patřil k těm členům, o které tam sice dost stáli a furt mi to říkali, ale furt mě buzerovali, že tam nejedím.“ (O7)*

první impuls je cit. Škola Aria přinášela akcent, že vztahy také můžou vznikat na základě toho, že si lidi porozumí, i když si třeba na začátku nejsou sympatičtí. A dodávala k tomu, že vztah, který vzniká na základě porozumění, je cennější. V praxi se to projevovalo tak, že za tebou třeba přišel [redacted] a řekl: „Prosím tě, proč ty se nebavíš s támhle tím člověkem, ten je docela zajímavý, možná byste si mohli spolu víc povídat, ne? Proč se nějak mýjíte?“ To je praktický moment, kdy byly takové výzvy kladeny člověku do cesty. Člověk pak začne tímhle směrem přemýšlet, že je to vlastně pravda, že ten člověk je zajímavý, jenom mě to prostě k němu netáhne, a začne právě přemýšlet podle toho, jestli může nastat nějaké porozumění a jestli nás to může někam posunout víc, než na základě toho, jak je to běžné, že člověk rozlišuje podle sympatií a antipatií, tedy v zásadě podle emocí, které v něm ten druhý vzbuzuje. Myslím, že ten důležitý dodatek je, že ty vztahy vzniklé na základě porozumění se nevylučují s emocemi, ale holt že ty emoce nejsou to hlavní.“ (S2)

Jednou z cest, jak rozvíjet porozumění ve vztazích a poskytovat si navzájem cennou zpětnou vazbu, byly tzv. **Modré hry**. Hrály se čas od času na delších konziliích, výjimečně na víkendových. Takových her bylo vymyšleno pro účely ŠA mnoho, pro příklad uvádím jen ty, které respondenti zmiňují nejčastěji.

Modrá pošta se začala hrát ještě v oddíle Alvarez. „To se hraje tak, že máš bledě modré papíry, které se nařežou, a nějakou magickou dobu, typicky 77 minut, během kterých hraje i nějaká hudba, posíláš takovou tichou poštu. Buď můžeš ten papírek tomu člověku dát sám nebo ho necháš poslat s tím, že si to ostatní můžou přečíst. Ale když na to uděláš puntíček, tak to nikdo číst nesmí. A po skončení těch 77 minut se ty lístečky vysypou a můžeš se tím probírat a číst si korespondenci těch lidí. A to asi slouží jako zpětná vazba a čištění vztahů. Jde o to vytvořit podmínky na to, aby i věci, které nechceš říct při normálním setkání, protože buď zrovna přišla servírka nebo ses toho nějak bála, se tu mohly říct. Je k tomu takovýhle institut, místo, kde se neříkají banality.“ (S5)

Další modrou hrou byla **Slunečnice**. Účastník si vystříhl kolečko, do něhož vepsal své jméno a položil je na zem. Ostatní pak ke kolečku přidávali různě barevné lístky, které podepsali. Barva měla odpovídat vztahu k dotyčnému. „Ty lístečky měly především vyjádřit hlavní charakteristiku toho vztahu: zda je na vysoké úrovni a stabilizovaný nebo nový a hodně prožívaný; či nějak zaseklý nebo vyložený s nějakým průšvihem; nebo se ti lidi neznají ale je tam nějaká sympatie; případně se neznají a je tím to jedno.“ (O9).

Člověče nezlob se byla modrá hra, která měla veliký hrací plán. Každý si vyrobil nějakou figurku a podle pole, na které stoupl, měl udělat určitý úkol, něco o sobě sdělit, nebo dostával nějakou reflexi od ostatních.

O něco náročnější – alespoň dle vyjádření některých respondentů – byla hra **Odysseus**. Je vybrán (případně se dobrovolně přihlásí) jedinec, který si má představit, že zemřel. Stojí zády k ostatním a když se otočí, jsou zbylí lidé rozestaveni podle toho, jaký byl jejich vztah k dotyčnému v době, kdy zemřel,⁴⁵ jak blízko k němu měli. Zemřelý si pak může vybrat jednoho až tři lidi, dát jim napít z misky, tím jim rozvázat ústa, a oni mu pak poví, jaký k němu měli v minulosti vztah. Dát někomu napít není povinné, pokud si však zemřelý vybere jednoho až tři přítomné, jejich svědectví začíná větou: „Když jsi zemřel/a, byl náš vztah...“

Na Silvestra se někdy vytvářely **Mapy roku**. „*Kreslila jsi, co jsi v minulém roce prožila, snažila ses tam zachytit nějaké zásadní momenty, a to jsi potom prezentovala před ostatními, případně ostatní lidi ti k tomu něco říkali. Silvestr byl hodně o tom, jaký byl tvůj uplynulý rok a co chceš s tím následujícím dělat. Ale tam si nepamatuju, že by se to nějak hodnotilo. Pamatuju si, že se něco nelíbilo v mé mapě a že to bylo třeba nepříjemné, ale nepamatuju si, že by se to třeba nějak hodnotilo.*“ (B6) U map roku tedy nešlo tolik o vzájemnou zpětnou vazbu, jako spíše o sdílení vlastních důležitých událostí nebo prožitků v uplynulém roce s ostatními.

K pojetí vztahů patřila i velká míra transparentnosti (ve ŠA by se řeklo „otevřenosti“). Základní ideou bylo, že člověk, chce-li žít svůj život co „nejpravdivěji“, by o sobě neměl nic zamlčovat. „*Byl důraz na to, že nic není takové, aby se to nemohlo říkat. Pokud si to necháš pro sebe, tak jsi prostě přecitlivělý a přehnaně kladeš důraz na něco, co je pro tebe strašně zajímavé, a přitom to vůbec tak zajímavé není. A podobnými metodami byl na tebe vyvíjen tlak, že se o všem otevřeně mluví.*“ (O9) Tato osobní rovina se netýkala jen modrých her nebo osobních slůvek, ale třeba i jednotlivých setkání mezi dvěma účastníky, kdy oba věděli, že co si řeknou osobního, se nakonec v nějaké podobě bude šířit dál mezi zbývající členy ŠA.

„*Ten typ vztahů, který je ve Škole Aria, je asi dost exkluzivní. Je tam hodně velký důraz na to, aby lidé před sebou nic neskryvali, a že hranice mezi soukromým a veřejným v rámci ŠA vlastně není. Samozřejmě v praxi u každého trochu je, ale rozhodně ten důraz je na to, aby všechno, co je důležité, sdíleli spolu. Neznamená to všichni spolu, celé to společenství, ale aby člověk měl nějaké blízké vztahy, kde sdílí všechno podstatné, a v tom se to může lišit od nějakého jiného společenství, kde tento rozměr není nebo třeba není tak výrazný. To je věc, která samozřejmě není pro každého přijatelná. Většinou lidí není na začátku příjemná. A pak je otázka, jak se k tomu postaví. Těch možností je víc, nejsou asi ani jen dvě, že buď to někdo přijme s nadšením a vrhne se do toho, nebo že ho to odradí a odejde, to jsou ty krajní možnosti. Ale jsou i možnosti mezitím – což by asi byl můj případ – že ho na tom jiné věci lákají natolik, že*

---

⁴⁵ Okamžik smrti je tam z důvodu představení si nevšedního momentu, hodně výjimečné situace, kdy člověk říká něco, co by normálně neřekl.

tohleto postupně přijme. Já rozhodně nejsem člověk, který by se snadno vrhal do hodně těsných vztahů, vlastně s tím dost bojuju a je to pro mě v něčem náročné, není to moje přirozenost. A zpočátku mi to připadalo tak zajímavé, lidi jiní, než jsem zažíval jinde, diskuze jiné, než jsem zažíval jinde, i reflexe toho světa tak přesná, nebo přesnější než jinde, a hlavně důslednější, tak jsem toho rozhodně nechtěl jen tak nechat. Ale tohle byla věc, se kterou jsem pral těžce, ale nějak jsem ji nakonec přijal nebo pochopil, že to je jedna z těch cest, co jsou důležité.“ (S4)

Ve Škole Aria skutečně existovala možnost udržet si částečně odstup od společenství, ale pouze za určitých předpokladů. Hodně záleželo na tom, jestli byl dotýčný „inspirativní“ a „nadějný“, nebo ne. Pokud by ničím příliš nezaujal a čas od času přijel na akci (s tím, že plní náležitě všechny povinnosti s ní spojené, např. napsání eseje), zřejmě by v tomto modu mohl setrvávat déle než někdo výraznější. U lidí, kteří se jeví jako velmi chytrí a schopní, docházelo častěji a intenzivněji k nabádání k větší participaci. Tam už pak záleželo na jejich sebevědomí, jestli si ustáli svou pozici na okraji, byť byla doprovázena slovy jako „diskotékový typ“, který si přijede a odjede, kdy se mu zlíbí, nebo vytykání „konzumního přístupu“ apod.

1.6 Hodnoty Školy Aria a inspirační zdroje

Mezi stěžejní hodnoty ŠA patří pojetí mezilidských vztahů (tak, jak bylo nastíněno v předcházející kapitole), tedy s důrazem na „otevřenost“, „upřímnost“, „pravdivost“. *„Svět a Pravdu objevuješ v těch vztazích, než že to někde sama v jeskyni nazřeš“ (B6).* Škola Aria se snažila zázemí takových vztahů vytvářet. *„Byly tam určité ideály Dobra a Pravdy a těm se to podřizovalo v tom smyslu, že vztahy mají být to, co nějakým způsobem vede k Pravdě, co tě posouvá, co tě vede k tomu, aby sis prostě nelhal do kapsy.“ (O9)⁴⁶*

---

⁴⁶ Srv. *„Je velmi snadné si myslet, že v té otevřenosti je hloubka. Že když se člověk naprosto otvírá, tak jde někam hlouběji a mluví hodnotněji, než kdyby nebyl takhle otevřený. Představa, že to hluboké, filozofické vychází z toho, že se člověk otevře a že skrze toto otevření vstupuje někam, kam by jinak nevstoupil, umožňuje nějakou vlastní vnitřní změnu, nějaké vlastní vnitřní zlepšení. A o to tam také jde, ta idea, že člověk by se měl neustále zlepšovat a že k tomu zlepšení dojde snáze, když se nějakým způsobem otevře a když to otevření není jen vůči nějakému blízkému kamarádovi, ale když je to otevření vůči celé té komunitě, vůči celému společenství. Toto otevření pak umožňuje nějakou hloubku a vnitřní zlepšení člověka. Já sám bych dnes dospěl k tomu, že je to vlastně ošemetné, a že to není garancí toho, že myšlenky, které z toho vycházejí, jsou opravdu hluboké. Že je to zaměňování věcí, které ve skutečnosti nejsou vždycky stejné - že velké filozofické myšlenky nejsou vždycky spojené s tím, že se člověk sám otvírá, dokonce to někdy může jít i proti sobě. Ale zároveň si hodně vzpomínám na určitý krásný pocit, řekněme, že je to opravdu svým způsobem droga, když se člověk setkává s lidmi, kteří mu věnují určitou pozornost po dlouhý časový úsek, kteří mu naslouchají, což je samozřejmě věc, která je v naší společnosti spíše vzácná, nezískává se snadno, natož pak od lidí, kteří jsou velmi chytrí, to je samozřejmě něco strašně příjemného, ale je ošemetné tento zážitek zaměňovat s tím, že se děje něco filozoficky hlubokého. Ostatně kdybychom se zpětně podívali, kolik z nás bylo filozofy v tom Ariu, tak menšina, malá menšina z nás byla schopná filozofického myšlení, a já mezi ně také nepatřím.“ (O5)*

Pravda byla vnímána jako důležitá hodnota, neměla však úplně jednoznačnou definici, a to zcela vědomě. „Pravda nesmí být pojímána jako stanovená ani neměnná záležitost,“ píše se ve Stanovách Školy Aria⁴⁷. „Vztah k té Pravdě je spíš ve vztahu k tomu, jak žijeme a k našemu životu, jestli jsme Pravdě blíží, nebo ne. Ono je to hrozně vágní a nedá se to moc definovat. Ale myslitelé, kteří se v Ariu obdivují, jsou lidi, kteří jsou té Pravdě blíží v tom smyslu, že jejich život je plnější. Beethoven rozhodně musel být blíží Pravdě, protože to, co vytvořil... Nebo Platón nebo Havel nebo Ivan Medek. Jejich život provází nějaká pravdivost, poctivost. Takže to není nějaké filozofické pojetí o Pravdě, že by se tam četla různá pojetí Pravdy nebo že by se tam řešilo to, jestli má Pravda diskurzivní podobu nebo je konsenzuální nebo co to teda je, jestli se váže k nějakým idejím. O tom pár slov padne, ale spíš je to držené ve vztahu k lidskému životu a že Pravda je to, k čemu má ten lidský život směřovat a to, s čím se člověk v tom běžném provozu spíš míjí.“ (O8)

Pravda měla ve ŠA více rovin, od té základní, že se nemá lhát a je zapotřebí o sobě podstatné věci nezamlčovat, až k těm filozofičtějším. Nováčkům byla zdůrazňována především ta základní, ale čím více pronikaly do struktury a hodnotového žebříčku ŠA, seznamovali se i s dalšími rovinami. „Pravda je to, co být má. Ono se to bere jako takové zaklínadlo. To, co se snažíme poznat, to, co přichází, to, co se ukáže, že platí, a co se většinou ukáže zpětně, jestli to tak bylo nebo nebylo.“ (O8)⁴⁸ Toto uchopení pravdy vychází zejména z filozofie Ladislava Hejdánka a jeho teze, že „pravda přichází z budoucnosti“. „Hejdánek chápe víru jako otevřený vztah k budoucnosti – k tomu, co být má – a staví to proti mýtickému postoji, který se snaží uchovávat to, co je. Je to motiv z židovské tradice. Mýtický vztah je jako Lotova žena, která se ohlédne a zkamení, v tom smyslu, že ustrne. A tahle základní síla života, skutečnosti, která se projevuje v člověku... Je neustále potřeba rušit tyhle tendence v setrvávání na místě a hledat něco nového.“ (O8)⁴⁹ Proto byl ve ŠA velký důraz na „reflektování“ svého jednání, aby je člověk neustále podroboval určité kontrole, zda někam směřuje, vyvíjí se, nebo jen ze setrvačnosti dělá stále stejné chyby, případně nedělá vůbec nic. Mottem pro takové jednání se

---

⁴⁷ Ze Stanov Školy Aria, znění k 28. únoru 2006 (viz Obrazová příloha, str.83)

⁴⁸ „Třeba [redacted] jsme se bavili o odchodu jednoho kluka a já jsem říkal, 'Není důležité, jak se rozhodne, ale je důležité, aby se rozhodl on sám, aby tomu rozhodnutí rozuměl.' A on říkal, 'Není důležité, jestli se rozhodne sám, ale jestli se rozhodne dobře.' A to dobré rozhodnutí mělo být zůstat v Ariu, neopouštět ty důležité vztahy kvůli jednomu, který stejně nevydrží. A zpětně byl podobný výklad u dvou případů, kdy oba odešli kvůli holce, a ani jeden vztah s tou holkou nevydržel, a to, že nevydržel, interpretoval V. jako že, 'my jsme měli pravdu, ten vztah zato nestál.'“ (O8)

⁴⁹ Podobně: „Ze současných filozofů je velkým zdrojem inspirace jednoznačně Ladislav Hejdánek a jeho tematizování Pravdy jako něčeho, co není souhlas myšleného se skutečností – jak to bývalo klasicky vymezené – ale něčeho, co je živé, co se vyvíjí, ale co rozhoduje a k čemu se má člověk vztahovat. Hodně transcendentální pojetí Pravdy. Hejdánkovi mnozí vyčítali, že to je vlastně pro něj Bůh ta Pravda.“ (S2)

stalo mnohokrát opakované souvětí „Člověk je zajímavý tím, jaký je, zajímavější tím, jaký může být, a nejzajímavější tím, jaký má být.“

S tím souvisí též zdůraznění důležitosti závazků, vůči vlastnímu talentu i vůči společnosti. „Pro mě bylo asi důležité si připomenout, že člověk musí svůj talent rozvíjet. Že v momentu, kdy vám něco jde, to ještě není začátek. Je to hezké, že vám něco jde, ale pokud na tom nepracujete a pokud – to je druhá důležitá věc! – to nepoužíváte ve prospěch někoho dalšího, tak to není dost.“ (B4)⁵⁰

Podobná slova ostatně zaznívají i ve **slibu** Školy Aria, který se skládal při slavnostních příležitostech: „Slibuji na svou čest, že budu v co největší míře dbát o to, aby můj život byl v souladu s mým nejlepším vědomím a svědomím a aby byl spíše službou než hledáním zisku. Slibuji, že budu žít při vědomí odpovědnosti vůči všem lidem v minulosti, přítomnosti i budoucnosti a že tomu podřídím své osobní zájmy. Slibuji, že se budu snažit o rozvoj svých schopností a o jejich uplatnění v zájmu dobra.“

V souvislosti se službou společnosti se hodně vyzdvihovalo veřejné angažování v rozličných oblastech, od pořádání festivalů vážné hudby na malém městě přes vystupování v médiích až po zastávání významných funkcí v oblasti společenského života. „Pamatuju si, že tam byla nějaká aktivita, že jsme si dělali žebříček hodnot,⁵¹ a že jsme je seřazovali, byla mezi nimi i ‚vnitřní harmonie‘. Bylo jich asi dvacet, bylo to fajn. Ale potom jsem pochopila, že tam existuje správné řešení. Což samozřejmě neexistuje, ale ve Škole Aria existovalo správné řešení. Pamatuju si, že tam byl [redacted] který pak také odešel, a ten měl právě někde hodně vysoko tu vnitřní harmonii. Tam pak ještě bylo něco jako ‚práce pro společnost‘, nějaké takové společenské hodnoty, ale on tam měl vnitřní harmonii. A pamatuju si, jak mu tam [redacted] samozřejmě přede všema – vysvětloval, že je to blbost. Že přece je důležitější nějaké působení na veřejnosti apod. Bylo prostě jasně řečené, co je dobré a co není dobré, třeba i jaká lidská činnost je dobrá a není.“ (O3). Ostatně i aktivity pro širší veřejnost byly jednou z věcí, které jednotlivce řadily v žebříčku ŠA o něco výš.

---

⁵⁰ Podobně zde: „Základní kámen toho všeho je, že poznání, jednání a mravní vyspělost by neměly být oddělené sféry. Myslím, že ten druh poznání, který se pěstuje v ŠA, zároveň zavazuje, a člověk od jistého stupně poznávání může jít dál, jen když na sebe přijme nějaké závazky, že třeba svůj život bude pojímat jako službu nebo přijme nějaký druh opravdovosti, tak teprve to mu dává východisko k tomu, aby se dověděl něco dalšího o životě. A že určitý typ poznání se nedá zprostředkovat vnějším způsobem, že by si člověk něco přečetl nebo něco vypočetl, takhle se může se dovídat spoustu informací, ale porozumět tomu světu může ještě líp, teprve když se sám nějak promění. To myslím, že je v jádru, a to je něco, co člověk nepochopí hned a co je trochu nepříjemné přijmout.“ (S4)

⁵¹ Viz Obrazová příloha, str. 76

Toto pojetí se pak významně promítlo i do profesí, které si ariáni nakonec vybírali, mnoho institucích. „Bylo dobré se učit psát, bylo dobré se učit mluvit, bylo dobré pracovat v dobré mít nějakou Já si to pamatuju hlavně proto, že jsem byla konfrontovaná s tím, že mě tam prudili kvůli Já jsem tehdy hodně hrála je časově dost náročný koníček, měla jsem spoustu různých souborů a potřebovala jsem na to čas. A oni mě s tím pořád prudili, že to nemá smysl, že to nemám dělat, že jsem stejně jen amatér. A to byl pro mě fakt hodně velký psychonátlak a byla to jedna z věcí, co jsem tehdy řešila, jak mi může někdo říkat, že nemám (O3)⁵²

Veřejné dění šlo ovlivňovat jak takto individuálně, tak hromadně pomocí společných textů (např. 3000 slov, projev k výročí smrti Jana Palacha), organizování různých besed či zapojení do akcí aktivistického typu Oblíbeným žánrem bylo také psaní „projevů“ Václava Havla. Nešlo o to, že by si Václav Havel takové texty objednal nebo je pak pro svůj projev použil, ale aby účastníci uměli zformulovat úskalí a výzvy současného stavu české společnosti. „Psaly se mu dopisy. Takové inspirace pro to, co by mohlo být v projevu.“ (S1) Ve ŠA se často četly Havlovy novoroční projevy (zejména ten z roku 1990) a projev v americkém kongresu.

Spolu s výběrovostí účastníků⁵³ a takto nastavenými hodnotami se tak ve ŠA výrazně rozvinul prvek elitářství, který ovšem nebyl vnímán nijak negativně.⁵⁴ Často se mluvilo o tom, že „Škola Aria není pro každého“. „Já myslím, že ariánské hodnoty jde formulovat jako životní idealismus v platónském slova smyslu – nespokojit se s daným, materiálním, nízkým, běžně přijímaným. Myslím si, že je tam značný aristokratický osten, velká snaha, vůle po vlastní elitnosti, pěstování si vlastní elitnosti, která ale není daná, není jednoduše přijatelná, ale je daná prací na sobě a výsledky téhle práce na sobě. Nesmírně frekventovaným, dá se říci

---

⁵² Podobnou zkušenost popisuje respondentka z doby o sedm let dříve: „Ještě jsem si vzpomněla na brigády, že na mě bylo nahlíženo jako na pól, že dělám brigádu v krámě nebo že přerovnáвам nějaké oblečení nebo něco. Brigáda se přece dělá tak, že jdeš dělat do rozhlasu externí redaktorku nebo píšeš do nějakých novin. To vím, že tam prostě padlo. A já jsem hodně dělala brigády dělnické, někde jsem uklízela a tak. Tak to taky bylo téma. To víš, když skládáš spoďáry, tak neovlivníš společnost.“ (O2) Během působení

⁵³ „Většina těch lidí byla nějak aktivní už před příchodem do Školy Aria, to byl také jeden ze způsobů, jak objevil.“ (S1)

⁵⁴ „Jo, jasně, vytipovat zajímavé lidi své generace a zkusit je spojit. Dá se říct, že je to asi elitářství, ale já v tom třeba nevidím nic dráždivého, mně to třeba ani není srozumitelné, proč to má být tak dráždivé.“ (S3)

základním pojmem byl Řád, případně Vesmír. Mám za to, že běželo o řád v platónském slova smyslu, jakási hierarchie bytí, Vesmír nikoli jako chaos nebo cosi jdoucí odnikud nikam, ale jakýsi hierarchizovaný systematizovaný dům, jehož jsme součástí a neustále si té součátnosti musíme být vědomi a řídit své jednání podle ní. Navzdory mysterióznímu jazyku se nejednalo o něco, co mělo mnoho společného s náboženstvím.“ (O1)

Elitářství provází celou historii ŠA už od dob Alvarez, kdy si [redacted] oblíbil [redacted], „Jeden z argumentů by byl, že společnost se hodně zajímá a stará o lidi, kteří jsou nemožní, ale o elity nepečuje. A základ toho je, že o elity je také potřeba pečovat a starat se, aby byly zralejší a lepší.“ (S1) Velký důraz na elitnost byl ze strany některých účastníků doprovázen jistými rozpaky, ať už v oddílu Alvarez⁵⁵ nebo později ve Škole Aria.⁵⁶ Elitářství se pak ještě prohlubovalo vymežováním se vůči okolnímu světu, tradičním vzdělávacím institucím či tradičnímu pojetí vztahů (jak bude pojednáno v druhé části práce).

Mezi hlavní inspirační zdroje patřily některé Platónovy dialogy, zejména *Faidros*. „*Tam jsou třeba ‚černí koně‘. Ten výraz se ve Škole Aria objevoval hodně. Jde o ten známý obraz spřežení, kde vozataj (což je náš rozum) má dva koně, bílého a černého. A v tom Ariu se to interpretovalo tak, že my máme v sobě velkou energii z toho černého koně, který je silný, má hodně energie, a to jsou naše pocity, prožitky, zamilovanost nebo něco, do nám dává energii, které se pak musí zpracovávat tím rozumem. Zatímco ten bílý kůň je takový nudný a unavený. Tomu černému koni se v Ariu dávala výrazně pozitivnější hodnota než u Platóna. U toho Platóna je to dost problematický element, který nás může svést na scestí. U Platóna ta část končí tím, že dobrý stav je ten, že spolu ti lidé nic nemají. Platón tam sice říká, že občas k něčemu dojde a stále to může být v pořádku, ale ideální stav je, že k ničemu nedojde, v ideálním případě ten rozum zvítězí a zabrání tomu, aby se celé spřežení vrhlo na toho milovaného. V Aténách ve 4. století nešlo o partnerské vztahy.“ (O5)⁵⁷ Často se také četlo Podobenství o*

---

⁵⁵ „Určitě část té motivace odejít byla nějaká má vnitřní lenost, protože to opravdu zabíralo čas a chtělo se tomu věnovat, to byla jedna věc. Druhá věc je, že mi vadil ten dogmatismus a hlavně to elitářství. I když si o sobě myslím, že jsem chytrý člověk, tak mám potíže se povyšovat nad ostatní, což se tam dělo naprosto běžně. Mluvílo se tam o tom, že my jsme ti lepší, a proto uděláme něco se svým životem a budeme ještě lepší. Já si myslím, že to byl nástroj, kterým Pavel ty lidi ovládal, protože jim dával pocit nějaké nadřazenosti.“ (B1)

⁵⁶ „Pamatuju si, jak [redacted] měl takové pseudoúvahy o tom, jak těch vybraných lidí, co jsou schopni přemýšlet a plnit nějaké úkoly, jak je jich tak hrozně málo. Že z celé té republiky je jich jen třicet v té Škole Aria. Jako kdyby všichni ostatní za nic nestáli. A kdyby to mělo být sto lidí, tak by to musela být celá Evropa. On měl pocit, že ŠA sdružuje všechny lidi, kteří za něco stojí, když to řeknu hodně zjednodušeně v těch jeho měřítcích. Žádní jiní takoví nejsou a neobstojí. A vím, že tam tehdy nějak počítal, že kdyby nás mělo být sto, tak bychom museli jít i mimo republiku.“ (O3)

⁵⁷ Srv. „V ariánské ideologii je hodně užívání si života, něco takového živelného, živočišného, že to stojí zato, užívat si všemi smysly, ničeho se nezříkat, ale stojí nad tím ten imperativ, aby to bylo mravné, aby to všechno dávalo smysl.“ (S5)

jeskyni,⁵⁸ část Platónovy *Ústavy*. U Platóna se kromě obsahu cenila i forma, „*zpracování těch myšlenek je dialogické a vlastně literární, z pohledu dnešní akademické filozofie vlastně nepřípustné*“ (S2). Ve velké oblibě byl též Seneca.

V oblasti filozofie se četly texty již zmíněného Ladislava Hejdánka, dále od Jana Patočky a Edmunda Husserla. Martin Heidegger⁵⁹ nebo Friedrich Nietzsche (až na § 14 z jeho *Radostné vědy*) naopak nebyli přijímáni pozitivně.⁶⁰ „*Dalo by se mluvit o dvou imaginárních místnostech, kde v jedné byli kladní světci a druhá byla předpeklím, kde byli zavržení, Nietzsche patřil jednoznačně do druhé. Do této skupiny záhy spadl i Sartre a Camus. V podstatě existovali kladní umělci, kladní filozofové – to byli ti, co ctili Řád, jednak svou teorií a jednak svým vedením života. Na příkladech umělců Mozart, Beethoven, Dvořák bylo neustále zdůrazňováno, že to nejsou vůbec žádní individualisti, kteří šli chtivě za svým, ale bylo akcentováno, že jsou to ti, kteří se dokážou do souzvuku Řádu zaposlouchat, ctít ho a reprezentovat ho svou hudbou nebo svým dílem. Mezi spisovateli to byli Karel Čapek, mezi politiky Havel, Masaryk, Platón. A jakékoli motivy individualismu byly herezí.*“ (O1)⁶¹

Na Čapkovi se ctílo především jeho „*publicistické mistrovství, tzn. schopnost velmi trefně a velmi pronikavě nazývat to běžné dění, které se děje kolem nás*“ (S2). Často se četl jeho text *Proč nejsem komunist*, ve velké oblibě byla ale i *Knih*a apokryfů. Ze spisovatelů byl v oblibě Shakespeare, Dostojevskij – hlavně *Legenda o Velkém inkvizitorovi z Bratrů Karamazových*, „*kvůli její dobře namířené provokativnosti, provokativní otázce: co je člověk a čeho je člověk schopen či neschopen?*“ (S2). Rozebírala se básnická díla a různé jejich překlady. „*Hodně se*

---

⁵⁸ „*To podobenství o jeskyni je vlastně krásné v tom, že se hodí pro jakoukoli religiózní organizaci, protože ti vypráví příběh, kdy ty můžeš vyjít na světlo z té říše stínů, z obklopení falší... a my jsme tady, abychom tě vyvedli, my jsme ti, co ti umožní to vyvedení.*“ (O5)

⁵⁹ Heideggerovi bylo vytýkáno, že v rozhodující chvíli selhal. Co se týče jeho textů, ty byly kritizovány kvůli nesrozumitelnosti.

⁶⁰ „*Velmi záhy jsem začala mít dojem, že jsem schopná předvídat, co ti lidi budou říkat. Možná to byl jen výraz nějaké mojí pýchy, ale já jsem to nikdy nemohla sežrat i s navijákem prostě proto, že jsem byla z intelektuální rodiny. Viděla jsem, jak k nám chodí různí profesori filozofie, politikologie atd. a bavili jsme se o různých věcech, a viděla jsem, že oni o těch věcech mluví prostě jinak. Já jsem nebyla schopná nějaké hluboké analýzy, bylo mi šestnáct, sedmnáct... ale spíš to bylo tak, že ve Škole Aria některé věci byly v kurzu a některé nebyly. A ty věci, které v kurzu nebyly, tak z toho se tam dělala hromadná sranda, a mně to tehdy trochu vadilo. Třeba se tam pranýřoval Nietzsche. Celé jedno konzilium se dělala sranda z Nietzscheho, aniž by tomu podle mě někdo pořádně rozuměl. Já tomu třeba nerozumím dodneška, nikdy jsem to nestudovala, ale rodiče měli kamaráda, profesora filozofie, který se Nietzsche zabýval. A když jsem potom slyšela, že tenhle člověk, který je fakt inteligentní a mluví minimálně tak chytře jako lidi, co jsem znala z ŠA, říká něco jiného, tak jsem si říkala, že to asi nebude úplný debil. Že asi v tom Nietzsche musí něco být. Třeba na jednom letním konziliu jsme psali nějaké texty a la aby se ukázalo, jak je celý Nietzsche nesmysl, jak je to pompézní, květnatý styl, obrazy... A že mi to jako by šlo, ale zároveň mě to štvalo. Měla jsem pocit, že tam není vůbec žádné porozumění.*“ (O3)

⁶¹ Srovnej podobný výrok z doby o patnáct let později: „*Jestli něco nejvíc vystihuje filozofii Školy Aria, tak je to to, že ona úplně ignoruje romantický objev autenticity, že každý může být nějak jiný a má třeba specifické naladění, které se většinou projevuje nějakými emocemi, a někdy je důležité říct, že tohle se někomu líbí, nebo nelíbí. Toto je úplně potlačené a všechno si musíš vyargumentovat.*“ (O7)

ctí básníci, básnický jazyk vůbec, a schopnost dobré metafory se uznává, úcta k jazyku a práce s ním“ (S2).

„Z umění v oblasti hudby byl jednoznačně na špici Ludwig van Beethoven kvůli jeho myšlenkám, ale vlastně obrovská škála, Bach, Chopin, vlastně to, čemu se říká klasická hudba, v podstatě do začátku 19. století.“ (S2) Z filmových režisérů byl v oblíbě František Vlácil, Jan Špáta a Jan Švankmajer.⁶²

Důvod, proč jsou zde vyjmenováni jednotliví „inspirativní tvůrci“ je ten, že tvoří významnou část kánonu a Škola Aria se k nim po celou dobu své existence opakovaně vrací – rozebíráním textů, případně posloucháním hudebních děl. Vyplývá to i z výpovědí respondentů, ať už ve ŠA pobývali začátkem devadesátých let, na přelomu tisíciletí či ke konci jejího fungování. „To Ario je uzavřené do sebe, pracuje s pár mysliteli nebo spíš s pár texty, které se hodí do krámu a říkají něco inspirativního k tématům, které se v Ariu řeší. Dost často se reformulují podobné věci. Když se lidé baví o nějakém textu třeba na semináři ve škole, tak se to tak nezávazně probírá, v Ariu se ale už prostě říká, co je tam to důležité a inspirativní.“ (O8)

Proč jsou za inspirativní pokládáni právě tito tvůrci, není úplně jednoznačné. Z výpovědí respondentů vyplývá více možných důvodů. Zaprvé „všechno musí nějak přispívat k rozvoji osobnosti a kultivaci, musí se to nějak týkat života, musí v tom být nějaká výzva (pro náš život apod.), nějaký apel, nějaké trefné nazvání něčeho: vždycky je na pozadí nějaké vzdělávání.“ (O8)⁶³ Texty měly „motivovat k přijetí závazku, snažit se o něco vyššího, přijmout nějakou vyšší odpovědnost. Ve Škole Aria šlo o dosahování nějakých vyšší hodnot a idejí a tyhle texty právě o tom jsou, povzbudivě tu snahu o ně, nastiňují tu cestu.“ (O9) Zadruhé je za důležité a hodnotné považuje [redacted] Zatřetí texty „musely být srozumitelné a sdělitelné na relativně malé ploše (ideálně eseje). Čili žádný Aristotelés, Hegel nebo Spinoza, ale spíš Senekovy Listy nebo Havlovy eseje.“ (O8) S třetím důvodem se pojí i čtvrtý, „organizační důvod“ – texty nesměly být příliš dlouhé, aby je vytyčení ariáni stihli přečíst a zároveň se o jejich obsahu dalo živě diskutovat. V žádném oboru se nedalo jít příliš do hloubky, neboť specializace jednotlivců byli různorodé (historie, filozofie, práva, filologie atd.).⁶⁴

Důležitým inspiračním zdrojem bylo také křesťanství. Nelze říci, že by Škola Aria byla přímým následovníkem křesťanské tradice, že by se ke křesťanství otevřeně hlásila. Podobně

⁶² „A taky bylo zvláštní, že se vybírali jen někteří umělci a jen některé umělecké směry, které byly hodny následování – jako třeba filmová škola šedesátých let a Švankmajer. To jsi nemohla říct, že tě to nebaví.“ (O2)

⁶³ Vzděláváním je v tomto případě myšleno umění zlepšit sám sebe, pochopit a překonat své osobní výzvy, nikoli získat solidní přehled např. o Platónově myšlení nebo rozebírat rozdíl mezi bytím a jsoucнем.

⁶⁴ „Proto se tam veškeré zabývání se texty vlastně drží na sice trochu ‚náročnější‘, ale přesto ‚populární‘ rovině.“ (O8)

jako u jiných inspiračních zdrojů, vybírala si z této tradice jen některé prvky a zdůrazňovala jen některé příběhy. Její postoj k náboženským institucím byl spíše rezervovaný, ne však negativní. Školou Aria prošla řada lidí hlásících se ke křesťanské či židovské tradici, někdy k ní naopak našli cestu po odchodu ze Školy Aria.⁶⁵

shrnuje ariánský vztah ke křesťanské tradici následovně: „*Křesťanská mytologie je tam hodně přítomná, hosté byli často z křesťanského prostředí, časté bylo využívání církevních prostorů, velká inspirace Ježíšovským příběhem, nebo svátky – byly velikonoční akce, kde se zpracovával pašijový příběh, poslouchaly se Matoušovy pašije, četlo se z evangelia. U Vánoc tolik ne, to narození není tak inspirativní, možná se občas před Vánocemi něco četlo. Mám pocit, že se i z bible často četlo a vykládalo, ne nijak systematicky, ale jo. A řada apokryfů, které [redacted] napsal, se odkazují na novozákonní biblické reálie. Ario by se určitě vůči konvenčnímu církevnímu prostředí vymezovalo v tom smyslu, že by polemizovalo s představou ráje – jednak zjednodušeně řečeno, že nemáš dělat věci jen proto, abys na konci dostal nějakou odměnu, a pak také že ta představa ráje je vlastně velmi statická. A to ariánovi není dost, protože takové představě vlastně nevěří, že by v tom dokázal být dlouhodobě šťastný. Ta zkušenost s tím štěstím není taková, že by byla nějaká suma okolností, které by tě činily šťastným, ale je to pořád nějaký proces. Chvilku to je dobrý, pak zas ne, pak zas jo. A pak by tam asi byla nějaká kritika sešněrovanosti.*“ (S5)

2. Škola Aria jako případ implicitního náboženství

Podle některých religionistů existují vedle explicitních náboženství také systémy, u nichž je náboženská povaha méně zřejmá, přesto však plní náboženskou funkci. Nizozemský religionista Jacques Waardenburg přišel v roce 1986 s termínem „implicitní náboženství“⁶⁶, kterým označuje fenomény fungující podobně jako náboženství, ač se o náboženství ve vlastním slova smyslu nejedná. Pro ilustraci uvádí jako příklad národní socialismus a marxismus-leninismus. Jde o klasifikování náboženství z hlediska jeho funkce, ať už ve společnosti nebo pro jednotlivce. Běžné religionistické definice náboženství podle něj reflektují

⁶⁵ Polovina dotázaných odpadlíků našla po odchodu ze Školy Aria dočasné či trvalé útočiště v církvi či židovské obci.

⁶⁶ Waardenburg, Jacques: *Religionen und Religion. Systematische Einführung in die Religionswissenschaft*, Berlin, New York: De Gruyter, 1986. Česky: Waardenburg, Jacques: *Bohové zblízka. Systematický úvod do religionistiky*, Brno: nakl. Georgetown, 1997, přel. Břetislav Horyna a Dalibor Antalík

jen ty systémy, které za náboženské označují jejich přívrženci či oficiální představitelé. Na podobném základě stojí i koncept „občanského náboženství“, který poprvé použil v roce 1967 americký sociolog Roberta N. Bellah ve svém článku *Civil Religion in America*,⁶⁷ v němž zkoumá z této perspektivy americký nacionalismus.

Britský religionista Ninian Smart představil v knize *Dimensions of the Sacred*⁶⁸ nový způsob práce s náboženskými jevy za pomoci sedmi kategorií, dimenzí posvátna: rituální, doktrinární, narativní, emocionální, etické, sociální a materiální. Tyto dimenze umožňují širší pojetí klasifikaci jevu. Jako jeden z příkladů potřeby širšího vymezení náboženství uvádí Smart definování náboženství jako víry v Boha či bohy. Taková definice pak ale rovnou vylučuje např. théravádový buddhismus, džinismus a do značné míry i konfuciánství.⁶⁹

V českém prostředí, které je proslulé svým antiklerikalismem a protináboženskými postoji (spíše než ateismem), je poptávka po alternativních druzích spirituality velká. Důvěra k náboženským institucím je v porovnání s ostatními státy velice nízká, mezi důvěrou v náboženské instituce a vírou v „něco“ není však přímá úměra, spíše naopak. Zatímco počet lidí hlásících se k církvím výrazně klesá,⁷⁰ počet věřících nehlásících se k žádné církvi výrazně roste, podle sčítání lidu z roku 2011 se k této skupině hlásí necelých tři čtvrtě milionu lidí a představují tak v této oblasti druhou největší skupinu hned po katolické církvi. Ani čeští ateisté nejsou zcela ortodoxní ve svém smýšlení, neboť z výzkumu ISSP 2008 vyplynulo, že více než čtvrtina z nich věří v moc věstců a pětina ateistů pak v účinnost léčitelství a horoskopů.⁷¹ Další zajímavostí je, že Česká republika je stát, ve kterém je neúspěšnější misie Buddhismu Diamantové cesty, ne náhodou šířená pomocí slov o „nenáboženskosti“ tohoto směru.

Z výše uvedeného je zřejmé, že poptávka po nějaké formě alternativních duchovních zdrojů tu je silně přítomná. Není divu, že i způsob práce s těmito jevy se přizpůsobuje českým věřícím. Zdeněk Vojtíšek například rozlišuje mezi religiozitou a spiritualitou.⁷² Religiozita čerpá z jedné náboženské tradice a tvoří určitý systém, který lze systematicky uchopit např. pomocí Smartovy sedmibodové stupnice. Spiritualita naproti tomu není pevně ukotvená, čerpá z více tradic a některé její projevy k posvátnému není možné zařadit k nějaké konkrétní náboženské tradici,

---

⁶⁷ In: Dædalus, Journal of the American Academy of Arts and Sciences, Winter 1967, Vol. 96, No. 1, pp. 1-21. Srv. Waardenburg, Jacques: *Bohové zblízka. Systematický úvod do religionistiky*, Brno: nakl. Georgetown, 1997, přel. Břetislav Horyna a Dalibor Antalík; a Srv. cyklus přednášek Úvod do religionistiky Jiřího Gebelta

⁶⁸ Smart, Ninian: *Dimensions of the Sacred. An Anatomy of the World's Beliefs*, Berkeley: University of California Press, 1996

⁶⁹ Tamtéž, str. 9

⁷⁰ V roce 1991 se k církvím hlásilo čtyři a půl milionu lidí, zatímco při sčítání lidu v roce 2011 už jen jeden a půl milionu.

⁷¹ Nešpor, Zdeněk R.: *Příliš slábi ve víře*, Praha: Kalich, 2010, str. 105

⁷² Vojtíšek, Zdeněk, Dušek Pavel, Motl Jiří: *Spiritualita v pomáhajících profesích*, Praha: Portál, 2012, str. 25

natož pak instituci. Taková spiritualita může čerpat i ze sekulárních zdrojů, které „obvykle nebývají nazývány náboženstvím (a pokud ano, tak náboženstvím implicitním)“.⁷³

Zdrojem spirituality, který sám sebe za náboženský nepovažuje, může být například skaut, v českém prostředí výrazně ovlivněný ideály a působením Jaroslava Foglara. Pavel Hošek zkoumá fenomén „foglaringu“ z religionistické perspektivy za pomoci Smartových sedmi dimenzí posvátna.⁷⁴ Budu v práci o Škole Aria postupovat stejně.

2.1 Dimenze rituální

Vzhledem k tomu, že se Škola Aria vyvinula ze „skautského“ oddílu, uchovala si poměrně dost rituálů, které by člověk jinak ve vzdělávací instituci pro nadějně studenty nehledal. „*Akce se leckdy doplňovala různými rituály, v zásadě i z pragmatického důvodu kvůli stmelení kolektivu, ty rituály měly funkci jako v nějakých skautských oddílech. Ono to má svůj jistý spirituální význam, ale ten se moc nepřeceňuje. Ten se tak po očku a opatrně sleduje, taky se reflektuje, ale neklade se na to přehnaný důraz.*“ (S2)

Na konci letního konzilia se poslední noc nespalo. Obvykle se po skončení dlouhého večerního programu vyrazilo na nějaké sakrální místo, ať už přírodní (většinou vyvýšené) nebo tradiční (kostel), podle možností, jaké nabízelo okolí. Na místě zastavení pak byly rozmístěny svíčky. Kolem rozestavených svíček lidé chodili a různými způsoby na sebe reagovali, tomuto obřadu se říkalo **Slavnost světél**. „*Já jsem zažil dvě letní konzilia a tam byl ten rituál pokaždé v kostele, jednou to bylo mlčky a jednou to byly krátké rozhovory. Když to bylo mlčky, tak se ti lidi potkávali u světél, nějak se na sebe usmáli, podali si ruku, objali se. A v té atmosféře, kdy se to soustředilo na to setkání, to bylo hrozně zásadní a člověk si to pamatoval jako moment vyjádření nějakého citu, vztahu, bylo to silný. Nebo to byly ty krátké rozhovory, kdy se během večera udělalo několik rozhovorů, myslím po sedmi minutách. Vždycky bylo sedm minut na to si říct něco zásadního. Hrála nějaká hudba a když ta hudba skončila, tak se dva lidi potkali u nejbližší svíčky. A mohlo se fakt stát, že ses tam potkal s někým, s kým sis nebyl moc blízký nebo s kým ses tolik neznal, ale přesto bylo potřeba v těch sedmi minutách říct něco, co si normálně neřeknete, něco zásadního. Třeba, že je mi ten druhý sympatický a že se moc nevidáme a že by bylo hezký se víc vídat.*“ (O9)

---

⁷³ Tamtéž, str. 27

⁷⁴ Hošek, Pavel: *Evangelium podle Jaroslava Foglara*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2017
Ve zkrácené podobě také zde: Hošek, Pavel: *Foglaring jako náboženství*, Dingir 1/2017.

Slavnost světél vnímá hodně respondentů jako silný zážitek, který jim umožnil prožít blízkost druhých lidí a který potvrdil hodnotu tohoto společenství. „*Asi tím primárním cílem a tím reálným, co si z toho lidé odnášeli, byl ten prožitek. A zároveň u spousty lidí měl nějaký přesah do nějakého spirituálního.*“ (B6) „*Já jsem ty rituály vždycky vnímal jako něco, co stvrzuje výlučnost těch vztahů. Byl to pro mě silný zážitek. Bylo to hodně spojené s těmi vztahy a zároveň s tím, že je to něco výjimečného, vzácného, co jinde zažívat nejde. Takové vztahy jinde zažívat nejde, protože jsou hodně výjimečné, výjimečně blízké a výjimečně filozofické atd., a ty rituály to stvrzovaly.*“ (O9)⁷⁵. Slavnost světél bychom mohli zařadit i do dimenze emocionální (Svaté prožitky).

Podobně významným momentem bylo skládání slibu. To se odehrávalo při slavnostních příležitostech, např. ve svátek Školy Aria. V devadesátých letech, když se v létě jezdívало do [redacted] skládaly se sliby někdy během závěrečného rituálu, který měl zase trochu jinou podobu. „*Poslední noc se šlo k takové mohyle, cestou jsi měla sebrat nějaký kámen někde, byla to cesta do kopce, šlo se po silnici, mohla sis s někým povídat nebo jít sama, a ten obřad spočíval v tom, že máš pronést nějakou řeč k tomu společenství, nebo spíš větu, dvě, celkem jedno na jaké téma, resp. ani nemusíš nic říkat, základ je položit ten kámen, a k tomu plál ten oheň, co věčně plane. A to bývalo strašně krásné a silné. A také se tam mohl skládat slib Školy Aria. Hezký je také ten motiv přidávat svůj kámen a dávat ho k těm dalším na tu mohylu. Velká hromada kamení. Hrozně krásný, hrozně silný, moc hezký. Ono se to tam tak uzavíralo, lidé většinou mluvili o tom, co těch čtrnáct dní pro ně znamenalo, jestli si na něco přišli, co chtějí dělat dál.*“ (S5)⁷⁶

Pro účel této práce stojí za to zmínit výpověď respondentky, která na tyto rituály nevzpomíná moc ráda, protože jí připadaly nepřiznaně náboženské. „*Bylo to kýčovitý. Samozřejmě, že to bylo silný, ale ono to bylo nepřiznané náboženství, a proto mě to prostě v něčem přišlo jako kombinace prázdnoty a té efektní formy. Noční cesta ve skalách, ohně, stojíme v kruhu, něco se*

---

⁷⁵ Srv. „*Já to beru hodně přes ty vztahy. To setkávání u světél je soustředěné, v tichu, v noci, většinou pod hvězdama, teď se tam potkáváš s těmi lidmi a přemýšlíš o tom, kde jste, kde jste byli, kam můžete jít, je to fakt takové setkávání, mlčenlivé, ty věci se neříkají, ale v každém to nějak je. Je to takový způsob usebrání sebe sama, na které v běžném životě moc čas není. Jasně že si ho člověk může udělat, ale zrovna s touhle hlubokou soustředěností těžko. Hodně se tomu napomůže, ale strašně záleží na tom, co v těch lidech je. Se spolužákama z vysoké bych to dělat nechtěla, tam takové vztahy nebyly, to bylo v jiné kategorii. Jim by to přišlo určitě zvláštní, že by měli hodinu dvě přemýšlet, jaký mají s kým vztah, to nebyla takhle provázaná skupina. Ale tady to funguje jako projasňování, ale není to viditelné zvenčí. Já si myslím, že třeba zrovna Setkávání u světél může být dost nepřijemné pro lidi, kteří se cítí na okraji. Ale nevím, já jsem vlastně většinou, když jsem tyhle věci absolvovala byla spíš IN než na okraji.*“ (S3)

⁷⁶ „*Věčnému ohni*“ se říkalo relikvie, podle výpovědi několika respondentů měl plát v „amfore“ a symbolicky odkazovat na antiku, antickou filozofii a antické vztahy. Slib u hořící relikvie byl znám už v Alvarezu. „*V Alvarezu byl vždycky slib na konci u hořící relikvie.*“ (B2)

tam slibuje. Tam jsem si naplno uvědomila, že se to snaží suplovat náboženství a rituální potřeby, ale pro mě to bylo za hranicí vkusu.“ (O4)

Důvod, proč se takové rituály dělaly, nemusel být pouze funkční (kvůli stmelení kolektivu), ale možná i o něco prostší – „Myslím si, že byly hodně proto, že i [redacted] (O7). Tomu by odpovídal i fakt, že v současné struktuře ŠA+, kde [redacted] rituály tolik nejsou.⁷⁷ „On ten [redacted] fungoval na bázi zvláštních symbolů, rituálů.“ (O9) „Po pravdě řečeno si myslím, že to nebylo nějak takticky vyrobené, aby to něco dělalo [redacted] kdysi [redacted] akže to měl rád. A on si ty rituály dělal sám, i v pár lidech, on měl rád to opakování těch míst, on si psal pravidelně deník, mám nějaké stránky z jeho deníku. Vždycky si tam psal [redacted] když šel někam, kde ještě nebyl. [redacted]

jak ty buky jsou zrovna takové a pak takové, a jak je tam s tímhle klukem a pak zase s jiným. Ty rituály si myslím, že do toho nějak zapadaly, že ho to bavilo vymýšlet, stejně jako ty bojovky, ale [redacted] nemůžeš dělat bojovku, můžeš z toho však něco nechat.“ (O7)

Podobně se pojímal i přelom roku, který byl doprovázen obřadem vítání nového roku, „ta relikvie se brala třeba i na silvestrovské putování.“ (O10) Konal se většinou na nějakém skalním vyvýšeném místě. V noci ze Silvestra na Nový rok se potom přespávalo venku ve spacácích. Po skončení oficiální akce mohli zájemci ještě absolvovat novoroční zhruba půlhodinovou chůzi naboso sněhem a následné rychlé vykoupání v říčce. „Já jsem chodila do oddílu i předtím, ale v té Škole Aria byly i takové extrémní věci, což mě bavilo. Třeba jak jsme se brodili bosi sněhem na toho prvního ledna a já měla regulérní omrzliny a nevím, jestli jsem si tím nezničila už navždycky achilovky. Ale stejně na to vzpomínám jako na strašně silný zážitek, který jsem ráda, že mám. Jak člověk přestane cítit ty nohy a jde tou nádhernou krajinou na prvního ledna. Jsou to věci, které by člověk sám neudělal. Tak to mě tam bavilo.“ (O3)

Vedle těchto větších rituálů existovala řada běžných ritualizovaných dějů, např. ritualizovaná forma setkávání (jednou za 77 dní), ritualizované zahájení a ukončení Scholy – („Stoupneme si do kruhu, stojíme a koukáme po sobě, je to takové zváznění a ztišení. A na závěr je to samé,“ (S3)), ritualizovaný pozdrav [redacted] ritualizovaný průběh konzilia, ritualizovaná „setkání“ jednotlivých účastníků apod.

---

⁷⁷ „Rituály jsou obecně hodně málo. V podstatě jen na těch letních text-appealech, na závěr. Tam je takový malý kosteliček, který k tomu máme k dispozici. Každý má zapálenou svíčku a nějak se tam korzuje v prostoru a lidi si prohlížejí kostel a zdraví se očima. Nejsou u toho žádné rozmluvy. A potom se sedí vepředu v kroužku a kdo chtěl něco říct, třeba jakou úvahu si odnáší z akce nebo co pro něj bylo důležité, na co se chce soustředit, tak to řekl.“ (S6)

Sedm dimenzí nelze chápat odděleně, ale jako vzájemně propojené v jednom celku. Výše zmíněné rituály jsou ve velmi těsném spojení s dimenzí sociální a emocionální. Ninian Smart píše o „dialektické interakci“ mezi dimenzí doktrinní a rituální, tedy mezi naukou a obřadem, kdy nauka má vliv na obřad, obřad stvrzuje nauku.⁷⁸ I z tohoto důvodu se mi jako vůbec nejdůležitější rituál ve Škole Aria jeví **reflexe**. Lze ji považovat za jeden ze základních stavebních kamenů implicitní podoby náboženství ve ŠA.

Reflexi v kontextu Školy Aria můžeme chápat dvojím způsobem. Zaprvé byl takto nazván poslední bod programu každého konzilijního dne. Reflexe se konaly vždy v pozdních večerních hodinách a zahrnovaly shrnutí jednotlivých denních aktivit, byly pověstné důkladným kritickým „propíráním“ přednášejících jak z hlediska formy, tak obsahu. „*Měly zásadní význam a nedej bože, že by byla reflexe krátká. Byly naopak příliš natahované, s takovým tím nutkáním, že teď musíme něco říci, teď se to musí nějak ohodnotit a probrat. A v nějakých případech přespříliš kritické, protože každý si chtěl nějak přisadit. Ono se hledělo i na to, kdo jak mluví, hodnotilo se pozitivně, že někdo vůbec mluví, a samozřejmě spousta lidí si ráda přisadila, aby prostě tu věc hodnotila správně kriticky.*“ (O5)

Reflexe v druhém slova smyslu není organizovaným bodem programu celé skupiny, ale týká se každého ariána zvlášť po neomezenou dobu. Je to permanentní kritické promýšlení všeho, s čím přichází do kontaktu, včetně vlastních schopností, vlastností a činů.⁷⁹ Stává se měřítkem všech věcí, pomocníkem pro tvorbu světonázoru. Usiluje-li arián žít „pravdivě“, měl by své konání soustavně podrobovat reflexi. Reflexe je zároveň určitou kontrolou, že „neujíždí“ (nejčastěji pod vlivem emocí) někam, kam by neměl. Reflexe nabízí živost myšlení, brání ustrnutí v zajetých schématech.

Velmi dobře je vztah k reflexi shrnut v textu O Škole Aria: „*V ŠA se hodně dá na reflexi. Konkrétně to znamená, že vás prostředí vede a nutí k tomu, abyste si ujasnili vlastní názory, promysleli různé souvislosti atd. Reflektuje se snad všechno, co vstupuje do naší zkušenosti a co je něčím významné a zajímavé. Díky soustavnému procvičování se v tom po chvíli každý zlepšuje – je to trénink jako každý jiný. Schopnost reflektovat se tu zároveň i do určité míry kultivuje: klade se důraz na rozlišování důležitého od podružného, na výstižnost, přesnost a ‚pravdivost‘ reflexe apod. Měřítkem je zpravidla to, jak věci vidí [redacted] a další ariánské autority. Reflexe vytváří krom jiného také dojem odstupů od reflektované věci, ať už je to nějaký zážitek nebo jen emoce, a tím i jakýsi pocit svobody od její naléhavosti: při reflexi musíme učinit ‚krok stranou‘ vůči našim prožitkům. Tato svoboda je ovšem jen dočasná a (velmi často) iluzorní.*“

⁷⁸ Smart, op. cit. str. 10

⁷⁹ „*Když se řekne reflexe, tak to také může znamenat, že si člověk sám řekne ‚Ježíš, to jsem poslal...‘“ (S3)*

Reflexe se pro každého člena postupně stávala samozřejmou součástí života. Dalo by se namítnout, že reflexe není ničím ojedinělým, každý kriticky myslící člověk přece „reflektuje“, obzvláště v evropské kultuře, která své žáky už od základní školy nabádá k rozvíjení kritického myšlení častým opakováním výroku „Vím, že nic nevím,“ který je přisuzován Sokratovi. Ve Škole Aria však reflexe dostává mnohem důležitější význam – způsob, jakým se k ní ariáni vztahují odpovídá pojetí „svátosti“, použijeme-li náboženskou terminologii. Pokud je Pravda nejvyšší hodnotou, jakýmsi „bohem“ Školy Aria, potom je reflexe individuální „modlitbou“ či skupinovou „bohoslužbou“.

Velmi výrazně se to projevuje například v pojetí vztahů, které také podléhají důkladné reflexi, kolikrát možná důkladnější reflexi než psaný text či příspěvek na konziliu. Děje se to jednak organizovaně v podobě Modrých her tak individuálně při „setkání“ dvou ariánů. Osobní sdělení ze setkání se šířila dál a byla „reflektována“ dalšími ariány. „*Tam byl scénář, že když se ti někdo líbil, tak se to řešilo, pak se řešilo, že ses s ním po půl roce vzala za ruku, políbila, nedej bože něco jiného, ale všechno se to řešilo. Já vím, že se tam hodně probíralo, jak [redacted] djel [redacted] nevím, kdy se to stalo, ale kolovalo to tam jako legenda, jako úplně iracionální jednání. Pak když jsem odešla ze Školy Aria, následovalo prozření, že vlastně třeba polovina lidí začíná ty vztahy právě takhle nebo že lidi se seznamují tak, že spolu začnou rovnou chodit.*“ (O10)⁸⁰

Reflexe se tedy z běžného „bodu programu“ stala způsobem uvažování a pojmání skutečnosti, nástrojem přiblížení „životu v pravdě“. Byla jak rituálem, tak „příkázáním“ či prvkem nauky. Pronikala totiž do způsobu uvažování, jazykového vyjadřování, hodnocení okolí i sebe sama.⁸¹ Zároveň potvrzovala výlučnost tohoto společenství s „opravdovými vztahy“, protože v žádném jiném prostředí nebyly osobní vztahy tak intenzivně a poctivě reflektovány.

I z tohoto důvodu bylo složité společenství opustit. Pokud do něj člověk pronikl a navykl si na tento způsob uvažování, který považoval za poctivý a pravdivý, těžko se mu z něj odcházelo.⁸² První fáze po odchodu byla většinou doprovázena rozhodnutím, že Škola Aria už

---

⁸⁰ Srv. „*A když jsem s tímhle klukem začala něco mít, tak to zase všichni věděli a zase to bylo pod kontrolou. A zase do mě [redacted] něco plédoval, ne že s ním nemám chodit, ale jestli teda spolu něco máme, a že je vidět, že bychom se rádi dotýkali. A takovéhle celkem nemístné poznámky. A tak si říkáš: je mu do toho něco, není mu do toho něco?*“ (O2)

⁸¹ Velká většina respondentů použila v rozhovoru minimálně jednou slovo „reflexe“ nebo „reflektovat“, nepoužili ho pouze respondenti, kteří vzpomínali na dobu delší než dvacet let.

⁸² „*Já jsem byl prodchnutý ideály toho společenství, ale zároveň mi to společenství nedávalo možnost prožít ty ideály, jak jsem chtěl. Prostě jsem cítil, že když jsou nějaké vztahy fajn, tak se v nich člověk nemá cítit špatně. Proč bych se ve vztazích, kde je Pravda a Lásky, měl cítit špatně? A zároveň jsem odtamtud nechtěl odejít. Bátl jsem se a strašně jsem tehdy řešil, že nepoznám, že žiju špatně, když nebudu mít to Ario. Jak zjistím, že žiju špatně, když nebudu mít vedle sebe lidi z Aria? Jak se to dozvím, kdo mi to řekne? Tyhle z dnešního pohledu absurdní věci*

nebude hrát v mnoha oblastech ústřední roli a „reflexi“ zkusí odpadlík poctivě provádět sám. Nezřídka se stávalo, že trvalo několik měsíců nebo dokonce let, než se bývalý arián podobných myšlenkových „návyků“ zbavil. Jeden respondent dokonce zmiňuje, že ještě deset let po odchodu ze ŠA mu záleželo na tom, aby jeho život splňoval ariánská kritéria a i vztahy druhých lidí hodnotil z pohledu Školy Aria, k úplné emancipaci u něj došlo až později.

2.2 Dimenze doktrinální

Pokud by se člověk zeptal na základní „dogmatiku“ Školy Aria nějakého ariána, pravděpodobně by se mu dostalo hrdé odpovědi, že Ario žádnou stanovenou doktrínu nemá. *„Vyplývá to z ariánského přesvědčení, že skutečné myšlení musí být ‚živé‘, že je to jakýsi proces neustálého překračování daného a minulého, tedy i neustálá kritika dosavadních pojmů, hledání nových formulací atp. Průběžná reflexe a promýšlení má zabránit tomu, aby naše myšlení ustrnulo a aby neztratilo kontakt s ‚životem‘ a zkušeností (a díky tomu se – jak sama sebe přesvědčuje – [Škola Aria] nedopouští oné zásadní chyby většiny současných filosofů a intelektuálů).“⁸³*

„Svaté nauky“ Školy Aria nejsou pevně zakotvené, např. vyjmenované ve Stanovách společenství. Základní hodnotová orientace vyvstává z výkladu textů, ke kterým se Škola Aria po celou dobu své existence opakovaně vrací.⁸⁴ Tyto texty slouží k rozpoznání „vysokého a nízkého“, pochopení místa člověka ve světě a jeho úkolu, nabízí určitý etický vzorec chování, a poskytují příklady některých důležitých hnutí mysli a srozumitelné příběhy s přesahem k transcendentnu.

Ariáni se „kanonické“ texty vždy snažili nějak „nově uchopit“, porozumět jejich významu v souvislosti, jak se vztahují k jejich životům v této době. *„Jedna z úvah byla, že dnes je spousta lidí, kteří čtou ty myslitele a interpretují je akademicky s takovou poctivostí, že dobře, ať to dělají. Ale nikdo už se nevěnuje opravdové reflexi osobního života a nějakých principů, které fungují ve společenstvích, tak to budeme dělat my.“ (O8)⁸⁵* Přesto způsob, jak se s texty

---

vytvářely tu závislost a ztěžovaly ten odchod. V tom společenství tě nikdo nedržel, mohl jsi odejít ze dne na den, v pohodě, ale přesně z těchto důvodů se odcházelo velmi těžce.“ (O9)

⁸³ O Škole Aria, str. 18.

⁸⁴ Některé byly zmíněny v kapitole 1.6 Hodnoty Školy Aria a inspirační zdroje.

⁸⁵ Podobně zde: *„Je to velmi utilitaristické čtení textu. Text se čte a v podstatě se ignoruje jakékoli bádání o tom textu, co by nám třeba vysvětlilo, v jaké situaci to Platón napsal, co tím asi myslel, co které pojmy znamenají. Což je docela zajímavé, protože jinak se ta organizace velmi soustřeďovala na definování různých pojmů nebo na přemýšlení o různých pojmech. Ale to, že Platón používá nějaké pojmy, které třeba v té řečtině mají jiný význam, než mají třeba v češtině na první pohled, nebo které jsou třeba nějak kulturně podřízeny tomu světu 4. století př.n.l., ve které Platón žil a který už neodpovídá tomu našemu světu, to se nebere. Místo toho se přemýšlí jen o tom, co my si z toho můžeme vzít, jak nás to může dál posunout.“ (O5)*

pracovalo, byl povětšinou výkladový a Schole upozorňoval na to, co je v textu důležité, a vysvětloval stěžejní pasáže. Slovo „výklad“ se v této souvislosti běžně používalo.⁸⁶

Jeden z nejdůležitějších autorů pro Školu Aria v této práci ještě zmíněn nebyl, sár

kartičkách. Tyto texty se četly při slavnostních příležitostech a nebyly volně přístupné.

skupinách. V těch skupinách se rozebíral Patočka, Havel, Platón a občas ještě nějaký jiný filozof, ale vlastně polovina toho byly ty (O10) Texty byly podrobovány podobné kritice jako eseje účastníků, „spíš se měly pochopit“ (O10), „ony byly většinou základ výkladu“ (S1).

„Já jak jsem pak chodila do kostela, tak mi to přišlo podobné s evangeliem, které se nekritizuje, ale člověk se to snaží pochopit. Je to dané i tím, že vlastně situoval do role Sokrata, který vede ty své žáky a s nímž se může vést dialog. S lidmi, kteří tam byli děle, uznával, že jde o nějaký rovnocenný dialog, ale pro nás, co jsme byli úplně dole, to byla evangelia. Také se to dělalo tak, že se to jen četlo.“ (O10)⁹⁰ Jeden z nejstarších respondentů tezi o představě rovnocenného dialogu částečně potvrdil vzpomínkou na jednu svou kritickou připomínku k textu Otázkou zůstává, zda by si něco podobného mohl dovolit někdo účastnicky mladší, případně jak často se podobné věci děly. Další ze stálých členek potvrzuje výkladovou formu, ohledně exkluzivity trochu váhá: „Podle mě to není tak, že by ty texty byly nedotknutelné, ale mluvilo se o nich trochu jinak. Třeba při reflexi pak někdo poznamenal, že je vlastně jedna věc, které tam nerozuměl, jak to bylo myšleno, a tak podobně.“ (S5)

⁸⁶ „Výklady dělal hlavně na Schole, ale občas mohly být i jinde. Výklady samozřejmě dělal občas i někdo jiný – třeba V. – ale ty měly trochu jinou podobu. Takové ty nejautoritativnější nebo ty s největší vahou, ty dělá (O5) nebo „On dává ten kanonický výklad nějakého tématu, co se diskutuje.“ (B5)

⁸⁷ Jeden z Kacířských dialogů přikládám v Obrazové příloze na str.77, je v něm zároveň dobře vidět inspirace křesťanskou tradicí.

⁸⁸ Listy Luiginovi jsou variací na Senecovy Listy Lucilioví, a zároveň odkazují k jednomu členu oddílu Alvarez, který měl přezdívku Luigino. S přibývajícím rokem tak tento text navíc získává nádech odkazu k dávné minulosti společnosti. Dvě ukázky z Listů Luiginovi jsou v Obrazové příloze, str.78-79.

⁸⁹ Legenda o Ariu bude více rozvinuta v kapitole 2.4 Dimenze narativní, některé její útržky jsou v Obrazové příloze na str.80-81.

⁹⁰ Srv. výpověď účastnice z doby o osm let dříve: „Četly se fakt texty, které se nezpochybňovaly, které se prostě přečetly a dozněly v kapli. Něco, co psal kdys... dnoví s kým ještě. Byly o rozumu. Seděli jsme ráno v kapli. Já mám tady napsané: „začátek konzilia po Psích dnech, 4.července začalo oficiální konzilium, přijeli další lidi, seděli jsme v kapli... četl "ariánskou dogmatiku", částečně jsme to probírali na vikendu nováčků“, mám k tomu poznámku, že mě to vůbec nebavilo, nezdálo se mi to dobrý, ale prostě se to přečetlo a nediskutovalo se o tom, v kapli.“ (O4)

„Nauka“ Školy Aria se nepředávala pouze prostřednictvím výkladu textů, ale i upřednostňováním určitých postojů a hodnot v rámci diskuzí. Velmi často se zdůrazňovaly morální apely (více v kapitole 2.5 Dimenze etická), řeč se však mohla stočit i na určitý přesah k transcendentnu, často inspirovaný křesťanskou tradicí,⁹¹ který se však zmiňoval jen velice opatrně a mlhavě. „*Mně to přišlo v něčem takové nebožské náboženství, že tam není jasný, k čemu to má být. Jestli někomu sloužíš, nebo něco jiného.*“ (O3) „*Škola Aria je velmi jednoduše řečeno kombinace skautingu, moderního protestantismu s takovým tím nenáboženským bohem a platonismu s takovou tou divnou kombinací*“ (O7)

Pojetí transcendentna ve Škole Aria má skutečně dle výpovědi respondentů blízko k bonhoeffrovské teologii. Otázka určitého duchovního přesahu je jedním z témat – ať už se objevuje při Pátečnicích, Večerech setkání nebo v tématech esejů – není však tématem nejdůležitějším. Vzhledem k představě o hierarchicky uspořádaném kosmu, je pochopitelné, že člověka cosi přesahuje, příliš konkrétně se o tom ale nemluví. Náboženské tradice jsou inspirativní především svým morálním apelem, který je přezkoumáván,⁹² nikoli pro osobní zbožnost jednotlivců nebo vroucí vztah k transcendentnu.⁹³

V kapitole o rituálech byla popsána reflexe, která je pro prostředí Školy Aria charakteristická. Arián se jí učí a postupně se v ní, vlivem stejně „praktikujících“ lidí, zdokonaluje. Toto „praktikování“ reflexe vede ke změně způsobu kladení otázek, změně přemýšlení a myšlenkových vzorců a přejímání určitého ariánského diskurzu, např. rozlišování podstatných věcí od méně podstatných na základě hodnot ve ŠA. Vzniká tím poměrně těžko popsatelná „nauka“ či „obsah víry“.

---

⁹¹ „*Já měla pocit, že mi vnucují nějaké své něco. Hodně to vycházelo z křesťanství, hodně se tam pracovalo s křesťanskými symboly, třeba postava Ježíše tam byla nějak důležitá. Mě to teda také zajímalo, ale měla jsem různé perspektivy a ty to nahloďávaly.*“ (O3)

⁹² „*Myslím, že ta etika je velmi příbuzná a dokonce i ta Škola Aria byla vždy příznaně inspirovaná tradiční evropskou etikou. Víc se tam zase zdůrazňovalo, že se má u etických pravidel přemýšlet nad jejich smyslem, že se nemají brát automaticky a že člověk má reflektovat, jestli vedou k něčemu zajímavému, nebo naopak něčemu nebrání. Byl tam vždy velký důraz na nemechaničnost, v tom by se to možná od těch církví lišilo, protože církve kladly vždycky důraz na jednoznačnost a až mechanické dodržování.*“ (S2)

⁹³ „*Já si pamatuju diskuzi nad příběhem o obětování Izáka, jak to tam nikdo nechápal, jak to všem přišlo překonaný, že je to blbost. On je to samozřejmě těžký příběh, to není snadný a je kolem toho tisíc interpretací. Já se považovala v té době za věřícího člověka, takže mně přišlo úplně hrozný, s jakou jistotou je vysmíváno víře jako takové - že je to jistota v to, že existuje něco, co tě přesahuje. Ta jistota, která nemá žádných pochyb. A ta poslušnost tomu, že ty nejsi schopný pochopit, proč některé věci mají být a nemají být. A že nejsi vlastníkem té bytosti, ale že ti to teda říká Bůh, takže to máš udělat, že tam je nějaké sebeodevzdání, neracionální, na základě toho, že tomu věříš. A tohle se tam vůbec nechápal, nebylo tam pro to pochopení.*“ (O3)

2.3. Dimenze materiální

Ninian Smart řadí do této oblasti posvátná místa (chrámy, synagogy, modlitebny, poutní místa apod.), sochy a malby, obětiny bohům, knihy, amulety atd. Mluvit o důležitosti materiálních předmětů ve společenství, které je výrazně utvářeno platónskou filozofií, se může jevit jako nesmysl, přesto i zde můžeme vysledovat vztah k materiálním předmětům srovnatelný se vztahem věřících lidí ke svatým předmětům.

Nejvíce je tento aspekt patrný na posvátnosti textů zakladatele. Jak bylo řečeno v předcházející kapitole, tyto texty nebyly volně přístupné. Svým způsobem byly pro řadu lidí „nedotknutelné“, v doslovném významu. „Zasvěcenější“ arián mohl takový text získat pouze od vůdčí a vzorové osobnosti celého společenství. Šlo o materializaci projevené přízně, která pro obdarovaného znamenala pozitivní zpětnou vazbu vzájemného vztahu [redacted] a de facto i potvrzení určitého privilegia ve skupině.⁹⁴ „Když už někomu ten text poskytl, tak to byla velká vzácnost, nesmělo se to kopírovat. To bylo fakt jako Písmo svaté.“ (O10)

[redacted] Trávit čas [redacted] byla čest, ať už se jednalo o víkend nebo jeden večer.⁹⁵ Ještě větší počta pak bylo, když někomu daroval jednu nebo více stran svého deníku. Jeden respondent mi dovilil nahlédnout do takové stránky deníku, [redacted] popsal jejich společnou výpravu. Objevovaly se tam jak popisy měnicí se přírody, tak jeho vlastní prožívání vzájemného vztahu.

Nahlížení na texty [redacted] je pozoruhodně liší při srovnání výpovědí odpadlíků a stálých členů. Někteří prvně jmenovaní je považují za příliš patetické, nudné, jednoduše mravokárné nebo nijak zvlášť oslnivé,⁹⁶ zatímco těmi druhými j [redacted] bdivován mimo jiné právě pro výjimečnou schopnost precizně formulovat a psát.⁹⁷ Část odpadlíků připouští, že v době, kdy se ve společenství pohybovali, jim tyto texty připadaly velmi dobré, důležitou roli pro ně sehrála atmosféra vytvořená ze strany skupiny a obřadnost při jejich

⁹⁴ „Když byl někdo v přízni, tak se to projevovale tak, že dostal nějaké jeho texty.“ (O5)

⁹⁵ „To byla taková výsada trávit čas [redacted] Hlavně víkend a výpravy. A když pak z toho člověk měl ještě nějakou fotku na památku...!“ (O9)

⁹⁶ „Mám k tomu poznámku, že mě to vůbec nebavilo, nezdálo se mi to dobrý, ale prostě se to přečetlo a nediskutovalo se o tom, v kapli.“ (O4)

⁹⁷ Např. „Moje zkušenost je ta, že ty [redacted] byly vždycky výrazně lepší než ty naše texty, takže tam ta kritika vypadala tak, že se diskutovalo o tom tématu, ale ne že bychom mu to strhali a hodili na hlavu. Vlastně jsem nezažil žádný [redacted] který by byl vyloženě špatný. To zas on si hodně hlídá a jak má talent k tomu psaní, tak velmi dobře ví, kdy to vypustit a kdy už je to z jeho pohledu dostatečně dobrý. Není to tak, že by byl primárně nekritizovatelný, ale většinou kvalitou převyšoval ostatní.“ (S1) nebo „A pak se mi hodně líbily [redacted]“ (S3)

čtení.⁹⁸ Zajímavou roli mohl hrát i gender, alespoň v tomto výzkumu se ke kvalitě textů [redacted] [redacted] staví odpadlice mnohem kritičtěji než odpadlíci.

Dalším důležitým předmětem ŠA byla **Kronika**. Nešlo o tlustou knihu, nýbrž o tzv. „kronikové listy“.⁹⁹ Ty byly vždy k dispozici na konziliu. Každý účastník do nich po skončení akce psal své dojmy, nápady, poděkování či kritické připomínky. Zapsat se do Kroniky bylo povinné. Říkávalo se velmi důrazně, že kdo se nezapiše, nebude nadále zván na akce ŠA. Prakticky se to ale nedělo. I odcházející dávali přednost jinému způsobu ohlášení svého konce ve ŠA než nezapsání se do Kroniky. Navíc „časem to ztratilo význam, protože už neprobíhalo žádné zvaní (neposílal se Kocour), věci byly na webu.“ (B6) Zájemci si mohli číst zápisy ostatních, kronikové listy se pak uchovávaly v „archivu“, [redacted]

Specifické postavení měla i některá místa. Žádný z ariánů by tato místa nenazval posvátnými, avšak u organizace, která staví na „rozlišování mezi důležitými a méně důležitými věcmi“ a určité hierarchizaci v procesu poznávání, utváření hodnot a vztahování se ke světu, je pochopitelné, že jsou pro ni také místa důležitá a méně důležitá. Na otázku po důležitých místech pro ŠA pak respondenti dávali víceméně stejné odpovědi.

Zajímavé také je, že pro určité obřady Školy Aria se velmi často vybírala místa buď přírodně sakrální (nejčastěji vyvýšená) nebo církevní (kostely, bývalé kláštery, kaple). Místa konání nebyla vyhledávána s tímto záměrem, místa konání konzilií často stála na domluvě s nějakým známým. Pokud byl ale součástí konzilia (nejčastěji v jeho závěru) nějaký obřad, upřednostňovala se sakrálnější místa.

Co se týče důležitých míst pro ŠA nezávisle na konání konzilia, patřilo k těm nejvýznamnějším jednoznačně Českosaské Švýcarsko. Mnohé výpravy byly inspirovány knihou *Chvály Zadní země* od Miloslava Nevrlého. Když se Škola Aria rozhodla ukončit oficiálně svou činnost jako škola a jako občanské sdružení, konal se závěrečný rituál na [redacted]

---

⁹⁸ „Tehdy jsem jimi byl unešený, líbily se mi, jak literárně, tak tím, co v nich bylo. Hlavně tím, jak povzbuzovaly a působily hodně motivačně. Ona vlastně většina činností, co se v Ariu dělaly, měla motivační charakter. Ale zase ty texty se četly s [redacted] takže tam vždycky působila ta jeho osobnost. A pokaždé to byl jaksi slavnostní moment, jakýsi obřad. Podobně, když se četly jeho deníky. Prostě to vždycky bylo hodně působivé.“ (O9)

⁹⁹ Ukázka kronikového listu je v Obrazové příloze na str. 82.

¹⁰⁰ „Ty archy byly v době zápisů dostupné a každý si mohl přečíst zápisy těch ostatních, a četlo se to (to samé se dělalo s modrou poštou). Když bylo zapsáno, ještě si to asi procházel Lektorský sbor při nějaké své vlastní reflexi konzilia. Jinak pak ty zápisy zmizely v nitru [redacted] A už se s nima dál nic nedělo.“ (O9)

2.4 Dimenze narativní

Do této dimenze spadají svaté příběhy či legendy vyprávěné ve společenství. I zde by se mohlo na první pohled zdát, že Škola Aria žádný velký příběh posvátného charakteru nemá. Chybí tu ústřední božská postava typu Ježíše nebo Muhammeda, legendy o světcích či mýty vysvětlující původ člověka či přírodních jevů. Vyprávění z „dávných časů“ Alvareze může do jisté míry plnit podobnou úlohu jako legendární vyprávění, je-li podobně mytologizováno jako např. příběh o prvním konziliu na chatě u Kladrub, kde se topilo dřívím, které [redacted] našťípál ze starých pražců.¹⁰¹

Dobrym předpokladem pro vytváření příběhů byl fakt, že [redacted]. „Má takové ty vlastnosti, co člověka běžně

Ostatně i forma dialogu, která byla ve Škole Aria velmi oblíbená, je svým způsobem mikropříběh. Oblíbeným motivem tu byl dialog mezi učitelem a žákem, který vede (nebo by měl vést) k určité proměně žáka, ke změně jeho doposud zažitého přemýšlení o věcech. Z výpovědí více respondentů vyplývá, že se [redacted] mnohým stylizoval do role Sokrata, byť to nikdy otevřeně neřekl.¹⁰³

Umění rétoriky navíc dodávalo příběhům [redacted] větší významnost a o poznání hůře zpochybnitelnou platnost. „Když třeba [redacted] je něco zajímavé, tak proč to ostatním lidem přijde zajímavé? Podle mě je to spojené s tím, jak to rétoricky podepře. Ono je to podobné jako v Platónových dialogích. To byla další otázka, kterou jsem si často kladl, jestli ten [redacted]

¹⁰¹ O této příhodě mi vyprávěl respondent, který na zmíněné akci vůbec nebyl: „Na počátku byl určitý zajímavý bláznivý krásný víkend v únoru 1992, nevím přesně kde, v nějakém venkovském prostředí. Víím, že se k tomu vztahuje příhoda, jak [redacted] šel a šel a našťípál pražce na dříví a zatopilo se pražci z nějaké opuštěné zrušené trati. Ti lidé tam prostě jeden víkend proseděli ve spacácích a povídali si, filozofovali tak, jak to známe z Platónova Sympozionu.“ (O1) Pamětnice prvního konzilia topení pražci také zmiňovala.

¹⁰² Srv. „Jestli jsi měla zkušenost s charismatickými lidmi nebo lidmi, kteří umí dobře mluvit a vyprávět, tak tě Ryjáček nedojme. Ale někteří lidé tuhle zkušenost neměli, a ty pak zaujal.“ (O8)

¹⁰³ „Ta genialita spočívá v tom, že se to nevyřkne, protože vyřčením se ty věci stanou uchopitelné, protože najednou by šlo říci: ale [redacted] přece nejsi žádný Sokrates, Sokratův život je přece úplně jiný. Ta genialita spočívá v tom, že se to nevyřkne, ale vytvoří se spojení mezi [redacted] a Sokratem, které je nějakým způsobem patrné a které je samozřejmě podporováno. A je podporováno jednak tím, že se hodně čte Platón a jednak tím, že [redacted] sám píše dialogy v duchu těch Platónových, kde se té postavě samozřejmě přibližuje. To je identifikace s autoritou, kdy on se spojuje s tou autoritou a zároveň od té autority přijímá legitimizaci, legitimizaci pro své texty, legitimizaci pro své chování. Když se na to tak podíváme, tak [redacted] byly buď dialogy v Platónově stylu nebo dialogy v biblickém stylu. Je zajímavé, jaké hlavní autority tam byly, ke kterým on se sám aktivně přihlašoval.“ (O5)

je spíš jako Sokrates nebo jestli je spíš jako sofista. A zajímavé je, že v těch dialozích ten Sokrates také neargumentuje vždycky úplně fěrově. Že jsou si filozofie a sofistika hrozně podobné, to je téma platónových dialogů, a Platón si toho je vědom. A to, co je nebo není nakonec zajímavé, se odvíjí od osobnosti nebo zajímavosti osoby, která to říká, a od toho, jak je schopná to v dané chvíli pojmenovat a podepřít. Tohle když se dělá v nějaké skupině a jsou tam jednak lidi, kteří dokážou takhle mluvit, jednak lidi, kteří se tím nechají okouzlit, a když je tam navíc požadavek na to, aby to bylo o tom, jak je potřeba žít a co je teď ve světě důležité, vede to k zvláštní osobní angažovanosti, k tomu že určitá rétorika ovládne tvůj život, ke skupinovému přejímání postojů a napodobování, které s filozofií nemá mnoho společného.“ (O8)¹⁰⁴

Příběh se objevuje i v dalším textu – *Legenda o Ariu*. Části *Legendy o Ariu* se rozdávaly na pamětních lístečkách (viz *Obrazová příloha*, str.80-81), byly na nich důležité myšlenky, které dohromady vytvářely určitý celek¹⁰⁵. „Já jsem dlouho myslela, že ten příběh ani není ucelený, ale on docela je, nějakou linku to má, a jak to čteš přes ty lístečky... Jednou se to v [redacted] četlo celé, jednou nebo dvakrát.“ (S3) Lístky byly očíslované v pořadí, v jakém se vydávaly, nikoli vzhledem k ději. Každý arián měl u sebe jen střípky této legendy, „je to takhle roztráštěné. Tohle v celku nikdo nemá. Nebo teď v pozdější době je i nějaká verze, kde je to víc souvislý text, ale ten není k dispozici, ten se občas někde čte.“ (S1) Legendu o Ariu dosud obklopuje určité tajemství. Tím, že ucelený text není k dispozici a možná ani definitivně ukončen, věří se alespoň, že vytváří jakýsi souvislý příběh.

Podobně jako *Legenda o Ariu* mohly fungovat v době krize Školy Aria útržky příběhu o Arisovi, které vytvářeli sami účastníci, v podobném duchu jako se to psalo „kdysi dávno“ (O9). „Každý tam měl popsat, v čem je to Ario pro něj důležité, a v době té krize vlastně toho [redacted] nějak přesvědčit, aby neodcházela. A tam byly fakt texty úplně bizarní, já si pamatuju, jak tam J.

¹⁰⁴ Srv. „Mně prostě přijde, že on má velkou schopnost zacházet s nějakými abstraktními vágními termíny, ale že vlastně vůbec není jasné, co říká. On něco říká, a ve chvíli, kdy jsi s ním a působí na tebe to jeho charisma v prostředí lidí, kteří ho hltají, tak to strašně funguje a strašně to působí, ale zároveň když si ta slova potom napíšeš a přečteš, tak zjistíš, že vůbec nevíš, o čem mluví. Jsou to strašně vágní slova a on tohle dělal vždycky. Proto také lidi, když psali eseje a snažili se něco řešit, byli sepsutí za to, jak je to hloupé, vágní atd., protože oni vždycky nějak napodobovali toho [redacted] kterého to fungovalo, jenže když se pak snažili toho dosahovat všichni, tak to nějak nešlo. U toho [redacted] to bylo strašně dilo toho okamžiku, dilo toho, že on s tím uměl velmi dobře zacházet.“ (O9)

¹⁰⁵ „Někdy v roce devadesát dva nebo tři se dělala taková táborová hra a tam byl úvod k příběhu o Ariu, a bylo tam několik postav, které odpovídaly barvám toho lístečku. Tehdy to bylo ještě na takové hranici mezi celotáborovou skautskou hrou a nějakými myšlenkovými linkami. Pak se to propojovalo a později se to převedlo do pamětních lístečků, kde byly tematické oblasti. Celkově by se to do nějakého příběhu poskládat dalo. Ale není to úplně ukotvené nebo ve finální verzi.“ (S1)

psal, že Ario z nás bere to nejlepší, a měl tam metaforu s vinnými hrozný, které se rozdrtí a vyteče z toho ta šťáva.“ (O9)

Slovo „příběh“ bylo ve Škole Aria používáno také v souvislosti s přátelstvím. Jak bylo poznamenáno výše, hluboké přátelství je jedna z nejuznávanějších hodnot ve ŠA. O přátelství se mluví, přátelství se reflektuje, je tématem esejí, je ideálem, ke kterému by měl vztah směřovat.

Specifikem ariánských přátelství je však určitá podmíněnost, „v Ariu je důležité, jak kvalitní život žiješ. Není to tak, že zítra udělám nějakou botu a všichni si mě mažou z mobilu, ale kdybych se dlouhodobě v něčem plácala, tak té trpělivosti tam tolik není.“ (S5)¹⁰⁶ Důvodem této podmíněnosti ve ŠA je právě pohled na vlastní život jako smysluplný celek, jako na příběh. „Některé příběhy jsou hodně banální, když to zparoduju a rezignuju na nějakou přesnost, on je kretén, ona je submisivní, to je taková banální zápleтка. Já jsem samozřejmě té ženě pořád nablízku, nijak z toho necouvám, ale mám u toho pocit, že když se s dotýčnými nevidím čtrnáct dní, že se toho zas tak moc nestane. Zatímco u jiného páru, který znám a který řeší složitou životní situaci je to tak, že je to zajímavé stále, a pořád v nových a nových rozměrech.“ (S5)

Pojmout svůj život jako smysluplný příběh je pro ariány velmi důležité, úzce to souvisí s ariánským ideálem nepromarněného času. Spolu s náročností prostředí jsou na tento příběh logicky kladeny i větší nároky. Z výpovědi některých respondentů vyplývá souvislost podmíněnosti přátelských vztahů a určitého „výkonnostního“ hlediska [REDAKCE]. Na mě vždycky z těch vztahů v Ariu dýchne chlad antického světa, racionálního světa. Láska jako emoce nebo žitý opravdový vztah, kde když člověk udělá průser, tak se ho druhý snaží pochopit a podpořit ho, a nedá mu to sežrat – pro to tam není místo. Moje interpretace je taková, že tam pro to není místo kvůli tomu, že jde o něco, co [REDAKCE] nemá v rejstříku [REDAKCE]. Je sám na sebe náročný, a to společenství je prodchnuté touto náročností a podmíněností – něco mám rád, jen když je to inspirativní. Motiv této náročnosti a sebekázně, ovládnutí vlastních vášní a stoupání k vrcholu, kdy se nedívám za sebe, dívám se maximálně

¹⁰⁶ Srč. „Tam je strašně zajímavý prvek, že v rámci života té organizace to bylo tak, buďme k sobě co nejupřímnější, buďme přátelé atd., ale zároveň tam byl takový trochu ekonomický prvek u těch přátelství – člověk má omezené množství času, člověk může investovat do nějakých lidí jen v nějaké míře, když se ukáže, že ten člověk není perspektivní, tak ty investice nepoběží dále. Což je zajímavá kombinace, na jednu stranu je to organizace, která se tváří velmi přátelsky, velmi otevřeně, a na druhou je tam ten ekonomický prvek, prvek investování, prvek distribuce svého času. Samozřejmě že v každém vztahu se nějakým způsobem rozhodujeme, jestli se nám ten vztah vyplatí, ale málokdy to vyslovujeme takhle otevřeně, málokdy je to myšlenka, která by stála takhle v popředí.“ (O5) Pocit podmíněnosti v prostředí školoariánských vztahů vyplývá i ze vzpomínek na dobu o deset až patnáct let dřív než u předchozího respondenta: „Byla tam nastavená vysoká míra důvěry v ty ostatní. Ale vím, že tam byl jeden kamarád, který byl nějakou dobu úžasný, a pak se mu něco nepovedlo, tak se od něj ta pozornost odvrátila, ukázala se mu záda. Nevím, jestli se vždycky s tou důvěrou – že hodně lidí ví něco – zacházelo citlivě.“ (B2)

vedle sebe, na ty lidi, co jsou ochotní jít se mnou – to jsou ti, co zato stojí, to jsou ti pravi přátelé. Ten důraz na vůli a na chtění je tam strašně silný.“ (O8)¹⁰⁷

Příběhy jsou reflektovány, ale i uchovávány a připomínány. V informačnicích Školy Aria (ať už v těch tištěných nebo na internetových stránkách) byl vždy kalendář s přehledem akcí, které se budou v daném měsíci konat. U jednotlivých dnů byly zaznamenány i narozeniny ariánů. Zajímavým detailem bylo, že v [redacted] figurovaly i narozeniny bývalých členů, např. i onoho respondenta, který byl ve Škole Aria pouze čtyři dny. U bývalých členů se objevovala za jménem a příjmením poznámka „in memoriam“ nebo „blahé paměti“. Na mou otázku, proč se připomínaly narozeniny i těchto lidí (někteří respondenti v tom cítili velmi pohrdavý tón), se mi dostalo odpovědi: „[redacted] i rád ty lidi připomínal. Protože pro něj to je nějaký příběh, i v tom pohrdavém slova smyslu je to pro něj příběh, který si připomíná.“ (B6)

2.5 Dimenze etická

Bylo již řečeno, že u správného ariána by „*poznání, jednání a mravní vyspělost neměly být oddělené sféry*“ (S4). Škola Aria převzala z Alvareze ideály „modrého života“ a zahrnula je do filozofičtějšího „života v Pravdě“. K tomu všemu pak přidala důležitost závazku (služby) světu, který se navíc lépe dodržuje, má-li kolem sebe člověk lidi vyznávající stejné hodnoty.¹⁰⁸ Snažila se tak spojit intelektuální touhu, mravní ideál a sociální rozměr.

Škola Aria se otevřeně hlásila k ideálům evropského humanismu a v oblasti etiky ve většině případů i ke křesťanským kořenům. Ačkoli „dogmatika“ ŠA nebyla pevně stanovena, etika v písemné podobě zformulována byla, a to v několika podobách.

---

¹⁰⁷ Srv. „Já si třeba doteď pamatuju, jak [redacted] při jednom rozhovoru sám sebe přirovnal k frankfurtskému letišti, kdy říkal ‚Některé vztahy jsou jako bárky, nic se tam neděje a prostě se tam tak pluje, jenže já jsem frankfurtské letiště, kde není čas. Když je něco na půl hodiny, tak to stačí, já prostě nemám čas na nějaké vykecávačky.‘ Trochu přeháním, ale šlo tam o frankfurtské letiště, kde pořád něco létá, a ty důležité věci se prostě musí odehrát rychle, není čas na nějaké vykecávačky. No ale když tohle ten člověk říká, tak se div, že máš nějaký blok a že máš pocit, že nejsi dost dobrý.“ (O9)

¹⁰⁸ „Je to jedna z cest, že to společenství tě k něčemu svým způsobem nutí, tlačí, je to takový ostřejší filtr, a tam, kde se nedaří se sebou nějak hnout, tak o to víc to pak bolí, i když pak to možná zas ale trvá kratší dobu. A taky se člověk nestydí jen před sebou, ale i před ostatními, což to ještě zesiluje. Nemyslím, že by to byl princip v české společnosti úplně neznámý, máme třeba institut svatby, který je podle mě trochu o tomhle, že se člověk zavazuje, nejen ti dva lidi sobě, ale vždycky se tam přizvou všichni ostatní. Tradičně se tam přizvou všichni, aby ten závazek byl i před těmi ostatními. Je to nějaký princip, některé závazky jsou obtížné nebo se časem stávají náročnými, a hledáme jako společnost a jednotlivci nějaké cesty, jak zesílit tu závaznost. A klasický je tento, že si dáváme nějaký slib a ještě k tomu pozveme všechny kamarády a příbuzné, aby to viděli, že si ten slib dáváme, a pak, když je krize a člověk by měl tendenci ten slib porušit, tak přeče jen trochu hraje roli i to, že jsme si to slíbili, a dokonce jsme si to slíbili před všemi, které máme rádi, a je potřeba si to dvakrát rozmyslet.“ (S4)

„Etické zásady“ jsou součástí **Stanov Školy Aria**. Vycházím ze Stanov z roku 2006 (viz Obrazová příloha, str.83-84), které byly veřejně přístupné na školoariánských webových stránkách. Jde tedy o etiku, která je zároveň srozumitelná širšímu okolí, o etiku občanského sdružení Škola Aria. Proto jsou ony etické zásady mnohdy formulovány spíše jako organizační pokyny než jako „příkázání“. Pro náš účel se hodí zmínit zásadu první a sedmou. „Veškerá činnost v rámci Školy Aria má být směřována k hledání dobra a pravdy, k odpovědnosti vůči řádu bytí, k odvaze, k rozvoji schopností. Čest je ve Škole Aria zavazujícím pojmem.“ V zásadě číslo sedm se pak promítá i určitý závazek: „Členská účast ve Škole Aria je dobrovolná, ale nesmí být pouze formální. Každý člen nechť věnuje odpovídající část svých sil a schopností na udržení nebo zvýšení úrovně školy i úrovně své.“

Dalším textem s etickými zásadami, ke kterým se v tomto případě školoarián zavazoval (ústně i písemně), byl **slib Školy Aria**. Sliboval v něm, že se bude snažit, aby byl jeho život „v souladu s jeho nejlepším vědomím a svědomím“ a aby byl „spíše službou než hledáním zisku“. Sliboval, že své osobní zájmy podřídí vědomí odpovědnosti vůči společnosti a že se bude snažit o rozvoj svých schopností a o jejich uplatnění „v zájmu dobra“.¹⁰⁹

O něco specifitější byl list s „**etickými opěrnými body**“, který byl vytvořen pro účely Scholy koncem devadesátých let (viz Obrazová příloha, str.85). Účastníci ho zpočátku dostávali, později byl čten a vysvětlován [redacted]. Scholisté se vidali častěji, jejich vzájemné vztahy byly intenzivnější a ještě o něco více „reflektované“, nároky na jednání scholistů byly vyšší, i proto byly scholní etické zásady jasně stanoveny.¹¹⁰ Ve zkratce by se scholní etika dala shrnout takto: Každý scholista by měl jednat tak, aby jeho jednání vždy dávalo hlubší smysl. Neměl by o sobě zamlčovat důležité věci, ani by se neměl bát říkat nepříjemné věci druhému scholistovi, a to i kdyby s ním byl v milostném vztahu. „Přítomnost smyslu, prožívání lásky a hledání pravdy se ve Schole pokládají za trojjediné.“ Člověk „je nejzajímavější tím, jaký má být“.

Ve Schole panovala celkem přísná pravidla, za jejich nedodržení mohlo hrozit vyloučení. „*Tam moc nějaké právo na osobní prostor neexistovalo. Když by někdo přišel hypoteticky s tím, že mu tenhle formát neseď, že je nad jeho možnosti a styl, že si intimní prostor chce nechat pro sebe, tak by mu bylo přátelsky řečeno, že ve Schole nemá být. Tím ale vůbec není řečeno, že nemá být ve Škole Aria.*“ (O1) To potvrzuje i vyprávění jednoho respondenta, který navrhl své vlastní vyloučení ze Scholy za to, že nezauljal jasné stanovisko k ukončení milostného vztahu

¹⁰⁹ Celé znění slibu je v kapitole 1.6 Hodnoty a inspirační zdroje nebo v Obrazové příloze na str.86.

¹¹⁰ Ačkoli šlo o etiku Scholy, v praxi se tyto postoje dostávaly do celého prostředí Školy Aria, neboť scholisté tvořili její nejaktivnější a většinou nejstarší část.

se svou dívkou – oficiálně vztah spolu sice ukončili, přesto se však dál scházeli. Návrh na dočasné vyloučení byl přijat, jeho jednání bylo shledáno jako akt nedůvěry vůči ostatním, a on byl zhruba na půl roku ze Scholy vyloučen.

U třetího bodu scholní etiky je vhodné se zastavit o něco déle. Říká se v něm, že „přátelství je ve Schole věci posvátnou a nedozírnou: předpokládá se, že mnohé jeho projevy mohou být nečekané, překvapivé a jinde neznámé“. V tomto bodě se totiž ariánská etika vychyluje jak od etiky křesťanské tak od běžného chápání etiky ve vztazích v rámci většinové společnosti.¹¹¹ Již bylo řečeno, že přátelství je ve ŠA vztah vysoce ceněný, srovnatelný se vztahem partnerským. Proto přátelské vztahy mezi scholisty měly často i sexuální aspekt. Tato sexualita nebyla hodnocena nijak negativně, naopak, opisovala se slovními spojeními jako „dát vztahu nový rozměr“, „nabrat vyšší obrátky“, „jít až na dřev“, poznat „výšiny“, být s druhým „vyladěný“.

Vzhledem k pocíťované blízkosti mezi jednotlivými účastníky, se mohlo stát, že měl někdo [redacted] Tento model nebyl doporučovaný, neboť byl pokládán za náročný, bylo nutné k němu „přistupovat co nejpoctivěji“, což ne každý zvládne. „*Když ten člověk v hierarchii výš tohle zvládne, tak máš pocit, že to je něco vyššího. Chvilku se o tom tak mluvilo, a pak když někdo řekl, že to nezvládneme všichni, tak se zase řeklo, ne, to se nedoporučuje, to je ta náročnější forma vztahu‘. Jenže když v té skupině funguje norma, že to, co je náročnější, je lepší, tak to bereš také jinak. Primárně šlo o to, že běžný monogamní vztah byl brán jako sobecká láska, kdy si jeden druhého uzurpuje, vztah muž a žena. Byla tam tedy jakási vyšší forma – která je náročnější a nedoporučovala se všem – že se člověk oprostí od toho jednoho a je schopný dávat tu lásku více lidem. Může to být trojúhelník, ale fungoval tam i pětiúhelník – dva manželské páry a holka, nebyly tam vůbec žádné hranice.“ (O10)*

Na běžného školoariána či scholistu rozhodně nebyl vytvářen tlak, aby do takových vztahů vstupoval. Bylo na každém, aby si hlídal svou hranici a nezašel někam, kde mu to nebude příjemné, na druhou stranu hierarchické prostředí ŠA nenabízelo příliš nezávislou optiku. Člověk, který dokázal žít v „náročných situacích“ několika vztahů současně, byl respektován a obdivován. Stejně tak ale fungovala i řada ariánů, kteří žili v monogamním vztahu a nebylo to nijak posměšně komentováno. Při hodnocení vztahů jednotlivců nakonec hrálo stejně největší roli hledisko „poctivosti“ a „pravdivosti“.

Sexualita byla brána jako „vyšší“ rozměr vztahu, a emoce – jak bylo řečeno výše – nebyly považovány za podstatný ukazatel. Proto bylo důrazně doporučováno, aby byl počátek každého

---

¹¹¹ „V tomhle je třeba Škola Aria daleko liberálnější než by byla česká společnost. Tam je to jádro, že člověk si nakonec nemá nic nahávat, má to u sebe prozkoumat, ať to dopadne jakkoli.“ (S1)

partnerského vztahu pozvolný, pokud možno ne příliš rychle tělesný. „*Tam byl scénář, že někdo se ti líbil, takže se to řešilo, pak se řešilo, že ses s ním po půl roce vzala za ruku, políbila, nedej bože něco jiného, ale všechno se řešilo. Já vím, že se tam hodně probíralo* [redacted]

[redacted] legenda, jako příklad úplně iracionálního jednání. Pak jsem odešla ze Školy Aria, a to prozření, že vlastně třeba polovina lidí začíná ty vztahy právě takhle nebo že lidi se seznamují tak, že spolu začnou rovnou chodit...!“ (O10)¹¹²

Ohledně sexuality vznikla postupně ve společenství paradoxní situace. Nově příchozí členové se seznamovali s platónskými ideály a hodnotami Školy Aria, včetně velké opatrnosti v sexuální oblasti,¹¹³ [redacted]

[redacted] Sexualita ve smyslu sexuální orientace či sexuálních praktik nikdy tematizované nebyly (např. názvem přednášky, výběrem hostů či námětem esejů). Když se mluvilo o fyzickém kontaktu, říkalo se „tělesnost“, pod kterou si každý účastník představoval něco jiného.¹¹⁴

Každopádně v rámci Aria se nedoporučovalo s tělesnými projevy lásky příliš pospíchat. Avšak tím, že byly vztahy jednotlivců (nejen v rámci společenství, ale i milostný vztah s někým mimo ŠA) reflektovány a člověk byl veden k tomu, že o důležitých věcech se má svěřovat, stávala se u některých lidí intimní zóna více veřejnou, než by chtěli, případně byla prostoupena velkou racionalizací až blokem. Většina odpadlíků uvádí, že po odchodu ze Školy Aria měla – každý trochu jiným způsobem – blok právě v sexuální oblasti. „*Tvoje sexualita musí být pod kontrolou. Nemůže se projevovat spontánně. Já jsem měla ob* [redacted] *implantovaný pocit viny,* [redacted] *On se tak jako podívá do té řady,*

¹¹² Srv. „*V mém rozcházení se Školou Aria sexualita hrála značnou roli. Já jsem prožil několik dost nezávazných a ryze sexuálních vztahů, které takové byly konsenzuálně, a pak pohoršen* [redacted] *nad tím, že to je neduchovní, že je to nízké. Ne že je to moc nahaté nebo nemorální, ale že tam chybí ten rozměr něčeho vyššího, života v pravdě apod.*“ (O1)

¹¹³ „*V prvních dvou letech se na Schole probírali jen ti bílí koně, bylo nám řečeno, že o těch černých budeme mluvit, až budeme starší*“ (O10) – Jedná se o narážku na spřežení černých a bílých koní v Platónově dialogu Faidros, kde bílí koně představují vůli poslouchající rozum (vozataje), zatímco černí koně značí lidské vášně, jež se rozumu (vozataji) vzpírají.

¹¹⁴ „*Tělesnost byl přesně ten pojem, kdy ti, co byli uvnitř, si mohli představit ‚sex‘, ti co byli mimo ty úzké kruhy, tak si mohli představit všechno možné, od obejmutí, pohlazení po já nevím co. A to je ten problém, problém těch pojmů a toho nazývání, protože jak se vytvoří jazyk společenství, tak ten jazyk sice nějaké věci možná pojmenovává přesněji, ale nějaké zase méně přesně, a to záměrně. To je přesně ta ‚tělesnost‘, pod kterou si můžeš představit cokoli, protože ‚sex‘ je přece škaradé slovo, to by přece devalvovalo ty prožitky, to by devalvovalo ty vztahy. Ale nakonec právě přímé nazvání věcí občas ty věci demaskuje, což ti lidi nechťejí. Představa, že sex tam ještě přidává další filozofickou rovinu, je velmi pochybné vyjádření, kde velmi snadno může dojít k tomu, že ti lidé si něco nalhávají, např. že ten sex dělají proto, že jsou prostě lidi, protože sex je fajn a protože je to zábava. Samozřejmě v každém sexu máš větší požitek s někým, ke komu máš nějaký bližší vztah, než když k němu tento vztah nemáš, to je poměrně normální věc, ale zas představovat si, že jde o něco jiného, že to není ten sex, je naivní. A je to rozhodně věc, která by měla být podstoupena kritickému zkoumání a kritickému zpochybňování.*“ (O5)

kde sedí [redacted]
na [redacted] To je
[redacted]
Myslím, že mě tohle v té intimní oblasti zdeformovalo na dlouhou dobu, vlastně až do
[redacted]
[redacted]
tahle skupina zba [redacted]
přemýšlí o věcech, nevíš, jak se navazují vztahy, a seš nejistá, nepoznáš tu hranici, kdy už ti
někdo ubližuje nebo kdy seš naštvaná.“ (O2)

2.6 Dimenze emocionální

Ninian Smart do této dimenze řadí náboženské prožitky a náboženskou zkušenost. Ačkoli Škola Aria na první dojem působí jako organizace kladoucí přílišný důraz na rozum a racionální jednání, nechává vědomě určitý prostor také pro prožitky. Mnoho respondentů zmiňuje specifické prožitky, které by s jinou skupinou lidí zažít nemohli, když mluví o některých rituálech, jako např. Slavnost světel.¹¹⁵ V některých letech se při obřadu ani nemluvílo, zůstaly pohledy, úsměv, podání ruky, objetí, a to vše v noci při svíčkách a pod hvězdami. „Podle mě [redacted] připravoval to prostředí pro to, aby spolu ti lidé měli zážitky a sdíleli spolu co nejvíc, to bylo i předmětem toho setkávání se u světel, že se tam s někým potkáš a něco si mezi sebou vyměníte, ti lidi ani nesměli mluvit, jen na sebe koukali, někteří se třeba pohládili nebo obejmuli.“ (B6)

Výraznou emocionální složku můžeme nalézt i u vůdčí postavy celého společenství, [redacted] [redacted] jak bylo řečeno výše, rád chodíval na stále stejná místa a pozoroval, jak se tam mění příroda. Svá pozorování velmi emotivně zachycuje ve svých denících. Z jeho stylu psaní mnohdy prosvítá výrazná dávka patosu. Důvodem mohla být jak jeho bohatá vnitřní emocionalita, tak snaha vyvolat určitý prožitek u druhých.

Zvláštním typem emoce, pro [redacted] velmi charakteristickým, je lehký typ katastrofického milenialismu,¹¹⁶ který vnáší do celého společenství a objevuje se výrazně např. v tématech esejí. Provází ho velká míra naléhavosti. [redacted]

¹¹⁵ Srv. „Jsou typy pocitů, které jsou velmi významné například během rituálů.“ Smart, op.cit. str.178

¹¹⁶ Vojtíšek, Zdeněk: *Novodobý západní milenialismus*, In: *Apokalypsa, nebo transformace? Mileniální koncepce v minulosti i současnosti* (ed. Zdeněk Vojtíšek), Praha: Dingir, 2014

„dnešní generace“. V základu je myšlenka, že dřív bylo všechno lepší, dnes je doba úpadku, ona minulost ale není jednoznačně vymezena.¹¹⁷

smýšlel už když mu bylo něco málo přes dvacet let. I tento milenialistický prvek mohl být jednou z motivací, proč se Škola Aria snažila sdružovat výrazné a inspirativní jednotlivce – aby všichni dohromady ovlivňovali dění ve společnosti a měnili ji tak k lepšímu, aby dali svému příběhu i příběhu české společnosti větší smysl.

„Apokalypticismus byl v Ariu inherentně hodně přítomný, jako že dobrý už to bylo, že dřív a teď tohle. A dřív média tohle, a teď tohle. Ono je to takové dobré kopyto, na které narazíš celkem všechno. Ne že by to leckdy nebyla pravda.“ (S5) Zajímavou ukázkou tohoto způsobu uvažování

shme ve dvaceti minutách člověka zvenku až zaskočí, s jakou mírou se tu užívá slov „generace“ (čtyřikrát během tří minut) nebo „doba“, ačkoli to nevyžaduje kontext. Např. než přednese typický ariánský obrat, že žáci na školách jsou zvyklí být chváleni, ale porota je jen tak chválit nebude, uvede to větou „Dnešní doba je velmi tolerantní.“

esejistovi“.

úkolem napsat esej na téma „O co byla nejcitelněji okradena generace dnešních středoškoláků“. V současné době je v přípravném týmu letních textappealů a s pěti dalšími lidmi se snaží napsat společný „text, který by byl relevantní a říkal něco důležitého k dnešní době.“ (S6) Nejde se tu ubránit dojmu, že „dnešní doba“ je palčivým tématem odrážejícím více určitou emoci než intelektuální snahu o systematictější popis jevů charakterizujících společnost.

Mezi specifický typ prožitku patří také způsob překonávání sebe sama pomocí určitých výzev. Když pomínu výzvy intelektuálního života, je dobré se zastavit i u výzev souvisejících s rozvojem osobnosti. Některé druhy skautského překonávání sebe sama se dnes už staly

¹¹⁷ „Ono naštěstí je ta minulost dostatečně flexibilní, ty si vždycky můžeš vybrat někoho, vždycky v té minulosti najdeš pár pěkných příkladů a můžeš zcela pominout ten zbytek. S tou minulostí můžeš výrazně lépe operovat než s tou přítomností. V přítomnosti je to náročnější, tam musíš víc vybírat, to ještě není promleté tím časem a nemáš tam ještě jednoznačně ukázáno, co je lepší a co horší. Nehledě na to, že v přítomnosti si často uvědomuješ, že ty věci jsou složité.“ (O5)

¹¹⁸ Knihovna Václava Havla: Studentský esej: Jakou vizi má současná Evropa a jakou by mít měla? (15. 12. 2014), youtube.com, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=AAXTIzjz0sc>, download: 16. 7. 2017.

součástí běžné mluvy, typicky v podobě tzv. „bobříků“. Není divu, že Škola Aria, vzniklá z podobně zaměřeného oddílu, nesla stopy podobného překonávání.¹¹⁹ Už v oddíle Alvarez „*byl prvek takového flagelantství. Že se šlo třeba na dvacetikilometrový pochod bez bot. Jen tak, aby člověk zjistil, co vydrží, a šáhnul si na dno.*“ (B1) Podobný prvek ostatně obsahovalo již zmíněné novoroční brodění říčky nebo v jistém slova smyslu i Psi dny

přišlo velmi nebezpečné. Zároveň ale nebylo možné se neúčastnit.

2.7 Dimenze sociální

Společenství je v případě Školy Aria skoro nejdůležitějším znakem ze Smartovy stupnice. Žít podle „ariánských hodnot“ by bez společenství Školy Aria šlo jen stěží,¹²⁰ a být dlouhodobě ve Škole Aria bez úzkých vazeb uvnitř společenství by v podstatě nešlo vůbec.¹²¹ Bylo již uvedeno, že ve vztazích se cenila vysoká míra otevřenosti, ta byla podporována mj. pomocí setkání, osobních slůvek či modrých her. Zpětné vazby v podobě reflexe sloužily nejen jako kontrolní mechanismus poskytující jednotlivým ariánům podpůrnou pomoc na cestě za ideálem „co nejpravdivějšího“ způsobu života, ale také jako nástroj potvrzující výlučnost této skupiny (nikde jinde by člověk tak pravdivou reflexi nedostal).

„Svatost“ tomuto společenství dodávalo časté zdůrazňování exkluzivity, např. skrze odlišné ideály od většinové společnosti. „*Dalo by se to popsat zhruba takto: jiní lidé se starají jen o své soukromé životy, rodinu a zahrádku, a kam pojedou na dovolenou, ale my tady teď hledáme opravdu to, co ta doba potřebuje, co je zajímavé, a ty vztahy jsou tady takové otevřenější a*

---

¹¹⁹ Srv. „Nedílnou součástí Foglarových knih představuje aspekt sebepřekonávání, jehož logickým důsledkem je sebeuspokojení protagonistů, kteří v těžkém boji s okolím i sebou samými obstáli. Až potud bychom zřejmě neměli co namítnout, problém ovšem nastává v okamžiku, kdy si uvědomíme, že pocit uspokojení z dobře zvládnutého zápasu se sebou samým se proměňuje ve vědomí vlastní jedinečnosti provázené pocitem elitářství.“
Vučka, Tomáš: *Cesta za modrým světlem. Meditace nad texty Jaroslava Foglara*, Příbram: Pistorius & Olšanská, 2015.

¹²⁰ „Má se za to, že bez důsledné a dlouhodobé osobní reflexe druhých podlehně člověk upadlému, konzumnímu způsobu žití, že bude pouze naplňovat své základní touhy, že se zcela přizpůsobí konvenčnímu ‚nezajímavému‘ myšlení. Pokud na tento předpoklad člověk přistoupí, brzy dojde k přesvědčení, že mimo společenství Školy Aria nelze žít plný a zajímavý život a činit správná životní rozhodnutí. Škola Aria tak – s trochou nadsázky řečeno – pro některé členy představuje a sama se v některých ohledech prezentuje jako ‚společenství spásy‘.“
O Škole Aria, str. 4.

¹²¹ „Myslím si, že ta Škola Aria funguje skrze ty vztahy. Těžko by tam mohl být člověk nějak plnohodnotně členem a nebýt zapojený do těch vztahů, to se vylučuje, klade se důraz na to společenství. Zároveň se nevylučuje, že člověk může žít dobrý život nějakým jiným způsobem, byť v praxi se asi spíš poukazuje na to, že tahle cesta pro většinu lidí není. Zároveň jsou příklady umělců, kteří byli strašně zajímaví a zároveň byli samotáři, to nikdo nepopírá, že to existuje, ale to, na čem je postavená ta Škola, je to společenství.“ (S4)

čistší, nelžeme si tady, a stavíme se tady čelem i k takovým výzvám, které normální lidé zakrývají, třeba že jsou si nevěrní, zatímco my tady jsme schopni si to otevřeně přiznat, i když je to těžké a i když se musíme potom probírat takovými nepříjemnými rozhovory a nějakou reflexí druhých a pak se podřídít nějakým regulacím.“ (O8)

V návaznosti na odlišné ideály se tak zdůrazňovala také odlišnost od některých institucí většinové společnosti, obzvláště v oblasti školství. Už způsob [REDACTED] vykazoval prvky exkluzivity. [REDACTED]

[REDACTED] V pozvánce na [REDACTED]

Uvnitř ŠA se pak často zdůrazňovalo, že talentovaní lidé jsou možná zvyklí na slova chvály, ve Škole Aria jsou však měřítko mnohem přísnější. „*V té škole se hodnocení moc nedočkáte, rozhodně ne hodnocení, které by poukázalo na nějaká vaše slabá místa nebo poukázalo, jak se té věci můžete věnovat, zvláště když ty lidi ve třídě převyšujete. Tam byli lidé, kteří dělali nejrůznější věci, a nebylo vždycky příjemné slyšet zcela otevřeně, že ,to není úplně dobré, co jsi nám tady předvedl, protože tomu nerozumíme nebo si myslíme, žeš tomu nevěnoval ten čas‘. Ale kde už jinde má člověk toto slyšet a akceptovat? Střední škola takhle nefungovala. A pro lidi, kteří svým způsobem přerůstali standard, který se pěstoval na jejich středních školách, je myslím nanejvýš zdravé, když slyší ,ano, pěkný, kdybys byl na své střední škole, tak asi paráda, ale tady kde jsou další tři lidi, kterých nedosahuješ, myslíme si, že máš rezervy, myslíme, že by ses tomu mohl věnovat víc, pokud se opravdu chceš dovést, jak si vedeš ve srovnání s podobně nadanými lidmi ještě z jiných škol.““ (B4)*

Hyperkritičnost byla jedním z nástrojů k posílení exkluzivity společenství a navození dojmu, že v tomto prostředí má jedinec šanci rozvíjet své talenty mnohem lépe než kdekoli jinde. Fungovala velmi dobře v rámci vymezení se vůči prostředí střední školy, tudíž pro mladší věkovou kategorii ariánů.

Vůči vysoké škole, která sama o sobě také představuje užší výběr talentovaných studentů, vymezení probíhalo odlišně, zdůrazňoval se především etický rozměr. „*Ario byla organizace svým způsobem antiuniverzitní, s velkou skepsí k univerzitnímu vzdělání. Samozřejmě že ti lidé*

byli na univerzitách a měli zajímavé projekty, ale byla tam přítomna velká skepse k tomu, jak se univerzitní vzdělání předává, že to je taková fabrika, co produkuje vzdělané lidi, ale není tam přítomen osobní rozvoj. Jenomže ta chladnost toho univerzitního vzdělávání je vlastně obranou. Můžeme přijít domů a do jisté míry zapomenout na to, jestli s tím učitelem máme nějaké konflikty. Ta idea je, že je tam jakési odstínění mezi učitelem/učitelkou a studentem/studentkou, které je chrání, protože je to potřeba. Samozřejmě že to naše vzdělávání není ideální a nikdy nebude, ale přináší prostě nějaké výhody. Ale to tam nebylo moc reflektováno. Tam byla opravdu taková představa až jako paralelního vzdělávání, kde Škola Aria byla lepší a přínášející věci, které to oficiální vzdělávání přinášet nemůže.“ (O5)¹²² Akademické prostředí tedy bylo terčem ariánské kritiky zaprvé pro nesoulad intelektuální cesty za poznáním a osobním životem – „Na vysoké škole je intelektuálně přípustné mluvit o etice, ale být v nějakých situacích docela hajzl. Tohle je ve Škole Aria nepřípustné, ten rozpor mezi tím, co hlásám, a tím, co dělám.“ (S1) Zadruhé byl kritizován akademický „provoz“, ve kterém je „větší důraz na ozdrojovanost než na to, jestli ten výrok dává smysl, nebo nedává smysl, jestli by ti něco mohl říkat, nebo ne, hlavně že je tam citát“ (S2). Zatřetí pak hodnotová neutralita bez rozlišování mezi lepším a horším a bez jasného vedení – „[redacted] kde je to s tou pravdou výrazně jednodušší. [redacted] vědy přistupují k těmto otázkám – že mají výrazně menší tendenci dělat tu hierarchii. Je spousta věcí, o kterých se říká, že je to diskurz a tím pádem je to možné, a skládá se to takhle vedle sebe, není tam jasné vedení k tomu. Některé ty diskurzy jsou také pěkná ptákovina, která vznikla historicky nějakým způsobem a třeba je intelektuálně strašně zajímavá, ale třeba ohledně toho, jak fungují mezilidské vztahy nebo svět, neříkají vůbec nic.“ (S1)

Dalším nástrojem sloužícím k sebepotvrzení společnosti a jeho ideálů, byl způsob, jak se hovořilo o lidech, kteří ŠA opustili. Velmi často se o nich mluvilo s ironickým úšklebkem, „polosektářsky, řekl bych. Když někdo odešel, často byl v paměti zmiňován negativně, výsměšně, ‚neměl na to‘, v kolektivní paměti byl osobou zavržení, nebyl démonizován, ale zesměšňován ano.“ (O1) Že se o odchodu mluvilo jako o „osobním selhání“ nebo o důkazu, že dotyčný „nedostál těm nárokům“, se objevuje v mnoha výpovědích.

Tento způsob zpracovávání odchodů bývalých členů byl znám už v oddílu Alvarez. Zajímavé postesknutí s morálním vyústěním se promítá do fejetonu O mrtvých duších (viz

---

¹²² Srč. „Já jsem tehdy i přemýšlela tak, jestli tu vysokou školu vůbec budu dodělávat, a nebyla jsem jediná, kdo tohle řešil. Škola Aria tehdy poskytovala něco, co mně chybělo na té vysoké škole. Zas nebylo to ve smyslu ‚odrazujeme vás od školy‘, někteří lidé tam dělali i doktorát. Ale rozumím tomu a chybí mi způsob, jak se ve Škole Aria přistupovalo k textům, pomínu-li určitou dezinterpretaci nebo účelové vykládání, hlavně Platóna.“ (O10)

Obrazová příloha, str. 86), který vyšel

žalostně málo“. Konstatuje, že všichni opustili Alvarez „dříve, než byli natolik vybaveni, aby obstáli i bez něj na plné výši“. Celý fejeton končí kritikou podléhání momentálním náladám a lenivého čekání na cosi, namísto silného odhodlání a zřetelné kontroly vlastních kroků.¹²³

Ze Školy Aria nebylo jednoduché odejít jen tak více méně po celou dobu její existence, změnilo se to až zánikem formátu školy a vznikem struktury ŠA+. ¹²⁴ Následující přemýšlení popisující rozhodování, zda odejít, či ne, je pro odpadlíky velmi typické:

několik měsíců se se mnou furt někdo scházel, furt se na to ptali a snažili se mě jako by udržet. A vlastně mě jen deptali. Třeba v tom smyslu, že mi říkali, ať si teda odejdu, ale že mi chtějí říct, že je to jen výraz mojí slabosti a že je to ta jednodušší cesta. To si pamatuju, že mě tehdy zasáhlo. Dneska už jsem ráda za každou jednoduchou cestu [smích], ale v té době jsem byla ještě takový bojovník a měla jsem pocit, že co je bez boje, za nic nestojí. Měla jsem pocit, že selhávám sama před sebou. Víím, že jsem se tehdy

,To je přece blbost. Vždycky když jsi mimo skupinu a musíš se rozhodovat sama a každé rozhodnutí dělat sama, tak je to přece ta těžší cesta, tak ať ti neříkají takové hovadiny!’ A pamatuju si, že mi to hrozně pomohlo, že mi to tehdy řekla. Protože já jsem měla pocit, že úplně selhávám a teď už budu jen koukat na tu televizi a jíst salám. Protože tam byla nastavená takováhle dichotomie - ti, co jsou ve Škole Aria, jsou ti, co na sobě pracují a chtějí jít pod povrch věcí, a ti ostatní, to jsou všichni ti povrchní blbečkové, kteří chtějí mít jen ten salámek a pivo. “ (O3)¹²⁵

¹²³ „Už v Alvarezu když se třeba někdo zamiloval a nechodil na akce oddílu, tak to bylo pro ty děti nějak interpretováno, aby se ten oddíl nerozpadl. A teď záleží na tom, jaká je tam ta míra fabulace. Když potřebujete ten oddíl udržet, tak řeknete: on má teď svůj svět, tak se tomu nevěnuje. Ale ty ostatní potřebujete udržet dohromady, aby se ten oddíl nerozpadl, tak je tam potřeba nějaký příběh nebo nějaké hodnoty nebo přátelství, které je budou držet pohromadě, aby to mohlo fungovat dál. A myslím si, že něco podobného musí být v té Škole Aria zase pro ty dospělé, něco takového, co dělá tu dostředivou linii, ale tam zas udržet to, aby člověk mohl svobodně odejít a necítil se něčím vázaný... A zároveň aby to mělo dostatečně pevné jádro, aby to mělo nějaký dravý a mohlo to pokračovat, taky potřebujete spoustu různých prvků, aby to drželo pohromadě. Takže víceméně ty odchody nebyly vnímány pozitivně.“ (B2)

¹²⁴ „Teď je myslím daleko víc kladený důraz na to, že když někdo dává najevo, že mu to nějak nekonvenuje, že mu to dělá těžkosti, tak ho nepřemlouvá, nevysvětlová nic, v klidu mu říká, že pokud mu to dělá těžkosti, může v klidu odejít, že se nic neděje. To myslím, že předtím by byla daleko větší snaha tomu člověku vysvětlovat, že je to dobré. Ale teď po těch zkušenostech, kdy se zdá, že některým lidem to opravdu způsobilo trauma, ta účast na tom, tak se daleko víc klade důraz na to, že lidi se nemají přesvědčovat.“ (S2) nebo „V tom je možná taky rozdíl, že od určité doby ty odchody nejsou tak těžce prožívané ani z jedné strany, v tom jsme asi také dospělejší.“ (S4)

¹²⁵ Srv. „Ale zas Škola Aria tu není od toho, aby tam mohl být úplně každý. Ať je tam ten, kdo chce, komu to vyhovuje, a komu to nevyhovuje, tak ať tam není. Já jsem vlastně tomuhle taky nikdy nerozuměla. [...] Zkus si to taky představit z té stránky, že ten člověk se dva roky tváří, že je to super, a pak najednou začne vypadat trochu nešťastně, ale neřekne, že chce úplně odejít nebo řekne, že vlastně... a teď trochu nevíš. Máš s ním nakročeno“

Při odcházení hrálo také velkou roli, zda byl dotyčný vnímán jako „nadějný“ a „inspirativní“ nebo zda byl blíže „jádru“ ŠA. Těm se odcházelo hůř, resp. byl na ně vyvíjen větší tlak, aby si to opravdu velmi dobře promysleli. Slovo „jádro“ se ve ŠA běžně používalo a byli v něm lidé, kteří se buď v dané době těšili přízni [redacted] nebo byli zrovna velice zapálení do aktivit ŠA. [redacted]

a je mu vlastní. Ta role by spočívala v tom, že někoho vedeš velmi osobním způsobem, tak jako životně nebo mimo osnovy. A tam je pak mnohem širší rejstřík toho, co se může dít. A ta práce s autoritou asi může vypadat jinak, než když stojíš a proti sobě máš třicet dětí.“ (S5) V tomto smyslu by se dalo mluvit o typu „zážitkového pedagoga“ a přirovnat jeho způsob vedení mladých lidí k práci Jaroslava Foglara, který byl ovšem zaměřen na mladší věkovou kategorii. „Oč Foglar usiluje, to je pedagogický ideál chlapce, který je nejenom čestný, slušný a mravný, ale také si dovede klást vysoké cíle a směřovat k nim i za cenu osobního odříkání. [...] Ale uchopit výchovu jako výzvu pro samotného vychovávaného, tedy učinit z výchovy sebevýchovu prostřednictvím náročnějších aktivit vyžadujících všech sil, to je skutečně fenomén, který vnáší do literatury právě zkušenostmi nabitý Jestřáb, který s chlapci žije a tráví veškerý svůj čas. Proto jim rozumí a umí učinit sebevýchovné impulsy nesmírně lákavé.“¹²⁸

Pro lepší pochopení vztahů uvnitř společenství a také rozdílů v pedagogických principech zdánlivě podobných s Foglarem – sdílení společných hodnot ve skupině, zdůrazňování

---

vztah, kdy čekáš, že to řekne nějak pořádně, nebo že porozumíš těm důvodům té změny. Já kdybych odešla, tak když se mě někdo zeptá, řeknu určité důvody proč. Ale my jsme se to taky učili, tohle jsme třeba i pochopili, že je to vnímané nátlakově a ještě to zbytečně kazí tu situaci. Předtím to bylo spíš tak, že člověk zkoušel zjistit, proč ten, kdo vypadal, že v tom hodně jede, v tom najednou nejede, jestli to nemá třeba ještě nějaký jiný důvod, který by bylo dobrý mu pomoci řešit, nebo zjistit, jak to vlastně je. A ten člověk většinou nebyl jasně rozhodnutý, to také mohlo způsobovat, že ten člověk měl pocit, že na něj tlačíme, a já jsem měla pocit, že ten člověk neví, a ptá se mě, co já si o tom myslím. (S3)

¹²⁶ „A pak tam byli ti lidé, co byli takové hvězdy a se kterými bylo módní se kamarádit. To že byl hvězda souviselo s tím, že měl nějaký blízký vztah [redacted]ho nějak oceňoval, že ten člověk ‚sviští‘ a všichni hned měli potřebu se s tím člověkem vidat a kamarádit, protože ‚svištěl‘, zářil.“ (O9)

nebo „Oba ty podniky – jak Alvarez tak Škola Aria – byly hlavně [redacted]že on dokázal ty lidi přitáhnout a nějakým způsobem namotivovat. To byly takové vlny, kdy přišel někdo nový do Školy Aria, který byl ‚strašně zajímavý‘, vedl strašně zajímavou činnost a teď byl hvězda. A po chvíli hvězda opadla a přišel někdo jiný a byl někdo další hvězda: ‚to je úžasný, co ten všechno dělá!‘“ (B2)

¹²⁷ „Jednou jsme byli na soustředění v nějaké škole a pamatuju si, že lidi, ke kterým jsem vzhlížela, byli starší a byli na vejšce, tak se nějak bavili. A pak přišel [redacted]řekl nějaký úplně opačný názor a bylo ticho, úplně se to přijalo. A mě to tehdy úplně šokovalo, já na tohle nejsem zvyklá. U nás doma to takhle nikdy nebylo, samozřejmě v některých rodinách to tak je, že otec promluví a pak už jsou všichni ticho, ale u nás to tak nebylo. Já jsem to pak zažila ještě třeba v Zambii strašně silně, tohle nedemokratické pojetí, že se říkají názory, názory, názory, a pak řekne něco ředitel a to platí. Já jsem v tomhle ohledu demokrat a mně to prostě hrozně vadí.“ (O3)

¹²⁸ Jirásek, Ivo: Prototyp zážitkového pedagoga, In: *Fenomén Foglar*, Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007

důležitosti přátelství, zájem o přírodu, celostní pojetí výchovy, smysl pro rituály atd. – je nutno zmínit ještě jeden důležitý aspekt, aspekt sexuální.

Jak bylo řečeno výše, měla každá generace svoji Scholu, všichni dohromady se scházeli pouze na konziliích. Aby se spolu mohli scházet (z pohledu „inspirativní“ lidé v komornějším složení napříč generacemi,

To byla ze začátku skupinka na filozofování. Rozhodně to bylo vnímané jako prestižní, nakonec i ti lektoři na to trochu žárlili, taková paralelní struktura.“ (O7)

Zároveň velká většina vztahu. Ten sice nebyl podmínkou pro účast v této skupině, ale

hierarchie neoficiální, podobná určitým stupňům zasvěcení. V mnoha případech se obě hierarchie překrývaly a Žáci byli zároveň ve skupině nemuselo to však být.

každému zvlášť, podle stupně jejich vyspělosti. Díky výraznému vlivu na celé společenství se jeho postoje v této oblasti promítaly také do ideálů celé skupiny, soudě podle výpovědi respondentů

¹²⁹ „Podle mě patřit mezi ty nejbližší pro něj znamenalo, že se spoléhal na to, že ti lidi jsou na sebe – jak se v Ariu říkalo – ‚vylazení‘, že nemusel moc řešit reflexi a co to s tím člověkem dělá, prostě to šlo nějak samo. Těžko říct, co se tím ‚vylazením‘ myslelo.“ (O9) „To je to nejobožejší, že pro něj to ‚vylazení‘ znamená, že někdo ho začne hltat tak, jak je, že asi ho jakoby přijme, ale paradoxně to je to nejbanálnější, protože v tu chvíli je nejvíc sám, nemá proti sobě nikoho. To je možná ten důvod, proč já jsem na něj nikdy nebyl úplně strašně nasranej, mně je ho vlastně někde v hloubce spíš líto. Víím, kolik energie, bolesti ho to v podstatě stojí, mnohem víc bolesti než myslím běžný, zdravý, veselý člověk má, kolik ambicí tam vlastně je, a nakonec kolik banality to je.“ (O7)

¹³⁰ „Asi vytěšňoval sexualitu podobným způsobem jako katoličtí duchovní – není to důležité, je to nežádoucí. Potom mi vyprávěl o různých mladistvých zážitcích, které byly velmi cudné, romantické a náznakové a nějakým způsobem utkaly myšlenku, že jsou chlapci krásní. Proto je také pochopitelné, že Shakespeare a Platón a Čajkovskij hráli postupně ve Škole Aria takovou roli. [...] Pro byla charakteristická určitá homosexuální sebenávist, bych řekl. On sám vnímal svou homosexualitu jako handicap, téměř nemoc, neostýchal se o tom mluvit jako o nemoci. V podstatě přitakával různým homofobním diskurzům, diskurz o zrovnoprávnění homosexuality pro něj nebyl vůbec únosný. V podstatě říkal, že když je homosexualita na hranici něčeho zakázaného, menšinového, nedovoleného, že to je dobře a je to tak správné.“ (O1)

¹³¹ „Jsem se docela vidala, toho jsem měla fakt myslím docela ráda, ale na našem posledním setkání mi právě já jsem řekla jen ‚jo, já jsem si to nějak myslela‘. A na mě to – emočně, je to moje interpretace – působilo jako že je smutný, že nějak víc nereaguju, že čekal, že to bude senzace. Tam prostě byla ta atmosféra, že jsou různé druhy výjimečnosti a tohle je taky jistá exkluzivita a výjimečnost. Úplně podobně jsem to vnímala, že to A mně, protože jsem to brala jako něco úplně normálního. I to, že se to otevřeně ví a zároveň se to nijak neřeší a netematizuje víc, než je potřeba. Já si myslím, že měl dost zpracovanou jak svoji odlišnou orientaci, tak své motivace, proč tohle celé dělal.“ (O4)

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] Není cílem zde rozebírat, jaké formy a projevy může mít bisexualita, pro tuto práci je důležité tento fakt zmínit kvůli pozici [REDACTED] rámci společnosti. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

¹³² Srv. vztah z doby o patnáct let dříve: „*Já jsem měl také s [REDACTED] / když poměrně krátký a poměrně nepovedený. To bylo v době, kdy mi bylo zhruba těch osmnáct let a v tomhle smyslu se cítím [REDACTED] Náš vztah eskaloval v době, kdy [REDACTED] ale určitě ne prvořadý nebo druhořadý, ale moje touha být [REDACTED] způsobem důležitý, že mi to zato stálo. Mám to [REDACTED] hodně za zlé, na druhou stranu musím přiznat, že to z mé strany bylo v podstatě dobrovolné, že tam nehraje roli žádný nátlak. On se uměl učinit tak cenným v očích jiného člověka... jako když mravenečník vyplázne jazyk a mravenci mu napochodují sami až do pusy. Ten vztah byl hodně tragický. To byl vlastně můj první sexuální vztah. Necítil jsem se v tom dobře, cítil jsem, že se tu děje něco, s čím nedokážu být konformní.* [REDACTED]

(O1)

¹³³ Jedna respondentka, která nyní učí na střední škole, k tomu dodává: „*Myslím si, že mě tahle zkušenost v něčem pomohla, že vím, jak je to strašně křehké a hrozně nebezpečné pracovat [REDACTED] protože já také cítím, jak se člověk někdy může cítit strašně silný. Já to tedy nedělám a naopak svoji autoritu pořád podrývám, myslím, že nejsem z těch, kteří by byli schopní ty lidi zblbnout, ale vidívám to na školách, je to možné. Ti studenti strašně snadno začnou k někomu vzhlízet, protože samozřejmě dospělí mají úplně jiné zkušenosti, rozhled i tu autoritu. [REDACTED] i, ale už má automaticky předem autoritu. Ještě furt ty lidi můžeš strašně ovlivňovat. A oni se třeba pak i vymezí, ale trvá jim to dýl, neřeknou ti rovnou ‚běž někam, já mám tady vlastní názor‘. Určitě to je velký problém.*“ (O3) nebo „*Škola Aria byla plná manipulací i neodhadu, co jistě věci udělají někomu, komu je pouhých -náct.*“ (O1)

¹³⁴ [REDACTED] *Ale nevím přesně, jak ty informace tekly. Ale tak ono to bylo i součástí té filozofie, o které se pak mluvílo otevřeně. Ono se to bralo tak, že ty vícečetné vztahy jsou prostě těžké, strašně náročné, na tu reflexi atd. a není to prostě jednoduché a málokdo to zvládne jako ten [REDACTED] A on to mohl nezvládat, ono se to tvářilo filozoficky, ale... a ono to také dost měnilo podoby.* [REDACTED]

[REDACTED] *Když mi navrhoval, že spolu můžeme jít na dřev, tak to souviselo*

vnesl ideál hlubokých přátelství srovnatelných s partnerstvím, pro sexuální prvky se vymýšlely krásné názvy a častá četba Platóna všemu dodala vznešený a legitimizující nádech.¹³⁵ Takto nahlížené vztahy představují dalšímu typ exkluzivity společenství ŠA – zde se vztahy chápou jinak („opravdověji“) než jak „je běžné“ u ostatních lidí.

Nabízí se otázka, jakou roli v tomto prostředí hrály ženy, jestliže měl [redacted] výrazně blíže k mužům a jeho postoje byly pro celé společenství určující. Symbolickou ukázkou vztahu k ženám nabízí už zakládající schůzka oddílu Alvarez. [redacted]

[redacted] Tato historka spíše ilustruje, že ženy byly (i později ve Škole Aria) spíše „tolerovány“, rozhodně jim ale nebyla věnována taková pozornost jako mužům.

Téma „ženy ve Škole Aria“ bylo uvnitř společenství mnohokrát „reflektováno“. V dávných dobách se na toto téma vtipkovalo způsobem, který by byl dnes už na hranici (či za hranici) korektnosti, jak je ostatně vidět ve starých číslech [redacted].¹³⁶ S vývojem doby, větším zastoupením žen ve ŠA i jejich osobnostním i profesním zrání se téma genderu a určitá kritika Aria v tomto ohledu dostávala více do popředí.¹³⁷ Zajímavý pohled přináší genderová optika na otázku výkonnostního pojmání hodnocení, v podobě žebříčků a podobných záležitostí: „Nejčastěji s tím měly problém holky – že na ně ten tlak nepůsobí motivačně, ale naopak se zaseknou a nerostou, ač by mohly. Ale v Ariu do jisté míry platilo, že kluci jsou soutěživí, a holky, které byly do nějaké míry úspěšné, byly také soutěživé. A myslím, že se xkrát řešilo, že jsou ale lidi, které to totálně zasekne.“ (B6)

Ženy tedy nějakým způsobem ve ŠA fungovaly, některé i velmi úspěšně (v Lektorském sboru byla vždy zastoupena minimálně jedna žena, nakonec i mezi [redacted] dostala jedna žena), z výpovědí respondentů však vyplývá, že mnohem jednodušší to měly ženy, které [redacted]

---

s tím, že by ten vztah nabral vyšších otáček. Těžko říct, co to znamenalo, já jsem si to přeložil tak, že bychom spolu ještě víc spali. Ale nevím, co by to reálně znamenalo. Asi bych patřil mezi ty nejbližší?“ (O9)

¹³⁵ „Pro něho prostě bylo vždycky důležité vést mladé lidi, dávat si na vědomí vliv, který na ně má. A posléze začal pokládat za možné, že akceptuje tu odměnu, kterou je prostě mladé tělo.“ (O1)

¹³⁶ „Ženy byly často ironizovány, shazovány, ale důležité bylo, že to byl myšleno jako ironie. Feministický diskurz by totálně zaplakal a vnímalo by to jako naprosto zparchantělou bytost.“ (O1)

¹³⁷ „Ona celá ta instituce i to, jak se nazíral svět, bylo hodně hierarchické, takže potom jsou vysoká témata a nízká témata. A třeba ta ženská témata, to člověk cítil, že není z těch vysokých, a to se potom muselo tlačit, ať už na sílu nebo si nevšímá toho, že [redacted] rblá, ale ono to to společenství stejně ovlivní. Ne že by někdo byl umlčováný, ale rozhodně bylo cítit, že s některými tématy se prostě těžko proniká.“ (B6)

nezdůrazňování své ženskosti).¹³⁸ Bylo možné ale též vytvořit trojúhelník, jsou mi známy dva případy.

opět záleželo na tom, kdo byl jak dalece „zasvěcen“. Jako jedna z možných příčin krize Školy Aria v letech 2010/2011 se jeví právě veřejné otevření tohoto tématu, při kterém někteří členové teprve po několika letech aktivní účasti ve Škole Aria zjistili, že Nerozuměli tomu, jak je možné, že ve společenství, které lpí na velké důvěře a vzájemné otevřenosti, se takové věci tají.

Okolo roku 2010 si dva mladí muži, kteří

určitý tlak na to, aby svůj odchod vysvětlili, čímž se téma poprvé otevřelo pro širší publikum. Tvrdili, že některé věci dělali sice dobrovolně, ale cítili se zmanipulovaní a částečně zneužití. „Za mě fakt klíčové je, že Kdyby šlo jen o to samotné, čert to vem. Ale právě to okolo Nemám

ten klíček se svým učitelem. Jak jsem se fakt stal takovým tím divně závislým člověkem, který

(O7)

Zajímavé je, že zpočátku otevření tohoto tématu společenstvím otřásl, ale pak se ustálila jednotná interpretace, kterou postupně většina lidí přijala za svou. „Ten oficiální výklad

¹³⁸ Respondentka O2 je shodou okolností až uhrančivě krásná. „Vím, že na jednom víkendů s jedním z těch kluků, se kterým jsem v té době chodila, jsme si zalezli a kecali jsme, fakt jsme jen kecali. A najednou ve dvě v noci se tam zjevil, strašně nás sjel, jak to že kecáme, že budeme unavení. A ten kluk se zvedl a šel spát. Já se druhý den ptala co to bylo, že jsme dospěli a je to naše věc. A on začal tak hrozně omluvně, že mu jde o nás a že ví, že já budu v pohodě, ale ten kluk bude velmi vyčerpaný a má velice tvrdou práci... a tak jako couval a začal se z toho vymlouvat. A já jsem jeden čas pojala podezření, jestli nechodí i s tímhle klukem. On si ho vždycky vzal na nějaký večer v týdnu, nějak se sešli a hustil do něj něco, a ten kluk pak oznamoval hrozně spiklenecky, že byl s. Nikdy ti nikdo ani neřekl, jaké věci teda řešili. Co bylo třeba nápadné u všech těch lidí, co takhle chodili na ty večere, že fakt už neměli žádné přátelské kontakty mimo tuhle skupinu.“ (O2) Srv. „U kluků, kteří byli braní jako velmi nadějní, tak ty partnerky byly rovnou tak trochu odrovnané.“ (O10) Podobnou zkušenost zmiňuje skoro o patnáct let později respondent, který měl blízký vztah s. pozval na konzilium svou dívku: „Přesně si pamatuju, že se to zvrlo tak, jak jsem nechtěl, že zaprvé, ni prohlásil, že tam šla ‚vycapená s výstřihem‘ nebo něco takového, protože on byl vlastně strašně misogynní, jeho jakékoli projevy ženství strašně iritovaly. To si myslím, že způsobovalo, že ty holky těch kluků to nakonec nějak rozčísly, byť zprostředkovaně, protože vždycky jakákoli trochu výraznější žena se nutně musela dostat s sporu, který každá holka dobře cítí. Takže já jsme si myslel, že to nějak dopadne a pak tady najednou byla ‚odhalená žena‘ versus ‚starý brblá, morous‘.“ (O7)

¹³⁹ „pak si našli někoho venku, a byla krize, a pak z toho byly kauzy, případně se jim říkalo ‚Ty máš na mercedes, ale chodíš se škodovkou?!‘“ (O9)

směřoval k bagatelizaci toho problému – všichni lidi mají nějaké vztahy, vztahy, kdyby se na každý vztah nahlíželo tak ostře jako na [redacted]. Najednou tam vlastně nebyla ta otevřenost. Ta otevřenost, která byla požadována po ostatních, nebyla požadována ve stejné míře po [redacted] natož aby k tomu byla ještě připojena ta odpovědnost za to, že on je ten guru. Samozřejmě že guru má výrazně větší odpovědnost než kdokoli jiný. To tam všechno zmizelo, ten problém byl spíš bagatelizován.“ (O5)¹⁴⁰

Na paradox až hyperkritického přístupu uvnitř Školy Aria mezi lidmi navzájem a nemožnost říkat kritické věci [redacted] si stěžuje více odpadlíků. Ve ŠA se říkalo, že ti nejbližší lidé k němu kritičtější jsou, na druhou stranu zkušenost jednoho býval [redacted] neodpovídá.¹⁴¹ Další výtkou pak bylo, že na rozdíl od ostatních členů [redacted] Většinu času ta [redacted] byla svébytná, protože byl ten, kdo to vede a kdo ty lidi k těm věcem přivádí. Jeho role byla vůdčí a byla vůdčí i v těch vztazích, toho, kdo vede, „duchovního vůdce“.“ (S4)

Sociální dimenze se ve ŠA projevovala sdílením stejných hodnot (a jejich obcerstvováním skrz četbu a rozbor textů) a poskytováním si vzájemné „reflexe“ v důležitých životních „výzvách“ a rozhodnutích. Tato reflexe byla vnímána jako nejpoctivější cesta za ideálem „života v Pravdě“ a jako přednost tohoto společenství. Podobným způsobem se nahlížely i vztahy (včetně těch „nemajetnických“ v intimní oblasti) nebo důsledné lpění na propojení mravního ideálu se vzdělávacím procesem, tedy jako něco exkluzivního, co mimo skupinu není možné, něco, co „běžný člověk“ nezvládá, nechápe nebo pro to nemá předpoklady.

¹⁴⁰ Srv. „Ano, je to velmi dráždivé, už jen tím, jak se to odehrálo, už jen tím, jak je to spojené se zneužitím autority. Já si nemyslím, že bych na tyhle věci měl sníženou citlivost. V době, kdy se to prožívalo, tak jsem to sám reflektoval, jestli jsem u toho [redacted] něco nepřehlédl. Já jsem tam neshledal žádné zneužití autority, možná jistě nedocenění toho, jak může být pro některé lidi zátěžové jen vůbec vědět, že se něco takového odehrává. A to se objevovalo až postupně, že pro některé lidi je to natolik dráždivé, že je to zaměstnává a že z toho mají těžkou hlavu už jen když něco takového vědí. Ale já rovnou přiznávám, že moje citlivost na tyhle věci je menší. (S2) nebo „A i později, když byla ve Škole Aria krize, tak se spíš hledali lidi, kteří nejsou schopní v té skupině fungovat, než aby se řeklo, že v té skupině je něco, co vyvolává to, že se člověk složí, že se ocitne na psychiatrii, že ta skupina může sama něco produkovat. Že to bylo tak, že ti, kdo odpadají, jsou ti slabí jedinci, kteří to nezvládli.“ (O10)

¹⁴¹ „Málokdo si dovolil i v rámci těch [redacted] okolí říct. Já jsem asi i v tuhle chvíli zůstal tím, koho když něco štvalo, tak to říkal. Nebyly to teda často ty důležité věci, které jsem je neviděl a kde jsem byl takový nohsled. Ale pamatuju si, když jsme byli s těmi [redacted] ěma pro mě už dospělýma lidma, šli jsme na výpravě a [redacted] se tam někde zasekl, bylo hnusně, přšelo, a já, když přišel, jsem měl nějakou poznámku, že už bysme teda mohli jít a nemusíme čekat všichni na [redacted] a najednou se na mě všichni otočili a řekli ‚Pšššt‘, a to jsem si říkal ‚jako fakt?‘“ (O7)

Závěr

V první části práce bylo v hrubých obrysech nastíněno fungování instituce s názvem Škola Aria. Byla popsána její prehistorie v podobě skautsky orientovaného oddílu Alvarez, který sdružoval většinu žáků [redacted]. Vzešlá Škola Aria bylo sdružení o poznání náročnější, mělo za cíl rozvíjet [redacted] [redacted] ak po stránce intelektuální (psaní a hodnocení esejů, vlastní příprava programu, besedy se zajímavými osobnostmi), tak osobnostní (tvrdé zpětné vazby od ostatních členů společenství, rozvíjení přátelských vztahů, velký důraz na mravní jednání). Postupem času se Škola Aria přestala omezovat na okol [redacted] oslovov [redacted] po celé republice, např. prostřednictvím pozvánek [redacted] [redacted]. Většinu času své existence sdružovala zhruba čtyřicet až padesát lidí ze [redacted]. První část práce také popisuje organizační strukturu ŠA a typy akcí, kterých se mohli ariáni účastnit. V závěru první kapitoly jsou zmíněny ideály a inspirační zdroje tohoto společenství.

Druhá část představuje jádro religionistické práce. Je rozdělena na sedm podkapitol odpovídajících jednotlivým dimenzím posvátna, tak jak pojmenoval Ninian Smart v knize *Dimensions of the Sacred* – rituální, doktrinální, materiální, narativní, etická, emocionální a sociální. Jednotlivé dimenze jsou spolu úzce propojeny, např. reflexe, která byla zmíněna v rituální části, tvoří základní stavební kámen nauky (dimenze doktrinální), je důležitou kontrolou mravního jednání (dimenze etická), na které kromě jiného dohlíží také celé společenství (dimenze sociální). Podobně se dá mluvit o propojení důležitých textů (dimenze doktrinální), obzvláště pak textů jejího zakladatele (svou výjimečnou pozicí počítaných též do dimenze materiální), které jsou reflektovány (dimenze rituální), mnohdy tvoří důležitý příběh (dimenze narativní), případně jsou čteny při obřadních příležitostech (dimenze emocionální) a v rámci skupiny je jim připisován specifický význam (dimenze sociální).

Ačkoli se v průběhu historie ŠA občas objevilo nařčení ze „sektářství“ a některé jevy pojednané v tomto textu by tomu mohly odpovídat, cílem této práce nebylo zkoumat Školu Aria jako případ nového náboženského hnutí. Cílem bylo poukázat na příkladu Školy Aria na to, že i organizace, která se nepovažuje za náboženskou, může mít implicitně náboženské prvky. V případě zkoumaného uskupení je patrné, že tyto prvky výrazně souvisí s postavou zakladatele, jeho představami a pozicí ve skupině.

Vedlejším přínosem této bakalářské práce by mohlo být položení otázky, zda působení a přitažlivost Školy Aria nespočívá také v limitech [redacted]

Atraktivita zážitkové pedagogiky Školy Aria může otevřít diskuzi o problémech českého vzdělávacího systému, problematické momenty této pedagogiky mohou naopak poukázat k jeho přednostem.

Seznam použité literatury

Odborná literatura

Bellah, Robert N.: Civil Religion in America, *Dædalus, Journal of the American Academy of Arts and Sciences*, Winter 1967, Vol. 96, No. 1, pp. 1-21

Hošek, Pavel: *Evangelium podle Jaroslava Foglara*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2017

Hošek, Pavel: Foglaring jako náboženství, *Dingir* 1/2017

Jirásek, Ivo: Prototyp zážitkového pedagoga, In: *Fenomén Foglar*, Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007

Kaufmann, Jean-Claude: *Chápající rozhovor*, Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2010, přel. Marie Černá

Nešpor, Zdeněk R.: *Příliš slábi ve víře*, Praha: Kalich, 2010

Smart, Ninian: *Dimensions of the Sacred. An Anatomy of the World's Beliefs*, Berkeley: University of California Press, 1996

Vojtíšek, Zdeněk, Dušek Pavel, Motl Jiří: *Spiritualita v pomáhajících profesích*, Praha: Portál, 2012

Vojtíšek, Zdeněk: *Novodobý západní milenialismus*, In: *Apokalypsa, nebo transformace? Mileniální koncepce v minulosti i současnosti* (ed. Zdeněk Vojtíšek), Praha: Dingir, 2014

Vučka, Tomáš: *Cesta za modrým světlem. Meditace nad texty Jaroslava Foglara*, Příbram: Pistorius & Olšanská, 2015

Waardenburg, Jacques: *Bohové zblízka. Systematický úvod do religionistiky*, Brno: nakl. Georgetown, 1997, přel. Břetislav Horyna a Dalibor Antalík

Primární zdroje

O Škole Aria, 2015, rukopis v archivu autorky

vybraná čísla časopisů *Kocour* a *Kocourek* v archivu autorky

Internetové zdroje

Knihovna Václava Havla: Studentský esej: Jakou vizi má současná Evropa a jakou by mít měla? (15. 12. 2014), *youtube.com*, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=AAXTIzjz0sc>, download 16. 7. 2017.

https://www.rozhlas.cz/lide/vltava/_zprava/779950, download 16. 7. 2017.

Summary

In this bachelor thesis, I have used the case of Ario school (1992-2014, with successor group which still exists) to show that a group, which does not understand itself as a religious one, can have implicit religious elements. The thesis is based on interviews with twenty-two interviewees, who have been engaged in this organization at various times of its existence, divided into three groups: the renegades, former members who left the organization without conflict and men and women who are still members of the (successor) organization. There are no academic or other texts on Ario school thus the first part of this thesis introduces this organization and reconstructs its history. The second part of the thesis analyzes specific phenomena, which can be looked at from the religious point of view. The analysis is based on the concept introduced by Ninian Smart, which he introduced in his *Dimensions of the Sacred*, where he defined seven dimensions of the sacred: ritual, doctrinal, narrative, ethical, emotional, social, and material. The group had many aspects of new religious movement, especially because of the role of its leading figure.